

Møte torsdag den 28. mai 2015 kl. 10

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 78):

1. Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren ved Statsministerens kontor for samordning av EØS-saker og forholdet til EU (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 26. mai 2015)
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Vegar Solhjell og Audun Lysbakken om anerkjennelse av Palestina som egen stat (Innst. 273 S (2014–2015), jf. Dokument 8:19 S (2014–2015))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til ren energi (Innst. 239 S (2014–2015), jf. Dokument 3:12 (2013–2014))
4. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av PROGRESS-aksen i forordning (EU) nr. 1296/2013, programmet for sysselsetting og sosial innovasjon EaSI (2014–2020) (Innst. 277 S (2014–2015), jf. Prop. 76 S (2014–2015))
5. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2015 under Arbeids- og sosialdepartementet (kompensasjon til tidligere nordsjødykkere) (Innst. 268 S (2014–2015), jf. Prop. 78 S (2014–2015))
6. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om årsmelding 2014 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemmer (Innst. 265 S (2014–2015), jf. Meld. St. 23 (2014–2015))
7. Interpellasjon fra representanten Karianne O. Tung til helse- og omsorgsministeren:

«Norge har i dag tre regionale sikkerhetsavdelinger (RSA) for psykisk helsevern; Brøset, Dikemark og Sandviken. 1. juli 2012 trådte nye endringer i loven om psykisk helsevern i kraft etter vedtak i Stortinget. Lovendringene inneholdt en generell heving av sikkerhetsnivået ved de tre enhetene, og la til rette for at man kan opprette en ny og egen enhet for særlig høyt sikkerhetsnivå innenfor psykisk helsevern, lokalisert ved en av de tre eksisterende RSA-ene. Arbeiderpartiet ser at det kan være flere grunner til at den nye enheten for særlig høyt sikkerhetsnivå legges til RSA Brøset, St. Olavs Hospital HF, og at dette ses i sammenheng med den planlagte lokaliseringen av hele RSA Brøset til Østmarka i Trondheim.

Hvilken organisering og hvilket innhold ser statsråden for seg at den nye enheten for særlig høyt sikkerhetsnivå skal ha, og ser statsråden muligheten for at den nye enheten kan legges til RSA Brøset?»
8. Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til justis- og beredskapsministeren:

«Terrorberedskap påvirker politiets prioriteringer. I

Aftenposten 20. april kunne vi lese at et økt antall vaktoppdrag fører til at andre enheter enn ordenspolitiet nå må bidra med vakttjeneste, f.eks. i Stortinget. Dersom etterforskere og forebyggende politi brukes som vaktmannskap, går det ut over politiets arbeid med å forebygge og bekjempe kriminalitet, noe som vil kunne føre til økt kriminalitet.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at økt vakthold i hovedstaden ikke svekker Oslo-politiets innsats på andre områder?»

9. Referat

Presidenten: Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representanten Sylvi *Graham* om permisjon i dagene 1. og 2. juni og fra representanten Anniken *Huitfeldt* om permisjon mandag 1. juni – begge for å delta i COSAC-møte i Riga
 - fra representantene Rigmor Andersen *Eide*, Kristian *Norheim*, Knut *Storberget* og Bengt Morten *Wenstøb* om permisjon i dagene 1. og 2. juni – alle for delta i møter i Nordisk råd i Riga
 - fra representanten Jenny *Klinge* om permisjon i tiden fra og med 1. juni til og med 12. juni og fra representantene Harald T. *Nesvik* og Ingjerd *Schou* om permisjon mandag 1. juni – alle for å delta i strategisk krisehåndteringskurs ved Forsvarets høyskole
 - fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for henholdsvis representanten Jonas Gahr *Støre* mandag 1. juni og for representanten Anette *Trettebergstuen* mandag og tirsdag, 1. og 2. juni – begge for å delta i EAT Forum i Stockholm
 - fra representanten Sveinung *Rotevatn* foreligger søknad om studiepermisjon i tiden fra og med 1. juni til og med 10. juni
 - fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om velferdspermisjon for representanten Per *Sandberg* 1. og 2. juni
- Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget.
– Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Østfold fylke, Tone *Damsleth*, foreligger det søknad om fritak for å møte i Stortinget i dagene 1. og 2. juni på grunn av sykdom

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Akershus fylke: Thore *Vestby* og Are *Helseth*
 For Hedmark fylke: Lasse *Juliussen* og Thor *Lillehovde*
 For Møre og Romsdal fylke: Mette *Hanekamhaug*, Steinar *Reiten* og Geir Inge *Lien*
 For Oslo: Prableen *Kaur*
 For Sogn og Fjordane fylke: Gunhild Alis Berge *Stang*
 For Telemark fylke: Gry-Anette Rekanes *Amundsen*
 For Sør-Trøndelag fylke: Lill Hariett *Sandaune*
 For Østfold fylke: Tage *Pettersen* og Simen *Nord*

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til be-

handling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:03:21]

Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren ved Statsministerens kontor for samordning av EØS-saker og forholdet til EU

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 26. mai 2015)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Framskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Roald Hansen (A) [10:04:52]: Jeg vil takke ministeren for en bredt anlagt redegjørelse om sentrale utfordringer for Europa – og for oss – i vårt forhold til EU-samarbeidet.

Statsråden startet i forsvars- og sikkerhetspolitikken: Russlands annektering av Krim og støtte til opprørerne i Ukraina, viktigheten av at landene på Balkan integreres i EU-samarbeidet og får en sterkere forankring i demokrati og rettsstatens prinsipper. Dette er viktig også for Norge, og derfor deltar vi også aktivt i disse delene av EU-samarbeidet så langt vi kan.

Jeg vil likevel starte i et annet forhold som kan være en vel så alvorlig trussel mot stabilitet, demokrati og samarbeidsstrukturene i vår verdensdel, nemlig mangel på økonomisk vekst, skyhøy ledighet – spesielt for ungdom i flere av landene – sosial uro, forvitring av håp og tro på framtiden.

Russlands overgrep i Ukraina møtes med omfattende sanksjoner. Frykten i flere land som har en helt annen erfaring med Russland som nabo enn det vi selv har, skal tas på alvor. Likevel: Vi må ikke miste av syne at også disse landene nå har sin forankring i NATO, og at det militære styrkeforholdet mellom NATO-landene og Russland så definitivt er i vår favør. Åtte av ti land med de største forsvarsbudsjettene er på vårt lag. Vi må ikke la frykt og uro skygge for disse håndfaste realiteter.

Men ettervirkningene fra finanskrisen er langt fra over. Krisen har for lengst truffet realøkonomien. Selv om den økonomiske veksten i euroområdet var på plussiden i fjor

og kan bli litt bedre i år, er ledigheten fortsatt skyhøy i mange av landene: I EU som helhet nær 10 pst., enda alvorligere er ungdomsledigheten på 17 pst. i snitt, over 32 pst. i Spania og Kroatia og 45 pst. i Hellas. En hel generasjon kan gå tapt for arbeidslivet. Det er en trussel mot demokratisk stabilitet, en grobunn for populisme, som vi så ved valget i Hellas, og – enda alvorligere – ekstremisme.

Utgangen på Hellas' gjeldsproblemer er uvisst for landet og for samarbeidet. Storbritannias vei mot folkeavstemning om medlemskap vil også skape usikkerhet i samarbeidet og ta politisk oppmerksomhet og energi fra oppgaver som kunne bidra til å hjelpe landene ut av det økonomiske uføret.

Jeg skal ikke, som Venstres parlamentariske leder gjorde i spørretimen for en tid tilbake, be statsråden «stoppe Cameron». Europaministeren har rett nok en bred portefølje og skaper tidvis store forventninger til hva han skal oppnå, men fullt så langt håper jeg ikke hans ansvarsområde går.

Jeg mener de økonomiske utfordringene, ledigheten og sosial uro er de helt sentrale utfordringene nå for EU-samarbeidet og dermed for Europa. Det kunne fortjent en større plass i redegjørelsen.

Statsråden har rett i at det i flere av landene fortsatt er behov for å øke produktiviteten, for strukturendringer og investeringer i forskning og infrastruktur, men det er også nødvendig å legge om den økonomiske politikken og stimulere vekst framfor nye kutt. Juncker-planen, som skal hjelpe landene i deres bestrebelser, må bli mer enn en ny papirtiger. Men å si som statsråden gjorde i sin redegjørelse, at «her ser vi igjen felles utfordringer mellom Norge og det øvrige Europa», tror jeg vil framstå som noe aparte for de fleste politikere ute i Europa.

Norge er fortsatt i en unik særstilling. Den omstillingen som er blitt regjeringens mantra, har vi veldig god erfaring med. Det har vi i Norge bedrevet ganske så kontinuerlig gjennom flere tiår, både i næringslivet og i offentlig sektor. Det er ikke manglende omstillingsevne som er den største trusselen mot soliditeten i vår velferdsmodell. Det er regjeringens hovedprioritering – skatteuttak – som utgjør den trusselen, fordi den peker mot en situasjon som altfor lenge har preget enkelte av våre europeiske naboland, nemlig en manglende erkjennelse av at vi må betale for den offentlige velferden vi bevilger oss, gjennom skatter og avgifter.

Statsråden berørte EUs strategi for et digitalt indre marked. Vi hadde tirsdag denne uken et møte med EU-parlamentarikerne Jörg Leichtfried, som deltok på regjeringens konferanse om emnet. Det inntrykk han ga oss, var at kommisjonen ganske raskt vil komme med oppfølging på viktige områder som roaming, ego-blocking og personvern.

I Europautvalgets møte 28. april, hvor statsråd Jan Tore Sanner redegjorde for dette, ble det varslet en stortingsmelding fra regjeringen. Den bør komme raskt, om den skal gi Stortinget et gjennomarbeidet grunnlag for å kunne diskutere og utforme norske standpunkter til EUs arbeid på dette viktige, omfattende og krevende området.

La meg også minne statsråden om etterlysningen jeg reiste i Europautvalget 28. april, nemlig regjeringens oppfølging av datalagringsdirektivet som forsvant. Statsmi-

nisteren sa her i salen at regjeringen nå ville gå gjennom dommen i den tyske forfatningsdomstolen og vurdere om de lovreglene som var utarbeidet i forbindelse med implementeringen av direktivet, burde justeres i lys av dommen.

Det begynner å bli ganske lenge siden, og i mellomtiden har vi en lovgivning rundt dette krevende og følsomme feltet som ikke på en tilfredsstillende måte regulerer selskapenes lagring, oppbevaring og sletting av trafikkdata. Når vil regjeringen komme tilbake til Stortinget, slik statsministeren har lovet?

Statsråden erkjenner i redegjørelsen at innlemmelsen av nytt regelverk går for sakte her hos oss. Her var statsråden tidlig ute med høye ambisjoner. Det har vi støttet, fordi et felles regelverk er bare felles når det er implementert i alle land. Men virkeligheten er ofte gjenstridig, og siste oversikt pekte feil vei når det gjelder det regjeringen selv har hånd om, implementering etter at nye regler er tatt inn i EØS-avtalen. Det er bra at regjeringen setter seg høyere mål. Så får vi se om den lovede gjennomføringskraften står i stil med ambisjonene ved neste måling.

Det er bekymringsfullt at forhandlingene om nye EØS-midler står i stampe. Regjeringen har vår støtte for å avvise urimelige krav om økninger som denne gangen ikke kan begynnes verken i medlemsutvidelse eller tilsvarende økning i EUs egen innsats på området.

At regjeringen krever bedre markedsadgang for fisk, er bra og viktig, ikke minst i lys av en mulig TTIP-avtale. En av dens utfordringer kan bli økt konkurranse for fiskerier næringen på det europeiske markedet fra amerikanske konkurrenter.

Og så artikkel 19-forhandlingene: Jeg vil bare gjenta at vi forutsetter tett kontakt med Stortinget om utformingen av norske posisjoner når EUs krav kommer på bordet. Osten begynner å eldes, men det skulle ikke forundre meg om den fortsatt ligger i EUs kravskreppe.

Jeg er enig med statsråden i at det er i vår interesse å være en del av et felles europeisk arbeidsmarked, slik vi siden 1950-årene har vært en del av et felles nordisk arbeidsmarked. Det vil selvsagt også by på ulike utfordringer. Statsråden trakk denne gang fram debatten om såkalt trygdeturisme som går i flere land. Vi ser fram til regjeringens stortingsmelding om temaet, men vi må ikke gi slipp på prinsippet om at de rettigheter som er knyttet til arbeidsdeltakelse, må gjelde alle. La oss heller ikke glemme at dette har vært ordninger som har omfattet alle arbeidsinnvandrere fra våre nordiske naboland siden 1950-årene, uten at noen har reist dette som et alvorlig problem, og at vi i det nordiske samarbeidet arbeider iherdig for å fjerne alle mulige hindringer for mennesker som vil leve på tvers i Norden enten som individer eller som næringsdrivende. Dette må vi også ha med oss i disse vurderingene, som vi ser fram til kan foregå på et gjennomarbeidet grunnlag i forbindelse med den stortingsmeldingen som regjeringen har varslet.

Elin Rodum Agdestein (H) [10:13:43]: Jeg vil også starte med å takke statsråden for en meget god og grundig redegjørelse over et bredt spekter av aktuelle temaer i europapolitikken, områder der alle landene i Europa, tross

sine ulikheter, er i et skjebnefellesskap. Fra Høyres side vil vi komme nærmere inn på dette gjennom en rekke innlegg i debatten.

Regjeringens europapolitikk hviler på flere pilarer, og EØS-avtalen er bærebjelken. Hovedmålet er å ivareta norske interesser best mulig i vid forstand og også å gi gode konkurransevilkår for næringslivet.

Europa trenger fornyet økonomisk framgang og vekst. Også norsk økonomi er avhengig av det. Statsråden var innledningsvis i redegjørelsen inne på hvordan norsk økonomi skal gå fra særstilling til omstilling, og hvordan regjeringen ruster Norge for framtiden gjennom å satse på innovasjon og konkurransekraft i næringslivet. Men skal vi lykkes her hjemme, er vi også avhengig av at det går bra i Europa, og at landene i EU gjenvinner sin vekstkraft og stabilitet.

Norge er ikke en øy i Europa, men en del av Europa, selv om vi ikke er medlem av EU. De europeiske landene er våre nære naboer, venner, allierte og viktige handelspartnere. Derfor begynner norsk utenrikspolitikk i Europa, og derfor har regjeringen fra første dag lagt vekt på å ta norsk europapolitikk ut av hvilestilling og over i en aktiv handlingsmodus. Det innebærer å være proaktiv, tettere dialog, raskere inn i prosesser og å være bidragsyter i viktige saker av betydning for Norge. Da er både formelle og uformelle fora viktige.

At Norge i løpet av de siste to årene i praksis har vært i langt tettere samspill og dialog med EU-systemet enn tidligere, høster vi anerkjennelse for, og det gagnar oss i dag i en situasjon der forholdene i Europa er til dels dramatisk endret bare siden regjeringen tiltrådte høsten 2013.

Norge har sikkerhetsutfordringer som sammenfaller med EUs. Det er verdt å merke seg at statsråden i redegjørelsen brukte mye tid på EU som forsvars- og sikkerhetspolitisk aktør og på det sikkerhetspolitiske samarbeidet mellom Norge og EU. Det europeiske råd har siden 2013 hatt en felles forsvars- og sikkerhetspolitikk på agendaen, og siden den tid har temaet blitt aktualisert i en grad få ville ha forutsett.

Etter 25 år med tøvær og gjensidig tillitsbygging mellom øst og vest i Europa er vi nå inne i en periode der stabilitet og sikkerhet utfordres på flere hold. Ukrainas klare valg om å gå i retning av Europa respekteres ikke av det store nabolandet i øst. I løpet av det siste året har Russland begått aggressive handlinger og brudd på folkeretten på Krim og i det øvrige Ukraina. Vi har opplevd terroranslag i hjertet av Europa av ytterliggående fundamentalistiske terrorgrupper, og fortsatt er trusselen om terror reell.

I møte med russisk aggresjon har vi sett en demonstrasjon av effekten som ligger i en kombinasjon av NATOs beroligelsestiltak og vilje til kollektivt forsvar av medlemslandene på den ene siden og EUs politiske og økonomiske verktøykasse som sanksjoner og restriktive tiltak på den andre, der Norge har stått sammen med EU. Ukraina og de øvrige landene i Det østlige partnerskap, Moldova og Georgia, har inngått assosierings- og frihandelsavtaler fra juni 2014, og landene har fått forsikringer om at EU vil styrke og videreføre bistand og samarbeid om politiske, økonomiske og sosiale reformer, der Norge også del-

tar. Tyrkia og landene på Vest-Balkan har fortsatt som mål å bli medlemmer i EU. Samtalene med Serbia kom nylig i gang igjen, og det er gledelig. Gitt denne regionens forhistorie er det all mulig grunn til å fortsette integrasjonsarbeidet. Samtidig må vi være på vakt og følge utviklingen i regionen tett.

Når det gjelder land for øvrig i Europa som er inne i en utvikling i en mer udemokratisk retning, er særlig utviklingen i Ungarn og Makedonia bekymringsfull, og her er situasjonen dessverre sånn at instabilitet lett kan spres til nabolandene.

Som statsråden sa i sin redegjørelse: Utviklingen i Ukraina vil utgjøre en prøvestein og være avgjørende for troverdigheten i det europeiske samarbeidet. La oss håpe at den tiltakspakken statsministeren lanserte tidligere i år under et besøk i Ukraina, over tid vil støtte opp under reformarbeidet i landet.

Det er betryggende når statsråden legger vekt på at regjeringen ivaretar norske interesser gjennom å ha en løpende sikkerhetspolitisk dialog med EU, gjennom hyppige møter og samtaler både på embetsnivå og politisk nivå, men også gjennom økt forsvarssamarbeid, formelt gjennom deltakelse i EUs stridsgrupper, i sivile og militære operasjoner og i samarbeidet med EUs forsvarsbyrå, EDA, der Norge er blant de største bidragsyterne innen forskning og utvikling.

EU intensiverer nå arbeidet mot den interne terrortruselen gjennom en ny agenda for sikkerhet 2015–2020. Strategien er basert på tiltak i enkeltland og på innsats på EU-nivå når det gjelder forebygging av terror, bekjempelse av radikaliserings, organisert kriminalitet og cyber-kriminalitet. Dette er tiltak som Norge kan ta modell av, og som kan være nyttige i vårt eget arbeid mot de samme truslene.

At EU i tillegg til NATO har blitt en av de viktigste arenaene der forsvars- og sikkerhetspolitikk debatteres og utformes, er utvilsomt. Et forsterket forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid i Europa vil bli tema på toppmøtet i juni. Det imøteses med spenning. Norge må allikevel på egenhånd og i samarbeid med EU og NATO styrke vår egen forsvarsevne og ta større ansvar for vår egen sikkerhet.

Vi merker oss generalsekretær Jens Stoltenbergs besøk i Det hvite hus tirsdag denne uken. Der understreket president Obama at NATO fortsatt er hjørnesteinen for USA, ikke bare når det gjelder den transatlantiske sikkerheten, men også for global sikkerhet. Det er betryggende uttalelser fra vår viktige allierte i vest.

Regjeringen baserer vårt forhold til EU på EØS-avtalen. At regjeringen gjør en god jobb med å ivareta denne avtalen og reduserer etterslepet på implementering av rettsakter, er avgjørende for norske interesser. Avtalen er av særlig stor betydning for Norge, idet den gir norske bedrifter tilgang til et marked på 500 millioner mennesker. To tredjedeler av vår handel er med EU. 80 pst. av norsk eksport går til EU. Om vi holder olje og gass utenfor, tilsvaret det 70 pst. av vareeksporten og 50 pst. av norsk tjenesteeksport.

Som en integrert del av arbeidet med å følge opp EØS-avtalen deltar Norge i 26 av EUs byråer og 20 EU-programmer. Og vi har implementert over 10 000 rettsakter

i norsk lov. Slik er EØS-avtalen en grunnpilar for verdiskapingen og velferden her til lands. Det er derfor med nokså stor forundring jeg registrerer at enkelte også i denne sal ønsker å sette denne avtalen i spill, med de dramatiske konsekvensene det vil kunne ha for norsk arbeidsliv og velferd.

EØS-avtalen er vårt viktigste vern i en tøff global konkurransevirkelighet. Uten denne avtalen vil Norge bli marginalisert i forhold til vårt viktigste marked i Europa og bli stående alene i en svært utsatt posisjon i et marked med sterke globale aktører. Å havne i en sånn situasjon tror jeg svært få i norsk næringsliv og norske eksportnæringer vil sette pris på. Derfor skal vi hegne om og videreutvikle EØS-avtalen og sikre best mulige rammevilkår for norsk næringsliv.

Forhandlingene om nivået på EØS-midlene i perioden 2014–2019, Norges solidaritetsbidrag til økonomisk og sosial utjevning i EØS-området, er nå ett år på overtid. Kravet fra EU har vært urealistisk høyt og for høyt til at Norge kunne akseptere det. På det siste møtet i EØS-rådet, sist uke, la statsråd Helgesen imidlertid fram et forhøyet tilbud, og forhandlingene er med det flyttet over fra embetsnivå til politisk nivå. Avstanden mellom partene er fortsatt stor, men det er å håpe at Norges siste forhandlingsutspill vil gi ny framdrift i prosessen. Spesielt vil jeg uttrykke spenning knyttet til om vi oppnår markedsadgang for fisk.

Regjeringen vil om kort tid legge fram to viktige og EU-relevante stortingsmeldinger – en om handel og globalisering og en om eksport av trygdeytelser. Begge disse vil bli interessante i lys av dagens debatt, og stake ut kursen framover på strategisk viktige politikkområder for Norge.

Betydningen av å styrke våre bånd til Europa og dem som står oss nærmest internasjonalt, kan ikke overvurderes. For Norge vil ikke kunne formes av hva som skjer rundt oss. Vi vil være med og forme utviklingen ved et aktivt internasjonalt engasjement, spesielt i det europeiske politiske fellesskapet.

I en usikker og kompleks sikkerhetspolitisk situasjon kan vi minne hverandre om at EU ble dannet som et fredsprosjekt. Kanskje vil det nettopp være som fredsbygger Den europeiske union vil vise sin største styrke og oppfylle sin kanskje viktigste misjon de nærmeste årene.

Kristian Norheim (FrP) [10:23:09]: Først vil jeg takke statsråd Vidar Helgesen for nok en god og omfattende redegjørelse om viktige EØS- og EU-relaterte spørsmål. Selv skal jeg være raus nok til å innrømme at jeg ikke er helt upartisk, men jeg vil likevel mene at redegjørelsen bærer preg av at regjeringen mente alvor da den i regjeringsplattformen varslet en langt mer aktiv europapolitikk. Honnør til statsråd Helgesen og resten av regjeringen for dette.

Selv om Norge ikke er medlem av EU, er vi svært nært knyttet opp gjennom EØS-avtalen og gjennom de mange andre avtalene vi har med EU. Det eksisterer ingen debatt om norsk medlemskap i EU i dag i Norge. Likevel eksisterer det en rekke EU-relaterte debatter. Hos våre viktigste europeiske allierte, i Storbritannia, har det nettopp vært avholdt et parlamentsvalg, der resultatet kanskje kom uven-

tet på mange. De konservative sikret seg flertall alene, noe jeg var veldig glad for, og det vil bli forhandlinger med EU, med en påfølgende folkeavstemning i 2017.

I 1982 markerte anerkjente *The Economist* 25-årsjubileet til det som i dag er EU, med å trykke et bilde av en gravstøtte på forsiden. Mange har også senere spådd EU-samarbeidets død, spesielt under kriser, men så viser det seg nettopp at det snarere er under slike kriser at samarbeidet faktisk styrkes og ikke svekkes. Der tror jeg faktisk også at de såkalte EU-skeptikerne kanskje kan bidra til at man kommer tilbake på sporet igjen i EU.

Jeg tror fremtiden for EU-prosjektet avhenger av minst to ting. Det ene er at samarbeidet må ha en relevans for de innbyggerne det favner, og ikke bare de politikerne og byråkratene det gagnar. Det andre er at samarbeidet må levere på minst to viktige områder, som begge har med trygghet å gjøre – trygghet i betydningen vekst og arbeidsplasser og trygghet i betydningen felles front mot det eller dem som truer utenfra.

En rekke av de problemstillingene britene er opptatt av knyttet opp mot EU, gir god gjenklang hos oss her i Norge, enten det gjelder spørsmål knyttet til byråkrati, maktfordeling og selvbestemmelse eller det gjelder spørsmål knyttet til innvandring og trygdeturisme. Også i flere andre EU-land enn Storbritannia løftes de samme problemstillingene frem. Fra norsk side bør vi være tydelige på at dette er spørsmål også vi skulle ønsket oss bedre svar på enn de som er førende fra EU-siden i dag. Etter å ha fulgt debatten Storbritannia versus EU over tid er jeg faktisk overrasket over at EU-siden ikke har vist større evne til en viss ydmykhet eller i hvert fall imøtekommenhet overfor britene

Dette fører meg over på det neste temaet jeg vil si noen ord om, den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa. Er det noe som mer enn noe har gjort både europeisk samhold og samling ytterligere relevant igjen, er det nettopp dagens sikkerhetsutfordringer i Europa. For kort tid siden deltok jeg på utenrikskomitémøte i Europaparlamentet og diskuterte forsvars- og sikkerhetspolitikk med kollegaer fra Europaparlamentet og de nasjonale parlamentene. I slike debatter – og med nevnte diskusjon i Storbritannia i minne – er det helt nødvendig å minne om at Storbritannia er den viktigste og største militærmakten blant EU-landene. Uten Storbritannia med på laget vil oppfatningen av EU som en relevant sikkerhetspolitisk aktør raskt visne hen. I den nye sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa er Norge også tjent med at Storbritannia sitter ved bordet når EU fatter viktige beslutninger, ikke minst når det gjelder den sikkerhetspolitiske dimensjonen.

Vi er nå inne i en særdeles utfordrende sikkerhetspolitisk situasjon i Europa etter Russlands aggressive fremferd i Ukraina. Putin risikerer å ende opp med det resultatet han kanskje minst av alt ønsket seg, nemlig økt samhold og integrasjon i Europa. Russlands folkerettsstridige handlinger og maktbruk i Ukraina har utløst en alvorlig sikkerhetspolitisk situasjon. Den har klare implikasjoner også for Norges forhold til Russland. Fra norsk side må det ikke være noen tvil om at vi står sammen med våre nærmeste allierte og partnere både i analysen av hva som forårsaket kri-

sen, og i fordømmelsen av Russlands aggresjon mot Ukraina. Det må heller ikke være noen tvil om at dette har ført til en sikkerhetspolitisk krevende situasjon, som fremdeles kun kan løses politisk, ikke militært. Til slutt er det viktig å minne om at Norge historisk har hatt et godt og konstruktivt forhold til Russland, at det som kan fortsette av samarbeid, fortsetter, og at vi er de første til å være klare til å videreutvikle og forsterke naboskapet og samarbeidet omkring felles utfordringer dersom Russland bestemmer seg for å justere kursen. En slik normalisering vil kreve at Russland endrer sin linje, respekterer folkeretten, overholder Minsk-avtalene og bidrar til tillitsbygging. Russlands videre handlinger er dermed avgjørende for hvordan samarbeidet kan bli.

Det sier seg selv at samarbeidet om sikkerhetspolitikken og forsvarspolitikken må prioriteres. Men det må også arbeides med en felles energipolitikk, som ikke minst garanterer energisikkerhet på en helt annen måte enn før.

I tillegg har man de pågående forhandlingene om TTIP mellom USA og EU. Fører de frem, vil EU og USA ha etablert verdens desidert største frihandelsområde. Vi vet ennå ikke hva slags konsekvenser en slik avtale vil få om den kommer ferdigforhandlet i havn. Det eneste vi vet, er at den vil få konsekvenser, også for Norge. At Norge skal legge seg så tett som vi bare kan opp til å følge disse forhandlingene, sier seg selv. Ikke bare vil en slik avtale ha store handelspolitiske konsekvenser, den vil også binde Europa og USA sammen på en slik måte at den gir utslag på andre områder enn de som kan telles i klingende mynt

En av pilarene i EU-samarbeidet er prinsippet om fri bevegelse. Det må være helt klart at utgangspunktet her er, ikke minst, en fri bevegelse over landegrensene med arbeid og ikke velferdsytelser for øye. Fremskrittspartiet er enig i at arbeidsinnvandring fra andre EØS-land i det store og hele er positivt, også for Norge. Men – og det er et men her: Det har fulgt en del med i kjølvannet av dette, og dermed skal vi også følge debatten om såkalt velferdsturisme, som man har den i Storbritannia, og som man også har den i Danmark. Derfor er jeg svært glad for at regjeringen tar problemstillingene knyttet til velferdsturisme på alvor, og at en vil se nærmere på muligheten for å begrense trygdeeksport.

Europapolitikk er like mye utenrikspolitikk som innenrikspolitikk – kanskje enda mer innenrikspolitikk de senere årene enn det har vært utenrikspolitikk. Ikke bare i denne sal, men i kommunestyresaler og bystyresaler rundt omkring i hele landet går det nesten ikke en dag uten at man diskuterer et EU- eller EØS-relatert spørsmål. EU har blitt moden og tatt sin rolle i sikkerhets- og utenrikspolitikken. Hvis man husker tilbake på begynnelsen av de blodige Balkan-krigene – og i år er det 20 år siden slutten på den blodigste av dem alle, nemlig krigen i Bosnia – oppførte EU seg ikke særlig modent og ikke særlig samlet. Europa var splittet, Europa var lite på. Nå ser vi en helt annen rolle, vi ser at EU har tatt ansvar som en sikkerhetspolitisk aktør. Mens NATO har blitt viktigere den siste tiden, har EU også blitt viktigere. Det må også vi ta inn over oss i Norge.

EØS er svært viktig for norsk industri og norsk næringsliv, og vi skal fortsette med å videreutvikle vårt for-

hold til EU gjennom EØS og de andre avtalene. Det er våre største handelspartnere som er medlemsstater i EU, og det må vi også ta inn over oss. Men vi skal være i en aktiv europapolitikk, og det innebærer også å være villige til å stille krav, til å heve stemmen når man trenger å heve stemmen. Det er nettopp det jeg oppfatter at statsråd Helgesen og denne regjeringen faktisk tør å gjøre, og den veien håper jeg de fortsetter på.

Astrid Aarhus Byrknes (KrF) [10:33:20]: Først vil eg takka europaminister Helgesen for ei dagsaktuell og god utgreiing. I dagens situasjon er det heilt naturleg at europaministeren la stor vekt på korleis vi kan gjera meir for å møte den store utfordringa i Middelhavet. EU har etter Kristeleg Folkepart sitt syn ikkje handtert bølga av båtflyktningar på ein tilfredsstillande måte. Det er ein tragedie som utspeler seg i det som romarane kalla Mare Nostrum – vårt hav.

Migrasjonsutfordringane er òg noko vi i Noreg må ta medansvar for å løysa. Vi kan vera stolte av den måten norske skip har følgd opp god sjømannsetikk på og redda tusenar av liv. Som maritim nasjon seglar vi bokstaveleg talt midt inn i den utfordringa.

Det er òg viktig at Noreg overfor EU og i Schengen-samarbeidet klart markerer at EU-landa må gjera meir, og at Noreg vil stilla opp med sterkare innsats. Difor stiller vi med eit fartøy til Triton-operasjonen, og mandatet for denne operasjonen må bli styrkt, slik at det blir drive meir aktivt med søk og redning i dei områda der båtflyktningane er.

Frå Kristeleg Folkeparti si side vil vi støtta den einigheita som er oppnådd med Hellas, om å omdisponera ein del EØS-midlar for å støtta opprettinga av eit mottakssenter på øya Lesbos. Kapasiteten i dag er altfor dårleg. Dette vil vera eit etterspurt og nyttig norsk bidrag.

Som kjent føregår det allereie forhandlingar her i Stortinget om korleis Noreg kan bidra meir til å hjelpa flyktningar frå krigen i Syria, både i nærområda og ved at fleire kan takast imot i Noreg. Eg skal difor ikkje gå nærmare inn i det her, men berre understreka kor viktig det er at Noreg stiller solidarisk opp.

Menneskesmuglarane som sender desperate flyktningar ut på Middelhavet i skrøpelege farkostar, driv med kynisk kriminalitet. Det er all grunn til å samarbeida internasjonalt om å stoppa denne kriminelle verksemda. Aktivt politisamarbeid er ein moglegheit. Når EU no drøftar ein militær aksjon, vil eg understreka kravet om at slike aksjonar må gjennomførast i samsvar med folkeretten. Det er bra at ministeren også understrekar dette.

Fleire av dei kriminelle nettverka i Nord-Afrika er «linka opp» til terroristgrupper. Fleire terroristgrupper bruker òg kriminalitet til å finansiera si verksemd. Slik sett kan det vera ein samanheng mellom det som skjer der, og terrortruslar vi må møte også på vårt kontinent i Europa.

Terrorangrepa i Paris og København i vinter viser at trusselen frå islamistiske grupper er reell. Han må møtast med både tiltak for betre integrasjon, aktiv førebygging og resolutt politiinnsats for å stansa angrep.

I denne utgreiinga var ministeren også inne på den øko-

nomiske situasjonen i Europa. Det er ein tankevekkjar at mens USA opplever betydeleg økonomisk framgang og vekst i sysselsetjinga, strever EU og ikkje minst eurosona med å få fart på økonomien igjen. Dette er nok eit uttrykk for at euroen blei innført på sviktande premisser. Det har mange fått betala dyrt for sidan. Det krevst no sterkare stimulansar til vekst i dei kriseramma landa i Sør-Europa.

Europaministeren var inne på langt fleire spørsmål enn det er mogleg for meg å kommentera på få minutt, men mykje av det han la fram, er det brei politisk einigheit om. Det er ein styrke at det er brei oppslutning om den linja regjeringa fører i viktige utanrikspolitiske spørsmål, og det er ein stor verdi vi må ta vare på.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:37:45]: Takk til statsråden for ei fylldig utgreiing, sjølv om eg nok ikkje er like samd som føregåande talar i alle vurderingane som han la fram.

EUs bedrøvelege situasjon er sjølvpåført. Han er eit resultat av ein serie dårlege økonomiske avgjerder som me knapt har sett maken til.

Dette er ikkje eit sitat frå Senterpartiet sitt program eller frå Nei til EU. Det er derimot ei utsegn frå ein av dei mest renommerte økonomiprofessorane i verda, nobelprisvinnaren Joseph Stiglitz – ei utsegn som står i sterk kontrast til den skjønninga av EU som me hørde frå europaministeren tysdag.

Stiglitz slår fast at oppretting av euroen og den påfølgjande innstrammingspolitikken er eit katastrofalt feilgrep som har ført til øydelagde liv, knuste draumar og oppløyste familiar. Når ei spansk jente må stryke doktorgraden av cv-en sin for ikkje å stå fram som overkvalifisert for ein servitørjobb, ser me kor gale det har gått.

Stiglitz er bekymra for i kor liten grad nøda i Europa ser ut til å påverke EU-eliten. Oppblomstringa av ekstreme parti i Europa er ein konsekvens av dette.

EUs marknadsliberale prosjekt set arbeidarar i heile Europa i konkurranse mot kvarandre – ein konkurranse der dei sterkaste marknadskreftene vinn og folk flest taper. Eksperimentet med ein felles pengepolitikk styrt frå Frankfurt utan ein felles finanspolitikk er dømt til å mislukkast, og ungdom i store delar av Europa føler dette på kroppen. Mellom anna i Spania og Hellas har ungdom like stor sjanse for å vinne i krone og mynt som å få eit inntektsgivande arbeid.

Opprettinga av euroen var eit feilgrep. Spørsmålet er om EU no gjer enda fleire og enda større feilgrep. Ein er i eit skorfeste. Ein kan gå attende og gjere om feilgrepet euroen, men eit slikt prestisjetap vil Brussel ikkje gå med på. Ein kan innføre enda meir overnasjonal styring, men det ynskjer ikkje folket i Europa. EUs feilslåtte økonomiske politikk har ikkje skapt meir forsoning i Europa – tvert imot. Høyr på korleis Tyskland og tyske politikarar vert omtala i Hellas, og vice versa.

Professor Stiglitz konkluderer like fullt med at den økonomiske galskapen ikkje kan fortsetje evinneleg. Demokratiet lét ikkje det skje. Men kor mykje meir må Europa lide før fornufta får råde, spør professor Stiglitz.

Noreg skal basere sin forsvars- og sikkerheitspolitikk på medlemskap i NATO og aktivt arbeid i FN. Ved sida av vårt nasjonale forsvar er det NATO og artikkel 5 i NATO-pakta, som seier at væpna åtak mot ein eller fleire av dei tilslutta statane skal sjåast på som åtak mot dei alle, som tryggjer Noreg.

Senterpartiet vil åtvare mot å bruke sikkerheitspolitikken som ei brekkstong for EU-tilpassing som ikkje har noko med sikkerheitspolitikk å gjere. Til dømes har europaministeren brukt sikkerheitspolitikk som grunnving for ein TTIP-avtale. Då eg spurde statsråd Helgesen om han kunne vise til noko sikkerheitspolitisk element i TTIP-avtalen, fekk eg ingen svar, berre at avtalen ville føre til økonomisk vekst og gjensidig forståing og samarbeid. Men me er jo alt i ein forsvarsallianse med USA og dei fleste EU-landa! Har me ikkje alt gjensidig forståing med våre NATO-allierte? Dersom me skal følgje denne logikken, må også TPP-avtalen mellom USA og ei rekkje asiatiske land handle om sikkerheitspolitikk. Eg spurde også statsråden om han visste om sikkerheitspolitiske element i den avtalen, men fekk heller ikkje svar på det spørsmålet. Kanskje kan statsråden avklare dette i løpet av denne debatten.

Regjeringa ser på treg innføring av våre EØS-forpliktingar som ein tidstjuv i forvaltninga og for næringslivet – tidstjuvar som gir mellombels svekt tilgang til marknader og dårlegare konkurransevilkår.

Me ser ei aukande rettsleggjing av politikken. EU- og EFTA-domstolen får stendig meir makt til å ta avgjerder over folk sitt liv. Avgjerdene vert tekne av juristar som sit langt unna, og som ikkje står til ansvar overfor dei som vert styrte. Gjennom EØS-avtalen vert den eine EU-lova etter den andre innført også i Noreg, utan at norske politikarar set foten ned. No vil regjeringa ha ei enda raskare innføring av EU-direktiv. Kor raskt er det eigentleg mogleg å innføre EU-lover og samstundes sikre ei sjølvstendig nasjonal vurdering av dei?

Eg har ikkje høyrte om ei einaste norsk bedrift som er utestengd frå EU-marknaden fordi eit regelverk enno ikkje er innført i EØS. Kan statsråden gi eit konkret døme på dette? Eg vil be om å få svar på det i løpet av debatten i dag.

I utgreiinga tysdag sa statsråden at regjeringa ikkje har teke stilling til den transatlantiske handelsavtalen TTIP. Statsministeren har likevel alt uttala at regjeringa er veldig oppteken av at det vert gitt rom for tilslutning frå tredjeland.

Det er mogleg det er ei førebuing til norsk tilknytning til TTIP-avtalen når regjeringa no har sendt på høyring eit forslag om å innføre investorvernmekanismar også i Noreg. Håpar regjeringa med dette å dempe motstanden mot TTIP og TISA? Kva for effektar får investorvernavtalar? Det har me mange døme på, men tida er for kort til at eg kan gå inn på dei her, men eg vil berre nemne at til og med CEPR, forskingssenteret for økonomisk politikk, som EU-kommisjonen har hyra til å gjere ein konsekvensanalyse av TTIP, har funne ut at mellom ein og to millionar arbeidsplassar vil gå tapte som følgje av den avtalen. Det bør me gå meir inn i.

Sveinung Rotevatn (V) [10:43:01]: Europa har vore igjennom ei stor økonomisk krise, den største sidan 1930-talet. Mange plassar er ho enno ikkje over, og arbeidsløysa er framleis høg. I den perioden har det vore heilt avgjerande at ein i Europa ikkje har gjenteke feila frå 1930-talet, som var at ein stengde grensene. I Europa har vi halde grensene opne, både for vareflyt og ikkje minst for arbeidskraft og migrasjon. Det har vore viktig for Noreg, for her har vi jo vore så heldige at vi har opplevd ein gjennomgåande oppgangskonjunktur, som i stor grad har vore driven av høg oljepris. Det har vore eit gode for det norske samfunnet, vi har hatt eit stort behov for arbeidskraft, og mange har kome hit.

No ser vi at ting kanskje er i ferd med å snu, dessverre for Noreg sin del, men vi ser også at mange av dei som har kome, forlèt Noreg og søkjer seg til andre arbeidsmarknader. I 1. kvartal var nettoinnvandringa i Noreg gått ned med 2 600. Det viser at systemet fungerer. Det viser at EØS-avtalen fungerer, og at arbeidskrafta søkjer seg dit det er arbeid å få.

Einigheita om at det skal vere fri flyt av arbeidskraft, varer, tenester og kapital har vi her i Stortinget og i EU, men ho blir utfordra. Eitt av punkta Helgesen var inne på i utgreiinga si for Stortinget, var situasjonen i Storbritannia, som også andre her har nemnt i dag. Storbritannia skal få lov til å gjere som dei vil, men det angår likevel Noreg om ein av våre nærmaste naboar og viktigaste allierte deltek eller ikkje deltek, fullt ut eller ikkje fullt ut, i det europeiske samarbeidet.

Helgesen nemnde i innlegget sitt at regjeringa var positiv til å få ei reformpakke. Eg er litt nysgjerrig på kva regjeringa ser for seg at ei slik reformpakke, initiert av Storbritannia, skal bestå i, og kva konsekvensane vil bli for Noreg. Det som er nærliggjande, er det som både Helgesen og andre nemner, nemleg problemstillinga om trygdeeksport. Det er viktig, som representanten Norheim nemnde, at det er ein levande debatt både i Storbritannia og i Danmark og til dels i Noreg, men i alle tre land blir debatten ført på like feil premisser. Dette er eit «problem» som er svært lite, det er svært små summar det er snakk om, men det er svært stor risiko ved å begynne å avgrense rettar, skape A- og B-lag når det gjeld nettopp høvet til å migrere frå land til land. Dersom ein er oppteken av å avgrense kontantstønad mot andre land, er nok det mest effektive å satse på å bruke pengar på tenester og ikkje på kontantoverføringar i eige land.

Vidare til situasjonen i Middelhavet: Middelhavet er yttergrensa vår, og langs yttergrensa vår døyr menneske i tusental. Det er bra at Noreg har kome på banen, at vi skal delta med skip, men vi må også delta med solidaritet gjennom å ta imot fleire flykningar til landet vårt. Så vil eg understreke at mange av dei som i ein desperat situasjon forsøker å ta seg over Middelhavet, reelt sett ikkje er flykningar eller asylantar, men økonomiske migrantar. Men problemstillinga med økonomiske migrantar er ikkje noko ein løyser med militære verkemiddel eller anna, det handlar om å skape ei ærleg dør inn til Europa, ei ærleg dør for dei som vil og kan jobbe.

Elles i trykingspolitikken vil eg nemne og understreke

at det er bra at Noreg og regjeringa står skulder ved skulder med våre allierte og med EU i synet på situasjonen i Ukraina i tilnærminga til Russland.

Når det gjeld den interne terrortrusselen, som også er vorten nemnd, med utgangspunkt særleg i tragediane i Paris og København, er det sjølv sagt viktig å ha målretta verkemiddel mot det, men samtidig skal ein aldri gløyme omsynet til personvern og individuell fridom, som fort kjem under press i nettopp dei diskusjonane.

Til sist: Det har vore ein vedvarande saga, dette med deltakinga i finanstilsyn. Ministeren nemnde også det. Det er bra at ein er komen eit godt steg vidare, men så vidt eg forstår, dreg forhandlingane ut. Ein har enno ikkje ein endeleg avtale, og nærmare 100 viktige rettsakter på finansområdet står i kø. Kva gjer regjeringa for å få fortgang i det? Og sist, men ikkje minst: Kvifor står regjeringa framleis på at Noreg ikkje skal nytte seg av den såkalla SMB-rabatten, lågare kapitalkrav frå små og mellomstore bedrifter, i denne samanhengen?

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:48:18]: La meg begynne med å takke for redegjørelsen fra ministeren og deretter takke for et godt innlegg fra Liv Signe Navarsete. Jeg vil begynne der hun begynte, nemlig med den økonomiske situasjonen i Europa. Selv om det er slik at vi får positive tall om den økonomiske utviklingen i Europa – som også ministeren nevnte – er det ikke sånn at det gjelder hele Europa.

Ifølge The Economist er den økonomiske krisen i Hellas like dyp som krisen i USA var under depresjonen etter krakket i den amerikanske økonomien i 1929. Den gangen svarte Roosevelt med New Deal i USA: oppbygging av velferdsstat og satsing på industrialisering. La oss si det forsiktig: Det er ikke den veien EU har valgt i møte med krisen.

I Norge etter første verdenskrig ble det gjennomført et sosialt eksperiment. Da gjennomførte Norge en innstrammingspolitikk gjennom paripolitikken. Vi skal lære av historien. Den førte til en negativ utvikling og gjorde at Norge brukte lengre tid på å komme seg til hektene igjen etter første verdenskrig enn det land som ikke valgte ikke å føre paripolitikk, gjorde. På samme måte som paripolitikken skapte grobunn for Arbeiderpartiets framgang i Norge, har innstrammingspolitikken ført til og skapt grobunn for Syriza i Hellas.

For å se hvor viktig det er å føre motkonjunkturpolitikk, kan vi bare kikke tilbake igjen på vår egen nære historie. Under finanskrisen førte vi en aktiv motkonjunkturpolitikk i Norge. Vi gjorde det fordi vi evnet å gjøre det. Den ene grunnen er de sterke automatiske stabilisatorene vi har. Det at vi har høy skatt og høy andel offentlig finansierte velferdsordninger, gjør at nedgangstider bæres bedre av staten. Staten stiller opp med penger når en ellers ville fått tørke på privat side, slik som i eksempelvis USA og flere andre land som baserer seg på store privatfinansierte velferdsordninger. Da slår krisen sterkere inn. Den andre grunnen var politisk vilje.

Derfor synes jeg det er påfallende at antallet helt arbeidsløse i Norge nå er høyere enn det var i finanskrisen-

årene 2008–2010. Det er bare å merke seg at det er tilfellet.

Dagens europeiske politikere burde ha lært av fortiden. Navarsete var inne på én. Nobelprisvinner Paul Krugman er en av de mange framtrepende økonomene som jevnlig har skrevet i New York Times om hvor galt det er å tro at Hellas kan spare seg ut av krisen. Det hadde vært bedre, skriver han, om Hellas' rimelige krav om å beholde en større andel av veksten for å investere i fortsatt vekst ble fulgt for at landet skal komme ut av krisen. Jeg merker meg at EØS-ministerens redegjørelse var tom for politisk stillingtagen i dette spørsmålet. Derfor stiller jeg spørsmål til statsråden: Hva er Norges budskap til EU i spørsmålet om rammene for krisepakker til Hellas? Vi har innflytelse gjennom vår indirekte styreplass i IMF – Det internasjonale pengefondet, som er en av aktørene som er engasjert med Hellas – og derfor er det også viktig hva slags stillingtagen vi har, for det har innflytelse på andre aktører som forholder seg til Hellas.

De av oss som var imot norsk EU-medlemskap og kritisk til EUs felles valuta- og pengepolitikk, har dessverre fått rett i argumentene om solidariteten og de økonomiske musklene til å møte den ulike økonomiske utvikling i de ulike delene av EU. For dem av dere som er for norsk EU-medlemskap og euroen, burde dette være prøvesteinen på om europrosjektet kan bære sosialt. Ingen er tjent med sosial kollaps i Hellas, Spania og andre land – aller minst Hellas' egne innbyggere. Derfor gir jeg all støtte til Syriza for en ansvarlig innsats for at egen befolkning ikke skal ofres for tidligere elitors feilgrep. Jeg ville ønsket at statsråd Helgesen ga uttrykk for det samme til EU.

Jeg vil kort si noe om klima og miljø. Det hadde vært bra å få en tilbakemelding om hvordan forhandlingene går, og hvordan samtalene med EU om norsk tilknytning til EUs klimapolitikk er. EUs klimapolitikk er basert på tre bein. Det ene er kvotemarkedet, det andre er energieffektivisering, og det tredje er fornybar energi. Norge har sagt ja til å være med i den ene delen. Hadde jeg vært i EU, hadde jeg sagt at, vel, vil dere være med i den ene delen, må dere jammen være med i de andre delene også. Jeg kunne tenke med å høre statsråd Helgesen si noe om hvorfor vi ikke ennå har sagt ja til EUs energieffektiviseringsdirektiv.

Statsråd Vidar Helgesen [10:53:35]: Jeg er glad for at det er bred forståelse i denne sal for at vi er i en ny sikkerhetspolitisk situasjon i Europa, og samtidig som NATOs rolle har blitt viktigere, har også EUs rolle i utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål blitt sterkere, også fordi ikke-militære virkemidler er de primære når det gjelder å møte Russlands adferd.

Så har det vært mye oppmerksomhet om den økonomiske og sosiale situasjonen i Europa som følge av krisen. I min redegjørelse la jeg stor vekt på de initiativene som tas i EU for å komme ut av krisen, men jeg har ikke tidligere lagt skjul på at den økonomiske krisen også har utviklet seg til en sosial krise, og i flere land også en politisk krise, og at dette er en utfordring som er både et felles europeisk ansvar og et ansvar for de enkelte land. Det gjelder ikke minst Hellas. Det er ikke bærekraftig å leve over evne over tid,

og det er dét Hellas selv må reformere seg ut av, men også må få hjelp til å komme ut av. Derfor ser vi det som veldig viktig at man i de forhandlingene som nå pågår, kommer til en konklusjon som gjør det mulig for Hellas å gå videre – og for det europeiske samarbeidet å gå videre med sine initiativer.

Det er ikke noen tvil om at det å gjenreise Europas vekstkraft nå står som punkt nr. 1 på EUs dagsorden og på Europakommisjonens dagsorden. Budsjettet som kommisjonen la frem i går, har nesten 50 pst. avsatt til veksttiltak, til konkurransekraft, til sysselsetting. I dag tidlig ble det enighet i EU om det nye europeiske fondet for strategiske investeringer, en viktig del av Juncker-kommisjonens investeringsplan. Avsetningene til utdanning og forskning øker kraftig, Erasmus har fått en økning på 30 pst. i forhold til 2015 i kommisjonens forslag, og Horisont 2020 har fått 11,6 pst. økning. Vi ser satsingen på det digitale indre marked som en stor mulighet for å la det indre marked også gjelde det digitale området med store vekstpotensialer. Energiunionen og satsingen på infrastruktur der, arbeidet med en kapitalmarkedsunion, avbyråkratisering, smart regulering og ikke minst forhandlingene om TTIP – alle disse tingene er felleseuropeiske løft for økt konkurransekraft. Selv om det er meget viktig å bidra til å motvirke og adressere de sosiale utfordringene, kommer vi ikke utenom at det er vekst og sysselsetting som danner grunnlaget for velferd i alle europeiske land.

Norge har viktige bidrag å gi her. Vi er en viktig energiproduktør, energiunionen er viktig for oss, vi ligger langt fremme på det digitale området, og vi er som deltaker i det indre marked et av de land som mottar flest arbeidsinnvandrere. Det er, som det ble nevnt her, bra for Norge, men det er også bra for andre europeiske land. I EØS-midlene satser vi mye på sosiale tiltak, men vi vil også i neste periode ta sikte på å øke innsatsen for konkurransekraft og tiltak mot arbeidsledighet, ikke minst ungdomsledighet.

Norge er i en helt annen situasjon enn de fleste EU-land økonomisk, men vi vet også at vi gjennom omstillingen vi er i gang med, skal til en ny normal i norsk økonomi. Det betyr at vår situasjon nok blir mer lik situasjonen i i hvert fall en del EU-land, og det betyr at vår tilknytning til EØS og det å ha stabile og forutsigbare rammebetingelser for næringslivet, ikke blir mindre viktig.

La meg kommentere noen av enkelthetene i debatten så langt. Våre forhandlinger om finanstilsynene har – som jeg sa i redegjørelsen – gått langsomt frem. Vi tar sikte på å finne en løsning, vi intensiverer innsatsen for det, men det er en krevende situasjon, og det er for så vidt et eksempel på et område hvor, om Norge, Liechtenstein og Island ikke får samme regler som EU-landene, man kan se at finansinstitusjoner vil bli bekymret – og som de sier i Liechtenstein, muligens vil se på andre løsninger utenfor Liechtenstein.

Når det gjelder spørsmålet om datalagringsdirektivet, har regjeringen bedt professor Graver og Henning Harborg gjøre en betenkning. Den betenkningen har fått utsatt fristen til 1. oktober, så det vil bli grunnlaget for å gå videre på det spørsmålet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [10:58:46]: Nordområdene er viktige for Norge. Kanskje enda mer viktig er det nå å holde trykket oppe og ivareta de gode relasjonene, i en tid da det er sikkerhetspolitiske endringer i Europa. Hvilke initiativer har statsråden tatt overfor EU-landene for å fremme oppmerksomhet om nordområdene?

Statsråd Vidar Helgesen [10:59:16]: Nordområdepolitikken er viktig for Norge og viktig for Europa, og vi ser i den nåværende sikkerhetspolitiske situasjonen økt interesse for nordområdene, både ut fra det sikkerhetspolitiske og fortsatt også på grunn av de økonomiske mulighetene i regionen. Vi ser at EU arbeider med en arktisk strategi. Vi er veldig opptatt av å bidra til at den baserer seg på faktiske forhold og ikke på feil forståelse av de faktiske forholdene. Vi har de siste årene sett at EUs Arktispolitikk har beveget seg i en retning som ligger nærmere Norges synspunkter, og vi ligger tett på den prosessen. For øvrig er spørsmål om Arktis og nordområdene spørsmål som ikke minst utenriksministeren tar opp i samtaler med sine europeiske kollegaer.

Anniken Huitfeldt (A) [11:00:15]: Jeg takker for et godt svar.

Jeg synes det er viktig at Norge leder an i dette arbeidet. Vi er jo det området innenfor denne regionen som har høyest befolkningstetthet. Derfor har vi også en naturlig rolle i nordområdesatsinga. Men jeg er jo bekymret for at andre land tar over initiativet. Jeg er klar over at utenriksministeren tar opp dette spørsmålet i møte med sine kollegaer, men mitt spørsmål er: Har statsråden selv tatt noen nye initiativ for å øke oppmerksomheten omkring nordområdene overfor sine kollegaer i EU?

Statsråd Vidar Helgesen [11:00:56]: Det som er min hovedsak på dette feltet, er å sørge for at vi ligger tett på diskusjonene i EU om Arktis. Norge har en rekke initiativer i nordområdene, så jeg er ikke bekymret for at vårt lederskap der skal bli svekket. Men jeg er veldig opptatt av at vi bidrar til at andre land har en riktig forståelse av situasjonen, av utfordringene og av det rettslige og politiske rammeverk som gjelder for Arktis, ikke minst. Og det blir viktig for oss å påvirke diskusjonene og påvirke prosessene i EU knyttet til Arktis-strategien. Det er for meg det viktigste, fordi det er en pågående prosess i EU.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:01:59]: Statsråden sier at EU må komme ut av krisa. Statsråden beskriver den sosiale, politiske krisa, som blir mer og mer alvorlig – en politisk krisa som gir politiske rystelser. Men det snakkes ikke om de grunnleggende årsakene. Det er ingen analyse som ligger bak. Det er ingen som forteller at felles valuta uten en finansminister som kan omfordele økonomiske ressurser, er et eksperiment. Tvert imot snakker europaministeren om felleseuropeisk ansvar, om nasjonalt ansvar. Ja, vi har hørt det hele tida; vi har hørt hele tida at Hellas må innføre reformer. Vi ser hvor-

dan reformene blir mottatt av det demokratiske Hellas.

Mitt spørsmål er: Hvorfor kan ikke statsråden fortelle at felles valuta uten en finansminister som kan omfordele store økonomiske ressurser, er en systemfeil?

Statsråd Vidar Helgesen [11:03:05]: Det er riktig at EU har sett svakheter i sitt system som følge av finanskrisen, og det er jo grunnen til at man har gått løs på å stramme inn og styrke kontrollen med finanspolitikken. Vi er en del av dette, bl.a. i forhandlingene om finanstilsynene. Det er behov for overnasjonale mekanismer for å hindre for stor løsslupenhet på nasjonalt nivå, og det tar EU fatt i.

Jeg tror ikke diskusjonen om man trenger en finansminister i EU, er det viktige her, det viktige er at man tar tak i problemene, og at også vi, som del av EØS, ser at vi bør bidra til denne felles regelutviklingen. Selv om vi ikke er medlem i eurosone, og ikke berøres av det, berøres vi av det indre marked, fordi vi er en del av det, og da er det viktig for oss å bidra i de EØS-relevante delene til en mer ensartet politikk og en mer ensartet praksis i EU-området.

Sveinung Rotevatn (V) [11:04:24]: Eg har to spørsmål. Det første var det eg hadde i hovudinnlegget mitt: Kvifor meiner regjeringa at små og mellomstore bedrifter i Noreg skal ha dårlegare konkurransevilkår når det gjeld tilgang til kapital, enn dei i våre naboland?

Det andre spørsmålet gjeld klima. Ministeren understreka i sitt innlegg at ein er oppteken av at kvotemarknaden skal fungere. Det er Venstre einig i. Men kvotemarknaden fungerer jo, i den forstand at ein slepp ikkje ut noko meir enn det ein har bestemt at ein skal sleppe ut. Problemet er at kvoteprisen er for låg på grunn av den økonomiske utviklinga, og når kvoteprisen er for låg, driv ein jo ikkje teknologiutviklinga framover. Derfor fører Tyskland, Danmark og Sverige ein ambisiøs nasjonal politikk for å drive fram klimaarbeidet. Er statsråden einig i at det også er nødvendig for Noreg for å drive fram det grøne skiftet?

Statsråd Vidar Helgesen [11:05:25]: Først til kapitalkrav for små og mellomstore bedrifter – det tror jeg vi kan berøre kort, for det er et spørsmål som utførlig er besvart av både finansministeren og meg selv ved en rekke anledninger. Vi har besluttet ikke å gjennomføre bestemmelsen om redusert kapitalkrav for små og mellomstore bedrifter, fordi vi har en annen økonomisk situasjon enn det som har motivert den regelverksendringen i EU.

Når det gjelder klima: La meg si at forhandlingene våre med EU om norsk deltakelse i felles oppfyllelse med EU dels vil dreie seg om en avtale. Det er kanskje en mer teknisk øvelse. Det som er det viktige, er diskusjonene i EU om hva klimapolitikken i praksis skal bety. De diskusjonene er i gang, vi engasjerer oss i dem, og vi kommer også til å ha nasjonale konsultasjoner.

For øvrig er det helt åpenbart at i tillegg til vår deltakelse i kvotemarkedet og EUs øvrige klimapolitikk må vi gjøre en nasjonal jobb, og det er vi også i gang med.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:06:43]: Helt siden Brundtland-kommisjonens rapport har vi alltid ivret for at vi skal arbeide for en verden som har økonomisk, miljømessig og sosial bærekraft, og at det skal være et mål for den politikken vi fører internt i vårt land, og overfor andre.

Det leder meg tilbake igjen til Hellas, for jeg følte at Helgesen ikke ga noe skikkelig svar på spørsmålet mitt og min utfordring om hva slags stillingstagen vi tar inn i de forhandlingene som nå pågår mellom Hellas og kreditorer og EU. Mener Helgesen at det opplegget som EU legger fram, og arbeider for, overfor Hellas, er økonomisk og sosialt bærekraftig? Mener han at Hellas' regjering tar feil når den sier at det er ikke sosialt bærekraftig å drive å kutte i pensjoner og redusere velferdsordninger og dermed hemme både sosial velferd og økonomisk utvikling?

Statsråd Vidar Helgesen [11:07:43]: Det ligger jo i ordet «bærekraft» at det dreier seg om langsiktighet, og da kan man ikke bare se på situasjonen i dag, da må man se på hva som har skapt situasjonen i dag.

Det er åpenbart at en økonomisk politikk der man lever over evne, ikke er bærekraftig. Det er ikke økonomisk bærekraftig, det er ikke miljømessig bærekraftig, og det er ikke sosialt bærekraftig. Når vi står overfor den situasjonen vi gjør i Hellas i dag, er den eneste måten å sikre bærekraft for fremtiden på at man finner en løsning som både består av reformer og av internasjonal støtte. Derfor støtter vi de samtalene som pågår. Vi mener det er positivt med dialog, men vi håper virkelig at den dialogen vil føre til et resultat som kan gi både varig økonomisk stabilitet og varig politisk stabilitet i Hellas, for det som skjer i Hellas, er viktig for eurosamarbeidet, det er viktig for EU og Europa, og det er følgelig viktig også for Norge.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:08:48]: I EU-kommisjonen sitt framlegg til 2016-budsjett, framlagt i år, er det ubetydelege nominelle kutt i samhoeringsmidlar, og det er òg gjort omprioriteringar.

Ifølgje Aftenposten har regjeringa auka Noreg sitt tilbod på EØS-midlar med 778 mill. kr, ut frå at me – ifølgje det statsråden seier – «tilbyr å gå opp til en økning som tilsvarer den økningen EU har i sine samhoighetsmidler».

Betyr det budsjettet som vart lagt fram av EU-kommisjonen, at Noreg vil redusere sitt tilbod på EØS-midlar i takt med EU sitt reduserte budsjett?

Statsråd Vidar Helgesen [11:09:33]: Nå har vi ikke fått gått inn i alle enkelthetene i kommisjonens framlegg til budsjett, og det skal jo også gjennom en prosess.

Vi vil selvsagt forholde oss til det som kommer ut av et slikt budsjettvedtak i EU. Samtidig er det flere poster som er relevante for beregningen av tiltak for samhoighet, men det som er vårt utgangspunkt, er at vi gir et sje-nerøst bidrag allerede. Vi er villig til å videreføre det sje-nerøse bidraget. Vi har i EØS-rådet nylig markert at vi er innstilt på en økning tilsvarende den som har ligget i EUs opplegg. Dersom det blir endringer i EUs opplegg, vil det selvsagt være noe vi tar med oss videre i forhandlingene.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Kåre Simensen (A) [11:10:47]: Jeg vil i likhet med alle som har hatt ordet før meg, takke statsråden for en god redegjørelse, som bare bekrefter at europapolitikk er så mye mer enn det som skjer i Brussel. Europapolitikk er innenrikspolitikk så det monner, som flere har vært inne på.

Både den 8. mai og den 9. mai var i år spesielle datoer for Europa. Da ble det markert at det var 70 år siden en femårig blodig og smertefull kamp mot nazismen var over. Aldri mer krig, sa man i hele Europa i 1945. Vi fikk fred – som ble avbrutt av krigen på Balkan – men vi fikk også et splittet Europa.

I forbindelse med budskapet «aldri mer krig» føler jeg behov for å stoppe litt opp ved datoen 9. mai, også nevnt som europadagen. For de fleste av oss gikk nok markeringen av europadagen under radaren, og den ble heller ikke nevnt av statsråden i hans redegjørelse. Det burde den kanskje ha blitt, nettopp fordi det er 65 år siden den daværende franske utenriksministeren Robert Schuman lanserte en plan som på mange måter var startskuddet for det som skulle bli Europas største fredsprosjekt. Schuman-planen var et eksempel på å lære av fortiden, slik man har etterlyst fra talerstolen her i dag. For å sikre fred i verden ville Schuman skape et forent Europa, et forent Europa som igjen ville gjøre at den mangeårige konflikten mellom Frankrike og Tyskland ble brakt til ende. At gamle fiender viste seg å være i stand til å samarbeide, skapte et klima preget av tillit, som igjen bidro til videre samarbeid på mange nye områder. Ser man på Tyskland i denne sammenhengen, har landet gått fra å være en aggressiv krigsmakt til å være et av de viktigste landene i Europa i arbeidet for å skape fred og stabilitet i vår verdensdel.

Robert Schuman omsatte ordene «aldri mer krig» til handling gjennom sin plan om fred. I dette perspektivet er europadagen den 9. mai verdt å markere – fordi fredsperspektivet er selve fundamentet i EU. Og uten at det har betydning for noen andre enn meg selv, er det nettopp dette som gjør at jeg er en overbevist tilhenger av Den europeiske union.

Vi er alle kjent med de sikkerhetspolitiske utfordringene Europa i dag står overfor. De er behørig kommentert fra statsråden i hans redegjørelse, men også av representantene Hansen og Norheim i deres gode innlegg tidligere i dag. Jeg skal derfor ikke bruke mye tid i mitt innlegg på dette nå, men jeg vil henvise til hva NATOs generalsekretær Stoltenberg i går sa om Russlands sabelrasling. Det er alvorlig, det må tas på alvor, og det gjør vi. Men jeg savner ordet «dialog» når vi snakker om den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa. Generalsekretær Stoltenberg sa:

«Det er ingen motsetning mellom dialog og styrke.

Tvert imot. Det er nettopp fordi vi har styrke at vi kan være i dialog med Russland.»

Jeg synes dette er kloke ord som vi bør ta med oss videre for å finne en løsning på den sikkerhetspolitiske situasjonen i dagens Europa. Russland må vise vilje, men jeg tror også det er viktig for oss å sette dialogen på dagsordenen. Jeg savner den.

Jeg er fornøyd med at statsråden brukte så mye tid i sin redegjørelse på hvorfor EØS-avtalene er viktige for Norge. Vi ser en tiltakende debatt, der særlig Nei til EU og deler av fagbevegelsen argumenterer sterkt for å si opp EØS-avtalen. Og hva er deres alternativ? Jo, bilaterale handelsavtaler mellom Norge og EU. De viser til eksemplene Sveits og Sør-Korea, som har avtaler med EU. Jeg må si meg enig med statsråden når han i sin kronikk i Dagsavisen den 26. mai skriver:

«Samarbeid med EU er ingen smørbrødlister man kan bestille fra.»

Samtidig stiller han spørsmål om hva som er alternativene. Bare å velge avtaler på de områder som passer oss best, har vist seg å være vanskelig. Det har Sveits fått erfare.

Jeg har oppfattet EU dit hen at den sveitsiske løsningen ikke lenger er aktuell. Skal de videre, må de forhandle innenfor et handlingsrom som er forvekslende likt vår EØS-avtale. Det er en svært tydelig tilbakemelding om at det ikke vil bli enkelt å finne alternative avtaler mellom Norge og EU.

Det er allment kjent at Europa er vårt hjemmemarked og mottar rundt 80 pst. av total norsk eksport. På den måten sikrer vi mange arbeidsplasser her hjemme. For min egen landsdel er det ikke noen tvil om at vår eksport av fisk er avhengig av det markedet som Europa representerer. Hver dag går det 170 vogntog, kanskje mer, med norsk fisk til EU. Fiskeri- og havbruksnæringen er kanskje den delen av norsk næringsliv der vi kan se fordelene av EØS-avtalen særdeles tydelig. I fjor eksporterte Norge sjømat til en verdi av 53 mrd. kr. To tredeler av dette gikk til våre handelspartnere i EU. Derfor støtter vi også regjeringens arbeid med å knytte videreføring av EØS-midlene til å sikre en ytterligere bedring av markedstilgangen for sjømatnæringen.

Det skal bli interessant å se hva TTIP-forhandlingene mellom EU og USA kan gi av utfordringer for Norge. Blir avtalen gjennomført – som mange tror vil skje – vil en slik avtale utfordre Norge, spesielt når det gjelder vår eksport av sjømat til Europa og USA.

Vi forventer at regjeringen vil føre en aktiv politikk med det formål å sikre at Norge skal få en likeverdig tilknytning til TTIP. Det er avgjørende at en slik tilknytning oppnås snares mulig etter at EU og USA har sluttført sine forhandlinger, slik at norsk næringsliv ikke taper posisjoner i tiden mellom tidspunktet for ikrafttredelse av avtalen mellom EU og USA og tidspunktet for norsk tilknytning.

Hjerteskjærende bilder fra Middelhavet og Syria gjør inntrykk på oss, slik også representanten Aarhus Byrknes var inne på i sitt innlegg. Millioner på flukt, mennesker som du og jeg, drukner på turen over Middelhavet – kynisk utnyttet av menneskesmuglere. Disse må tas. Jeg er svært glad for at statsråden sammen med regjeringen, EU og andre er så tydelige på at disse nettverkene må ødelegges – om nødvendig gjennom militære operasjoner.

Menneskesmuglernes handlinger kan sammenlignes med IS' bruk av sverdet for å ta liv, disse menneskene drar ut bunnpluggen i båten. Tenk på dette: Bare i fjor druknet rundt 3 500 flyktninger i Middelhavet. Hittil i år har flere

enn 1 700 mennesker druknet. Blant dem ser vi for oss fire-åringen som blir båret i land av en fisker i Hellas – død på grunn av drukning. Man får fort tanker om hvor han var på vei, hvilket liv han gikk glipp av, om han var på vei til oss, og ville vi tatt imot ham?

Selv med slike bilder på netthinnen kan noen i sin dårskap her hjemme kunne tillate seg å si: La dem bare drukne. Vi må reagere på slike utsagn, vi må ikke glemme at for 70 år siden var vi selv et folk som var jaget på flukt.

Det er en umenneskelig påminnelse om ulikhetene i verden og ubeskrivelig nød når mennesker ser seg nødt til å risikere eget og familiens liv i et desperat forsøk på å komme til Europa – til Norge – for å oppnå det viktigste av alt: trygghet.

Vi kan ikke hindre dette alene, men vi kan bidra både her hjemme og ute. Og i dette perspektivet får innholdet i ordet «solidaritet» en viktig betydning.

Heidi Nordby Lunde (H) [11:19:45]: I 1990 sto Asia for rundt 26 pst. av produksjonen av varer globalt. I 2013 hadde dette økt til 46 pst. Økningen er hovedsakelig grunnet i Kinas åpning av egen økonomi, gjennom markedsorienterte reformer og dereguleringer som fremmet handel. Disse reformene førte til en økonomisk vekst som har løftet rundt 500 millioner mennesker ut av den fattigdommen planøkonomi uunngåelig fører med seg. Vi kan jo tenke oss hva denne økonomiske veksten kunne gjort for de landene i Afrika hvor flyktninger i dag krysser sjøveien over til Europa.

I dag er Kina den sterkeste drivkraften for produksjon, utvikling og økonomisk vekst i det som kalles den asiatiske fabrikken. Skatteincentiver, tilgang på kompetent nok og ikke minst nok arbeidskraft og god infrastruktur gjør Kina attraktivt for høykompetente bedrifter som HP, IBM og Nokia. På HPs forespørsel har provinsmyndighetene i Chongqing bygget en jernbanestrekning som frakter HPs pc-er til Europa via Kasakhstan, hvilket har redusert transittiden fra 35 til 22 dager.

Det er mulig at presidenten nå tenker: Hva i all verden har dette med EØS å gjøre? Jo, uten en avtale som forenklet vår adgang til det som faktisk er vårt hjemmemarked, er det konkurransen fra de framvoksende asiatiske økonomiene vi hadde konkurrert mot. Det hadde definitivt gjort Norge til et annerledesland å konkurrere mot lønnsbetingelsene og produktiviteten i disse landene.

Det er alltid like fascinerende å høre motstanden mot EU og EØS fra dem som tilsynelatende mener de forsvarer norske interesser. Vrangviljen fra forrige regjering har gjort at vi har et etterslep på implementering av de direktiver og regler som kritiseres så ofte, men hvor de fleste faktisk gir norsk næringsliv bedre markedsadgang og like konkurransevilkår inn mot vårt viktigste marked.

Flere har nevnt at EØS-avtalen har sikret oss tilgang til det markedet som mottar rundt 80 pst. av norsk eksport. Det er ingen tvil om at dette ikke bare har tjent norsk økonomi, men også sikret norske arbeidsplasser i Norge.

Men det er ikke bare adgangen til markedet som har vært viktig. Friere bevegelse av arbeidskraft betyr større muligheter for den enkelte, som får brukt sin arbeids-

kraft der det er behov for den. Det betyr også at land som har behov for arbeidskraft, ikke stagnerer i mangel på arbeidsdyktige hender og hoder.

For under ett år siden sa LOs sjeføkonom Stein Ree-gård til Dagbladet at siden finanskrisen i 2008 har hele selselsettingsveksten i Norge tilfalt utenlandsk arbeidskraft. Siden finanskrisen i 2008 har 260 000 personer fått jobb i Norge, noe representanten Liv Signe Navarsete åpenbart ikke synes noe om. Jeg tror de 260 000 menneskene det gjelder, og deres familier, har en annen innstilling til den muligheten.

Friere bevegelse av arbeidskraft, varer og tjenester har tjent den norske økonomien særdeles godt. Med en framoverlent regjering som sørger for at vi faktisk utnytter de mulighetene denne avtalen gir oss, vil den også gjøre det i framtiden.

En av de viktigste faktorene for et bærekraftig næringsliv og økonomisk vekst er forskning og innovasjon. EUs program Horisont 2020 er med sine 80 mrd. euro et av verdens største forsknings- og innovasjonsprogram. Det er hyggelig å kunne gi ros til de rød-grønne for i hvert fall å ha sagt ja til å inngå som fullverdig medlem i dette programmet. Norges deltakelse vil bidra til å sikre framtidens verdiskaping og konkurransekraft, og denne regjeringen ønsker at flere norske aktører skal ta en større andel av de konkurranseutsatte midlene – ikke bare for å få godt utbytte av vår egen investering, men først og fremst for å styrke vår konkurransekraft og innovasjonsevne.

Og apropos konkurransekraft og innovasjonsevne: EUs strategi for et digitalt indre marked er gode nyheter, da det i dag er store nasjonale hindre i det digitale markedet på grunn av forskjellige nasjonale regelverk på områder som teleregulering, opphavsrett, geoblokkering og personvern. Et digitalt indre marked for over 500 millioner mennesker gir fantastiske muligheter for framtiden.

Men da har jeg en advarsel og en oppfordring til regjeringen: Det er lov å være kritisk til EU. En takk til de partiene i Stortinget som var aktivt imot EUs datalagringsdirektiv. Vi skal ikke være så villige at vi ukritisk sier ja til alle direktiver bare for å holde vår del av avtalen. Heldigvis var motstanden stor nok i EU til at direktivet ble trukket.

Et effektivt marked hviler ikke bare på økonomiske prinsipper, men på tillit. Det blir bare viktigere etter som teknologien gir muligheter vi aldri tidligere har sett. Bedre tilrettelegging for digital infrastruktur og digitale tjenester, også mellom myndigheter og borgere, fordrer at vi klarer å balansere personvern og individuelle rettigheter opp mot ønsket om overvåking og innhenting av masseinformasjon. Sist vi hadde muligheten, sviktet vi. Ikke gjør det igjen.

Det vi bør gjøre, er å være framoverlent i diskusjonene rundt teleregulering, geoblokkering og modernisering av opphavsretten. Dette er kanskje de viktigste hindringene for innovasjon og utvikling i det digitale Europa. Men da må vi også ta debatten om modernisering av opphavsretten her hjemme, og det er sterke særinteresser og motkrefter i og utenfor denne sal. Her har regjeringen en jobb å gjøre, men jeg har all tillit til at regjeringen tar den utfordringen.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:24:53]: Det første som slo meg da jeg hørte statsrådets reflekterte redegjørelse på tirsdag, var at viktige EU- og EØS-saker ikke lenger kan avgrenses til problemstillinger knyttet til handel mellom europeiske land. Den er i like stor grad en redegjørelse om utenrikspolitiske spørsmål som for få år siden ville blitt ansett å være helt irrelevante for kjøp og salg av varer på tvers av landegrensene i Europa.

At situasjonen for flyktninger i Middelhavet, situasjonen for romfolk, utviklingen i Ungarn, EU-motstanden i Storbritannia, situasjonen i Ukraina, forholdet til Russland og militært samarbeid i og utenfor NATO skulle ha betydning for europeisk handel, ville for mange fortone seg som underlig. Men det er det ikke. Alle disse sakene er høyst relevante for å skape de best mulige vilkårene for kjøp og salg av varer og tjenester i Europa. Hvilken rolle Norge kan og bør spille i en slik global setting, er imidlertid ikke et enkelt spørsmål å besvare, men det vi vet, er at vi uansett vil bli direkte berørt.

Europa opplever et raskt voksende immigrasjonspress fra Midtøsten og Afrika. En del av disse er forfulgte og trenger beskyttelse, men de aller fleste er mennesker som rømmer fra fattigdom for å skaffe seg en bedre økonomisk tilværelse og fremtid for seg og sine – et helt legitimt ønske. De som lykkes i å komme seg til Europa, har ofte satt livet på spill og samtidig betalt menneskesmuglere for den farefulle reisen. Smuglingen er organisert av kriminelle nettverk, og det er derfor positivt at EU iverksetter omfattende tiltak for å bekjempe disse nettverkene. Bekjempelse av menneskesmugling krever gode analyser og målrettet innsats mot bakmenn. Det er derfor positivt at regjeringen i juni legger frem en stortingsmelding om globale sikkerhetsutfordringer med mål om å styrke dette arbeidet.

Nedkjemping av smuglernetverk vil imidlertid ikke løse utfordringen vårt kontinent står overfor. Fattige mennesker fra Afrika og Midtøsten vil fortsette å forsøke å ta seg til vår rikere del av verden, og omfanget vil sannsynligvis øke. Svaret på denne utfordringen er ikke å tillate at stadig flere får bosome seg i Europa. En slik løsning er verken økonomisk eller kulturelt bærekraftig. Vi ser utfordringer i mange land i dag, og det å ønske stadig flere velkommen vil rokke ved stabiliteten i mottakerlandene. Vi ser slike tendenser allerede.

Den eneste løsningen for å få avsluttet migrasjonsstrømmen av fattige mennesker fra sør til nord er at landene selv evner å utvikle seg. I den sammenhengen er det greit å minne oss selv på at også mange land i Europa opplevde fattigdom noen få generasjoner tilbake. Utvikling av bærekraft kommer imidlertid ikke av seg selv, den kommer heller ikke gjennom økonomiske gavepakker fra rike land. Økonomisk utvikling kan kun oppnås gjennom godt styresett og samarbeid kombinert med en genuin vilje til og interesse av å gjøre hverdagen gradvis bedre. Da må man legge kulturelle, religiøse og etniske strider til side og innse at økonomisk utvikling må gagne alle. Det er selvsagt lettere sagt enn gjort, men det finnes ingen vei utenom.

Strømmen av fattige mennesker som i dag forsøkes

smuglet over Middelhavet til Italia, må stanses, og det er derfor positivt at regjeringen styrker den humanitære innsatsen og sender et skip til Triton-operasjonen for å redde liv. Til representanten Kåre Simensen: Jeg vet ikke hvor Simensen vanker, men jeg har aldri hørt noen si «la dem drukne».

Å unngå at menneskeliv går tapt er imidlertid kun første steg i en rekke tiltak som må gjøres for å stanse strømmen av fattige mennesker. Norges bidrag for å avlaste den humanitære situasjonen i Syria og nabolandene er i år på 1 mrd. kr. Det er penger som går til mat, helse, husly, utdanning, vann og sanitære tjenester. Det er helt åpenbart at den beste og mest effektive innsatsen regjeringen kan gjøre, er å hjelpe folk der de kommer fra. Slik kan vi bidra til at færre velger å begi seg ut på en farefull ferd mot Europa. På denne måten vil også pengene strekke lenger og gjøre at man vil kunne hjelpe langt flere. Situasjonen i Middelhavet er altfor dramatisk til at enkelte skal utøve elitistisk empati uten økonomiske eller andre konsekvenser for dem selv. Norge bør gjøre som regjeringen gjør, og har sagt den vil fortsette å bidra med: hjelp til selvhjelp i nærområdene.

Mitt innlegg har i sin helhet blitt viet til migrasjonsstrømmen til Europa – ikke fordi andre forhold som angår EU og EØS ikke er viktige, men fordi alt annet gradvis vil bli underordnet dersom vi ikke evner å få en permanent, koordinert ordning som reduserer den økonomiske motivasjonen for å reise til Europa.

Mennesker som flykter fra krig og forfølgelse, skal selvsagt få muligheten til å søke beskyttelse i trygge land. En fremtidig løsning bør være at slike søknader behandles med ett sett like regler ved ett eller to store FN-finansierte og FN-drevne asylmottak i flyktningenes nærområder. Jeg er derfor glad for at regjeringen har valgt å finansiere et flyktningmottak på den greske øya Lesbos. Fremtiden vil vise at dagens ordning med nasjonale asylsøknadsprosesser verken er fornuftig eller bærekraftig.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Stein Erik Lauvås (A) [11:29:52]: Jeg har lest statsrådets redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker som var på dagsordenen her i Stortinget den 26. mai. Det er mange viktige utfordringer vi har, som redegjørelsen også viser.

I kommuneproposisjonen for 2016 er det under overskriften «Norsk lokaldemokrati i en internasjonal sammenheng» beskrevet fra regjeringen at departementene ser på hvordan EØS-retten griper inn i og stiller krav til kommunesektoren i Norge. EØS-retten og alle dens regler og forordninger er nok ikke hverdagskost på kommunestyrenes bord, men ikke desto mindre viktig.

På side 39 i kommuneproposisjonen for 2016 står det bl.a:

«Sommeren 2013 stilte ESA spørsmål om det generelle skattefritaket for stat, helseforetak og (fylkes-)kommuner, herunder deres økonomiske aktivitet, er i strid med EØS-avtalens regler om offentlig støtte». Videre står det i samme proposisjon:

«ESA har senere foreløpig vurdert at det generelle skattefritaket innebærer offentlig støtte i strid med EØS-avtalen og at en endring i skatteloven kan løse dette problemet.»

Til sist – det står også i samme proposisjon:

«Som en følge av ESAs henvendelse er det satt i gang et arbeid med å vurdere det generelle skattefritaket for kommuner og fylkeskommuner.»

Jeg har, i hvert fall sånn til å begynne med, tre oppfordringer til ministeren i denne sakens anledning.

Den første er en oppfordring om at ministeren og regjeringen viser størst mulig åpenhet i den pågående jobben angående løsningen på disse spørsmålene.

Videre oppfordrer jeg ministeren til å redegjøre for hvordan arbeidet med disse spørsmålene nå håndteres videre fra regjeringens side.

Jeg oppfordrer også ministeren til å redegjøre for hvordan Stortinget, kommunene og fylkeskommunene vil bli involvert og informert om utviklingen, og på hvilken måte eventuelle løsningsforslag vil bli drøftet med berørte parter før dette går videre til ESA.

Regjeringen skriver selv i kommuneproposisjonen at de vil tilstrebe helhetlige løsninger. Det er bra, men helhetlige løsninger kommer gjerne som et resultat av at berørte parter blir hørt og tatt med i prosessene, og det håper jeg at ministeren vil bekrefte her at han vil sørge for.

Gunnar Gundersen (H) [11:32:38]: Jeg skal prøve å snakke litt om handel, men jeg kan ikke unngå å takke statsråden for en veldig grundig orientering, som viser at det er store utfordringer på et bredt spekter ute i Europa, og at EU er vår viktigste handelspartner, som flere har vært inne på. EØS-avtalen er derfor av helt sentral betydning for vårt velferdsnivå og norsk næringsliv. Så er det klarlagt fra starten av.

Statsråden sa at Norge «skal gå fra særstilling til omstilling». Vi deler mange av Europas utfordringer. Globaliseringen kan ikke stenges ute, produktiviteten i samfunnet må opp om vi skal beholde vårt velferdsnivå, og konkurransekraften må, kort sagt, styrkes. Men vi skal prise oss lykkelig over at vi har et helt annet utgangspunkt enn det mesteparten av EU har, og når min kollega i EFTA-delegasjonen, som jeg for øvrig har et utmerket samarbeid med, Svein Roald Hansen, sier at EU må begynne å «stimulere vekst framfor nye kutt», bør vi kanskje huske på at det er gjeldsnivået rundt omkring i Europa som rett og slett blokkerer den muligheten.

Når jeg hører diskusjonen om Hellas, som jeg heller ikke kan unnlate å kommentere, kunne det vært veldig artig om de som er veldig aktive i å kritisere åpenheten rundt mange av de avtalene jeg skal omtale etterpå, rett og slett kom med et forslag om at Norge finansierer underskuddet i Hellas. For det er jo det vi snakker om, at man har levd over evne lenge og andre skal gå inn og finansiere at man lever over evne. Det tror jeg rett og slett ikke er mulig. Så her står noen land overfor noen store utfordringer.

Men når det kommer til handel, skjer det mye rundt omkring i verden som påvirker oss veldig sterkt. I lys av at WTO står litt stille, har president Obama gjort året i år

til handelens år, og han presser veldig hardt på for å få en TPA. Den er nå gjennom Senatet, men ligger i Representantenes hus, og det er en spennende diskusjon der borte om man får en såkalt fast track-mulighet til å forhandle ferdig avtaler, men da Svein Roald Hansen og jeg var i Washington i april, var optimismen ganske stor. Amerikanerne vil først forhandle TPP, altså den handelsavtalen som går rundt Stillehavet, og så vil de ha full fokus på TTIP, om presidenten får sin TPA. Dette er ganske avgjørende prosesser for oss. Vi sitter ikke inne i noen av dem, og de bør heller ikke forveksles. TPP er en tradisjonell handelsavtale, mens TTIP er en mye bredere avtale, som går mye mer på standarder og det å sikre at det faktisk er Europa og USA som skal definere hva som skal være standarden for verdenshandelen i framtida. Det tror jeg Norge har all mulig interesse av at man lykkes med. Vi har alltid offensive og defensive interesser i slike avtaler, selvfølgelig har vi det, men jeg har spurt mange – også dem som representerer de mest defensive interessene – hvilken verden de står overfor hvis det er andre land som skal begynne å definere hvilke standarder som skal gjelde. Vi bør heller ikke da glemme at det er ikke i Europa og USA at hoveddelen av verdens befolkning bor, så når vekstkraften i Asia kommer, har vi all mulig interesse av at TTIP-forhandlingene vinner fram.

Vi har også stor interesse av at TISA-forhandlingene når fram. Det er enorme markeder, med betydelig vekst, og Norge har bygd sin velferd på at vi har lyktes veldig godt med å ta de utfordringer som en handel gir, og lyktes i å spesialisere oss inn mot de områdene som gir jobber som klarer å forsvare vårt velstandsnivå. Den linjen bør vi fortsatt holde oss på. Når Navarsete da snakker ned både investoravtaler og alt, er det meget forunderlig. For når det gjelder investoravtaler, er det noe land som virkelig har interesse av at det er gode avtaler rundt investeringer ute, og også her hjemme, er det Norge. Jeg vil tro at SPU, når det sitter og vurderer hvilke land det kan gå inn i, vurderer hvilken sikkerhet det har for de pengene Norge plasserer der. Men som handelskommissær Malmström sa: «I want the rule of law, not the rule of lawyers», så her er det selvfølgelig en balansegang. Men man kan ikke se bort fra at investoravtaler er viktige.

Så helt til slutt: Handel er basis for vår velstand, og de som går imot både EØS-avtalen, TTIP og alt sammen, må være forberedt på at de også må forsvare at de svekker vår framtidige velstandsmulighet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bjørn Lødemel (H) [11:38:05]: Kjernen i regjeringa sin europapolitikk er at Europa opnar opp for moglegheter. Vi er ikkje medlem av EU, men det finst ingen annan internasjonal aktør som betyr meir for norsk kvardagsliv, og som vi samarbeider tettare med, enn EU.

EØS-avtalen og alle dei 73 andre avtalane vi har med EU, gjer oss til det mest integrerte utanforlandet i Europa. Samarbeidet gjev oss tilgang til den desidert viktigaste marknaden vår, med over 500 millionar

menneske. Det sikrar vekst og utvikling i Europa og i Noreg.

Utviklinga av ein digital indre marknad, DSM, og ein digital økonomi er ei av dei fremste prioriteringane til den nye Juncker-kommisjonen. Ein velfungerande digital indre marknad kan løyse ut store gevinstar for europeisk økonomi, opptil 415 mrd. euro i auka europeisk BNP.

EUs strategi for den digitale indre marknaden blei lagd fram 6. mai. DSM er eit felles prosjekt som gjeld rundt halvparten av direktorata i kommisjonen, og som direkte gjeld ansvarsområda til mange departement også i vårt land.

Det er i dag nasjonale hindringar i den digitale marknaden på grunn av forskjellige nasjonale regelverk på område som teleregulering, opphavsrett, informasjonssikkerheit og personvern. Målet er ein digital indre marknad for over 500 millionar menneske, der næringsliv og privatpersonar enkelt og effektivt samhandlar over landegrensene.

Strategien framover har tre satsingsområde og 16 konkrete initiativ. For det første handlar det om å få ein digital indre marknad til å fungere i praksis og gje betre tilgang til digitale varer og tenester for bedrifter og forbrukarar. For det andre handlar det om betre tilrettelegging for digital infrastruktur og digitale tenester. Det inkluderer moderne og tilpassa regulering av telekom og media og personvern. For det tredje handlar det om å skape eit samfunn med eit økonomisk klima der europeisk industri og næringsliv kan vekse.

Noreg har allereie bidrege med innspel til utviklinga av strategien med innspel til kommissær Oettinger i februar. No er strategien her, og det er svært positivt at regjeringa ønskjer å leggje til rette for parallelle diskusjonar i Europa og i Noreg. Dette var t.d. tema i førre møte i Stortingets europautval, og Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet arrangerte i fellesskap ein stor konferanse i Oslo om europeisk IKT-politikk, EUIKT15.

I tillegg til dette skal kommunal- og moderniseringsministeren leggje fram ei stortingsmelding om ein ny digital agenda. Då blir det viktig å følgje EU sitt arbeid med strategien for den digitale indre marknaden tett og ta dette med oss i det nasjonale arbeidet.

Sylvi Graham (H) [11:41:17]: Europaminister Helgesen holdt en grundig og god redegjørelse for Stortinget for to dager siden. Mange har påpekt det, og mange har kommentert enkelttemaer fra hans redegjørelse. Han berørte bl.a. EUs migrasjonsagenda.

Som Schengen-medlem har vi et medansvar i det å håndtere migrasjonsutfordringene ved EUs yttergrenser. Som medmennesker har vi ansvar for å bistå og redde migranter i nød, f.eks. havsnød. For det er et stort migrasjonspress over det sentrale Middelhavet mot Italia/Europa.

Dette ansvaret og medansvaret tar regjeringen, slik også statsministeren redegjorde for i Stortinget den 30. april.

Situasjonen kjenner vi: Den er alvorlig og svært sammensatt. Europakommisjonen selv arbeider nå langs fire linjer – etter at de fikk marsjordre fra spesialmøtet i rådet den 23. april med beskjed om at det er tid for å våge mer,

for migrasjon er en av de store globale utfordringene som EU må ta tak i. De fire linjene jeg tenker på, er:

1. handlingsplanen for å knekke nettverkene som iscenesetter menneskesmugling
2. beskyttelsesprogrammer og relokalisering av de over 60 000 migrantene som bare nylig har ankommet Italia, Helles og Malta
3. felles yttergrensekontroll på havet – Frontex
4. Blue Card-direktivet, som tidligere er vedtatt

Norge støtter der vi kan, bl.a. opp om utvidelsen av Tritons operasjonsplan som det er dialog mellom Frontex og kyststatene om nå.

Ja, situasjonen er alvorlig, og den krever nye og ekstraordinære tiltak. Vi bidrar med fartøy til Triton-operasjonen, som kjent. Vi har sett at regjeringen nettopp har økt det humanitære bidraget til krisen i Middelhavet med 50 mill. kr. Men dette må også ses i sammenheng med vår humanitære assistanse til regionen og mennesker på flukt i nabolandene.

Det siste nå er at Norge har blitt enig med Hellas om å bruke fra EØS-midlene for å opprette et nytt mottaks-senter på øya Lesbos, som ledd i den forsterkede innsatsen i Middelhavet, med ytterligere 13,5 mill. kr, som vil øke den greske kapasiteten til å ta imot migranter – dette i tillegg til de 21 mill. euro som allerede går til å styrke asylsaksbehandlingen og andre migrasjonstiltak i Hellas.

Det er uakseptabelt at kyniske menneskesmuglere setter tusenvis av menneskers liv i fare, samtidig som de gjør det for å tjene grovt på å utnytte migranters ønske om å bedre sin egen situasjon ved å komme til Europa. Derfor trapper også Norge opp bistanden til mennesker på flukt fra Midtøsten og Afrikas Horn til Nord-Afrika, og gir 50 mill. kr til tiltak for flyktninger i transitlandene.

I tillegg til å redde liv på kort sikt er det viktig å arbeide bredt i denne saken – å ha en helhetlig innsats og ta tak i de underliggende årsakene til dagens flyktningstrømmer. Dette vil, uten tvil, stille nye krav til vår humanitære og utviklingspolitiske innsats, som vi vil samarbeide med EU om i tiden som kommer.

Norge er god på nabolag. Europa er vårt nabolag. Vi står skulder til skulder i våre nabolag for å gi og for å få tilbake, slik det også må gjøres i Europa. Sånn skapes sosial bærekraft i nabolaget i Europa.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:44:38]: Den europeiske union har en innebygd systemfeil – felles valuta, euro, uten finansminister. Dette er det enighet om i statvitenskapelige miljøer, enten en er unionstilhenger eller unionsmotstander, nettopp fordi det er et eksperiment uten forbilde. Det er enestående i verden i dag – ingen demokratiske land har noe tilsvarende.

Dette er elefanten i rommet som europaminister Helgesen ikke snakker om. Ja, ingen i utenriksstjenesten kan drøfte dette offentlig. Dette bruddet på folkeopplysnings-tradisjonen i Norge, som mange hyller ved historiske begivenheter for framvekst og utvikling av det gode, norske samfunnet, er et stort demokratisk problem. Dette er et problem som statsministeren er øverste ansvarlig for.

EU preges av ekstrem høy arbeidsledighet, med sosial

og politisk uro som mange uttaler. Av historisk erfaring vet vi at når utryggheten i arbeidslivet blir alvorlig nok over lang nok tid, settes det demokratiet som ikke klarer å gi trygghet, på en grunnleggende prøve – på en grunnleggende prøve! Det er det som nå skjer i Sør-Europa. Det er altfor lite norsk debatt om konsekvensene av en økonomisk liberalisme uten folkevalgt politisk korrigerende.

Om de folkevalgte i Hellas ikke lykkes med å gi håp om trygghet i arbeidslivet for folk, vil udemokratiske bevegelser få enda større oppslutning, bl.a. i Hellas. Det er meget viktig å erkjenne dette, for dette er i realiteten fredsarbeid.

EUs systemfeil erkjennes av mange, og den erkjennes av Europabevegelsens folk i Norge. De forstår det. Svein Roald Hansen forstår det, for det er nedfelt i vedtektene til Europabevegelsen at en må ha en økonomisk og politisk union, slik det er i USA. Historisk sett vet vi at da USA, Amerikas forente stater, ble en union, ble det først etablert et finansdepartement med en finansminister – så fikk de en felles valuta. Dette forteller amerikanerne når de ser på EUs utvikling. Junckers problem er: EUs økonomiske og politiske union har ikke demokratisk støtte. Derfor et skår-feste – en kommer ikke videre i en økonomisk og politisk union samtidig som en ikke ønsker å trekke tilbake og avslutte euroen. Det blir ikke bedre, for folk flytter ikke raskt nok fra Sør-Europa til Nord-Europa.

Statsråden gir inntrykk av at regjeringa i Norge, og ikke bare Storbritannia, sto på nasjonalstatenes EU. Hele innlegget til statsråden er preget av det overnasjonale, ikke av nasjonalstatenes, EU. Dersom det skulle vært tilfelle, måtte statsråden sagt klart og tydelig fra: Euroen må avsluttes.

Ingjerd Schou (H) [11:47:57]: Jeg vil takke statsråden for en tydelig og reflektert redegjørelse om situasjonen og forholdene i EU- og EØS-tilknyttede land.

Jeg tar ordet nå fordi jeg leder den norske delegasjonen som Stortinget har til Europarådet i Strasbourg. Mye av vårt arbeid er konsentrert rundt menneskerettigheter, rettsstatsprinsipper og demokratiutvikling. Jeg tenkte jeg skulle si noen få ord om den utviklingen vi ser i medlemslandene i Europarådet som berører den redegjørelsen som statsråden holdt. Det hadde selvfølgelig vært fristende å ha hovedoppmerksomheten rettet mot Ukraina og Russland, men jeg vet at dette har vært gjort tidligere og fortsatt vil bli gjort, så jeg skal konsentrere meg om å komme med noen synspunkter om den utviklingen som går i gal retning i et annet europeisk land, nemlig Ungarn.

Det er bekymringsfullt å se at vi har en statsminister, Orban, i Ungarn som tar til orde for å gjeninnføre dødsstraff. Det er én av flere ting som går i feil retning i landet. Vi har i løpet av de senere år vært vitne til at det har vært en svært uheldig utvikling og også en konsentrasjon av makt i landet, som undergraver nettopp det som går på demokratiske verdier, rettsstatsprinsipper og også menneskerettigheter.

Norges uenighet med Ungarn skyldes i stor grad brudd på inngåtte avtaler når det gjelder de formelle bestemmelsene om forvaltningen av EØS-midlene, men også for brudd på bestemmelsene om midlenes overordnede formål, som nettopp går på å sikre og trygge det som er uni-

verselle demokratiske verdier, og de rettigheter som det europeiske samarbeidet er tuftet på.

Jeg ser også at regjeringen har avvist den fremlagte revisjonsrapporten, da den er gjennomført i strid med avtalene, nettopp i det samarbeidet som vi skulle ha med Ungarn. Jeg er opptatt av og også svært fornøyd med at Norge og regjeringen baserer seg på en egen uavhengig revisjonsrapport som snart er klar.

Myndighetene i Ungarn har fremsatt påstander om lovbrudd hos vår fondsoperatør og suspendert deres skattemnummer, hvilket selvfølgelig også truer deres eksistens. Det er veldig beklagelig at vi har en ungarsk regjering som ønsker å svekke nettopp frie og uavhengige stemmer, og de grep som er gjort mot vår fondsoperatør, føyer seg inn i rekken av tiltak som går i en illiberal retning.

Kristin Vinje (H) [11:51:16]: Mitt aller første politiske engasjement – hvis man kan si det på den måten – var i EF-kampen i 1972. Jeg var ni år og ville få Norge inn i det europeiske fellesskapet. Det har rent mye vann i havet siden den gang, men jeg står fast på mitt standpunkt om at Norge burde være med i Den europeiske union. Når vi likevel står på utsiden rent formelt, er jeg glad for det engasjementet regjeringen viser gjennom sitt tette politiske samarbeid med dem som står oss nærmest i det internasjonale samfunnet, våre europeiske venner.

En av hovedutfordringene vi står overfor her hjemme, er å sikre norsk konkurransekraft slik at vi kan bevare den norske velferdsstaten i fremtiden. Da må vi se langt fremover. Derfor er et av regjeringens aller viktigste prosjekter å gjennomføre en stor satsing på kunnskap. Det er fordi kunnskap er avgjørende for å styrke konkurransekraften og bygge landet for fremtiden. En kraftig satsing på forskning, gjennom både offentlig og privat sektor, vil legge grunnlaget for fremtidens arbeidsplasser i en globalisert verden.

Men for å sikre vår egen konkurransekraft er vi avhengig av å samarbeide internasjonalt. Vi er en liten brikke i et stort spill, og vi kan aldri lykkes hvis vi ikke samarbeider tett med resten av verden. Derfor er også en av hovedprioriteringene i norsk forsknings- og innovasjonspolitikken internasjonalisering. Horisont 2020 er det viktigste virkemiddelet for internasjonalisering av norsk forskning og innovasjon.

- Det vil bidra til å bygge opp vitenskapelig kvalitet.
- Det vil gi oss økt tilgang til det europeiske og det globale markedet og dermed styrke oss.
- Det vil gi tilgang på større forskernettverk.
- Det vil gi oss en unik arena for å styrke samarbeidet også med aktører utenfor Europa.

Det er stor enighet i denne sal om at deltakelse i EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon er viktig. Men jeg må understreke at regjeringen Solberg har løftet satsingen på høyere utdanning og forskning kraftig siden regjeringsskiftet i 2013. I tillegg har regjeringen fremmet en egen langtidsplan for forskning og høyere utdanning, en egen strategi for å styrke forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU og en stortingsmelding om struktu-

relle endringer for å sikre høy kvalitet i universitets- og høyskolesektoren.

Regjeringen har styrket virkemidlene for å stimulere norske forskningsmiljøer til å søke om EU-midler. Det har blitt svært godt mottatt i sektoren, og nå ser vi stadig suksesshistorier blant norske forskningsmiljøer som lykkes med sine søknader. Både STIM-EU, posisjoneringsstøtte og andre tiltak er iverksatt for å nå regjeringens ambisjoner om å øke suksessraten i EU. Det er gledelig å se at det går fremover. Slik det nå ligger an i programperioden, er den økonomiske returen på 1,87 pst. Det er en veldig positiv utvikling, sammenlignet med forrige programperiode.

Det handler om hardt arbeid fra forskningsmiljøenes side, men det handler også om hvilke forventninger myndighetene signaliserer, og hvordan man legger til rette for at vi skal lykkes med vår EU-satsing.

Til slutt: Jeg er glad for at vi på dette feltet er å regne som fullverdige medlemmer av det europeiske forskningsfellesskapet.

Stefan Heggelund (H) [11:54:42]: Det er blitt sagt mye viktig om arbeidsinnvandring. Det er ikke noe poeng å stikke under stol utfordringene med denne arbeidsinnvandringen.

Vi vet at folk blir utsatt for sosial dumping – uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. For ikke lenge siden kunne vi lese om to litauere som hadde reist til Norge for å jobbe. De hadde jobbet her i 209,5 timer. Lønnen var 3 500 kr. Det er 16 kr per time.

Arbeidstilsynet melder om steder der det må være umiddelbar stans i arbeidet på grunn av fare for liv og helse. Det er en kraftig påminnelse om at arbeidslivskriminalitet handler om mer enn lønn. Det burde rive i oss når vi hører at folk har det sånn på arbeidsplassen sin.

Heldigvis er normalen i Norge en annen. Normalen i Norge er et trygt arbeidsliv. Normalen i Norge er at folk har det godt på jobb. Vi aksepterer ikke trusler mot dette arbeidslivet. Derfor er jeg glad for den strategien mot arbeidslivskriminalitet som regjeringen har, og som ble utarbeidet i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Men det er også viktig å understreke at arbeidsinnvandring har vært positivt for Norge. Det har gitt mer vekst. Det har gitt mer velstand. Arbeidsinnvandrere har bidratt til at de aller fleste har fått være med på velstandsutviklingen. Samtidig gir fri bevegelse muligheter – muligheter for mennesker til å søke seg et bedre liv for seg og sin familie. Jeg mener det på en måte kan være en lakmestest for et rikt land både hvordan man forstår sin egen rikdom, og hvordan man forvalter den.

En åpen økonomi, en markedsøkonomi, med handel er en forutsetning for å skape velstand, og det er en forutsetning for frihet. Det er også et godt bidrag for å hjelpe andre i deres søken etter et bedre liv.

Vi skal ta på alvor de utfordringene denne bevegelsen har gitt. Her spiller for øvrig fagbevegelsen en stor rolle. Vi skal ha klare regelverk, med gode tilsyn. Like alvorlig skal vi ta de mulighetene dette skaper for oss, men ikke minst for dem som trenger det mest.

Til slutt vil jeg bare si hjertelig takk til statsråden for en god redegjørelse.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:57:59]: Eg vil halde fram der eg avslutta det fyrste innlegget mitt. Representanten Gunnar Gundersen var forundra over skepsisen min til investorvernavtalen. Ja, Egypt vart saksøkt for å ha innført minsteløn i landet. Tyskland er saksøkt fordi dei vil fase ut atomkraftverk. Eit stygt døme på tap av nasjonalt sjølvstende opplevde El Salvador då eit australsk gruveselskap forureina vatnet i landet. Då landet prøvde å setje ein stoppar for det, vart det saksøkt for eit svimlande beløp. Australia er saksøkt for å ha innført åtvaring mot røyking. For ti år sidan innførte Noreg røykjelova. Påbodet om at serveringsstader skulle vere røykfrie, var ikkje minst viktig for å bevare helsa til dei som arbeidde der. Ville det vore mogleg å gjere dette viss me var bundne opp av TTIP eller andre investor–stat-avtalar? Ville fleirtalet på Stortinget tort å prøve? Hadde me vorte saksøkte for eit stort beløp, for pengar som elles kunne gå til trygg eldreomsorg eller betre skule?

Dei økonomiske effektane av TTIP er i beste fall uklare. På oppdrag frå NHO har NUPI sett på det, og dei seier at tapet for norsk eksport ved ikkje å gå inn i TTIP vil vere om lag 800 mill. kr av ein eksport som i 2013 var på 906 mrd. kr, altså mindre enn 1 promille av norsk eksport. Eg vert undrande til Kåre Simensen sin iver etter å kome inn i TTIP når vi veit at norsk medlemskap vil kunne bety at ein betydeleg del av dei 90 000 arbeidsplassane i næringsmiddelindustrien og jordbruket kjem i fare.

Statsråden var òg innom EU og Storbritannia i innlegget tysdag. Han håper at Storbritannia vert verande EU-medlem. Det er ikkje overraskande. Statsråden reiste òg til England i fjor haust og snakka på vegner av regjeringa og Noreg ned den norske modellen gjennom ei sterk åtvaring til våre naboar i vest mot å gjere den same feilen som Noreg, nemleg å stå utanfor EU. At statsråden åtvarar mot det folket i Noreg har stemt for, er alvorleg. Det er berre ut frå eitt einaste perspektiv ei slik framferd frå ein statsråd er logisk, og det er dersom ein føreset at Norge vert medlem i EU om kort tid. Men det har jo det norske folk sagt klart nei til to gonger allereie, og regjeringa har i alle fall sjølv sagt at det ikkje er aktuell politikk. Det vil tvert imot vere i Noreg si største interesse om Storbritannia melder seg ut av EU. Ei løysing som då er reell, er at Storbritannia igjen vert medlem av EFTA. Det vil styrkje EFTAs forhandlingsposisjon overfor EU vesentleg.

Trur ikkje statsråden at det vil vere i Noreg si interesse å forhandle på lag med det som om nokre tiår vert det mest folkerike landet i Europa? Og kva retning tek EU? Det veit me jo ikkje, men me veit kva mål European Movement har. Fleire i denne salen trur eg òg er medlem. Eg kan lese direkte:

«(...) objective is to contribute to the establishment of a united federal Europe».

Det kunne vore interessant å høyre om statsråden deler òg den målsetjinga.

Ove Bernt Trellevik (H) [12:01:20]: Noreg har ein ambisjon om å fem–seksdobla verdiskapinga innan sjø-

matnæringane. Skal me klara det, må me arbeida systematisk og målretta med å skapa marknadstilgang. Det er ei stor utfordring for Noreg at det er parallelle forhandlingar om EØS-midlar og marknadstilgang for norsk fisk på den eine sida og ei gradvis liberalisering av handel med landbruksprodukt, såkalla artikkel 19-forhandlingar, på den andre sida, utan at me er i stand til å sjå heilskapen i dette. Eg oppfattar det slik at me i Noreg meiner at ei tilfredsstillande løysing på forhandlingane om EØS-midlane er avhengig av ei tilfredsstillande løysing for marknadstilgangen for fisk. Det er altså gjort ei kopling mellom pengar og fisk, slik også tidlegare regjeringar har gjort, men det er ikkje gjort nokon koplingar mellom fisk og landbruk.

Eg meiner vi må snu kvar stein for å finna gode måtar å auka marknadstilgangen vår for fisk i Europa på. Norsk fiskerinæring bidreg kvar dag med over 20 millionar fiskemåltid til forbrukarar i EU, og norsk fiskeråstoff skapar 12 000 arbeidsplassar i EU. Denne verdiskapinga skulle me aller helst hatt her i landet.

Fisk er Noregs nest største eksportnæring, og det er grunn til å tru at ho kan bli endå viktigare i den omstillinga av norsk økonomi me no står overfor. Det er ikkje minst også ei viktig distriktsnæring i Noreg. Totalt vert 95 pst. av all norsk fisk eksportert. 60 pst. av norsk sjømateksport går til EU, og ca. 70 pst. av han er tollpliktig. Problemet for fiskerinæringa er at koplinga med landbruk ikkje er omfatta av EØS-avtalen. Som dei fleste andre marknader vil EU verna næringsinteressene sine. Toll og tollfrie kvotar på norsk fisk heng difor saman med EU sin eigen fiskeri- og landbrukspolitikk.

For laks er det låge kvotar og høg toll, då dette òg vert produsert i EU-landa, men det er tollfridom for kvitfisk som ikkje er tillaga, for dette treng EU som råvare i vidareforedling av kvitfisk. EU har over tid vorte meir og meir avhengig av import av fisk, men me i Noreg har også vorte avhengige av EU-marknaden for å få selt produkta våre, spesielt laks og tillaga produkt.

Som kjent er det også eit mål å ha meir tillaging av fisk i Noreg og selja mindre av fisk som ikkje er tillaga, til utlandet. Det handlar såleis om å skapa meir verdier her i Noreg før me sel til utlandet. Men det spørst om EU vil kome i møte ønsket om nye avtalar med betre marknadstilgang for fisk utan at dei får noko tilbake igjen. Så eg meiner at for å få noko må me vere villige til å gje noko.

Så eg vil utfordra Senterpartiet til å koma med konstruktive innspel i denne debatten til korleis me kan forbedra marknadstilgangen vår i Europa.

Elin Rodum Agdestein (H) [12:04:38]: Jeg vil knytte noen kommentarer til Norges relasjoner til EUs klima- og energipolitikk, som også er et av hovedelementene i statsrådets redegjørelse.

Norges klimamål mot 2030, som ble vedtatt i Stortinget i mars, er ambisiøse, og de forplikter. Vi skal redusere klimautslippene med 40 pst. sammenlignet med 1990-utslippene. Regjeringen arbeider nå for å gjennomføre dette sammen med EU. Det er gledelig at initiativet fra Norge har fått bred støtte. EUs energi- og klimakommisær, Miguel Cañete, er blant dem som er veldig begeistret for det tydeli-

ge budskapet fra Norge. EU-løsningen gir langsiktighet og forutsigbarhet og vil forsterke samarbeidet vi allerede har med EU gjennom kvotesystemet.

Regjeringen har startet en dialog med kommisjonen med sikte på ferdigstilling av en avtale når EU har tatt sine nødvendige interne beslutninger. Norge vil også delta i forberedelsen av EU-reglene for gjennomføring av klimamålet. Men som statsråden nettopp sa, er det viktige nå diskusjonen i EU om hva klimapolitikken i praksis skal være. Tiden begynner å bli knapp foran det store klimatoppmøtet i Paris til høsten. Det er under 200 dager igjen, og stemningen er utålmodig. Dessverre er det for få som har lagt seg på Norges og EUs ambisjonsnivå om utslippskutt så langt. For eksempel er USAs mål langt mindre ambisiøst, med et kutt på rundt 26 pst. innen 2025 sammenlignet med 2005-nivået. Til nå er det bare 36 land, inkludert EU-landene, som har fulgt oppfordringen om å legge fram nasjonale bidrag. I den sammenheng vil jeg rose klima- og miljøminister Tine Sundtoft, som har understreket at det haster med å få på plass en omforent tekst til klimatoppmøtet i Paris med klare mål og en klar retning. Sundtoft har understreket at den nye klimaavtalen også bør inneholde et langsiktig globalt mål om netto utslipp innen 2050, og det ble møtt med stor fagnad på et uformelt klimamøte i Berlin i forrige uke.

Det er svært positivt at regjeringens forslag om langsiktige klimamål får stadig mer gehør. For at vi skal nå klimamålene, vil det kreve mye også av oss her hjemme når det gjelder utslippskutt.

En ambisiøs global klimaavtale og en ambisiøs klimapolitikk gir god mening ikke bare for miljøet. Rapporten New Climate Economy fra i fjor høst viste at klimaspørsmålet ikke begrenser mulighetene for verdiskaping, men snarere er en mulighet for utvikling og vekst. Derfor er klimamålene også god næringspolitikk som gir norske arbeidsplasser gode rammevilkår, og det er mange gode eksempler i Norge på folk med gode ideer som skaper arbeidsplasser uten at det fører til økte klimagassutslipp – tvert om.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:07:35]: Jeg tenkte jeg skulle gi noen kommentarer til enkelte av innleggene her.

Først til Svein Roald Hansen, som sa at vi må betale for den velferd vi bevilger oss. Det er for så vidt alle enig i. Konklusjonen hans var at vi kunne ikke ha skattelettelse fordi vi måtte betale for denne velferden. Logikken i det som representanten Hansen sier, er: jo mer skatt, jo mer velferd, 100 pst. skatt – maks velferd. Det er lite trolig at representanten Hansen mener det. Det vi alle er ute etter, er å finne det riktige balansepunktet som gir mest mulig vekst, flest mulige arbeidsplasser og samtidig mest mulig velferd. Dersom vi ikke er enige om det, kan vi legge denne debatten død, ellers blir det populisme. Det er om å gjøre å finne dette balansepunktet. Det kan variere fra tilstand til tilstand, avhengig av økonomiske stimulanser. Stimulanser gir faktisk mer skattelettelse.

Så til representanten Rotevatn, som snakket om at man skal ha en åpen og ærlig dør til Europa. Det er den største floskelen som finnes. Det virker som om bare vi åpner oss,

så vil arbeidsplassene flytte og tilstrømme dem som ønsker å flytte til Europa. Det vi snakker om her, er fattige mennesker uten utdanning og med kulturelle utfordringer som trenger assistanse av alle mulige slag når de kommer til en helt fremmed kultur med en avansert økonomi. Hvilke arbeidsplasser er det denne åpne og ærlige døren skal gi disse som strømmer til Europa, til et samfunn som blir stadig mer avansert og med stadig mer høyteknologi? Er det dårlig betalte vaskejobber, eller hva slags jobber er det man mener at de som kommer fra Afrika og Midtøsten, skal få i Norge? Det er for enkelt bare å si at vi skal ha en åpen og ærlig dør.

Så til Heikki Holmås, som sa at en sterk og stor velferdsstat sikrer oss i dårlige tider, derfor skal vi sette inn tiltak. Poenget er: Hvor kommer denne sterke velferdsstaten fra? Hvordan kan offentlige myndigheter bevilge seg til arbeidsplasser som man kan tjene penger på, som kan være lønnsomme, og som kan skape vekst og velstand, slik at velferdsstaten faktisk har penger? Jeg googlet SVs parti-program. Under «Arbeidsplasser» står det at man skal ha en ungdomsgaranti for jobb. Alle skal ha et arbeid å gå til. Man skal gi de unge hjelp til å komme i arbeid. Man skal ha sterke mottiltak som motvekt til kutt-tiltak, langsiktig offentlig eierskap, flere studieplasser, økt forskning, styrt miljøteknologi, man skal vri unna olje og ha et garantert lønnsnivå. Det er interessant. Man skal bruke penger til å skape disse arbeidsplassene, men hvor skal disse arbeidsplassene komme fra? Det er nettopp der EØS-avtalen spiller inn – slik at vi kan selge våre varer og skape den velferden som Heikki Holmås og SV har brukt opp for lenge siden.

Bengt Morten Wenstøb (H) [12:10:44]: Høsten 2014 ble det arrangert en viktig konferanse i Oslo i samarbeid med den polske ambassade med tittelen «Polish Community in Norway. Opportunities and Challenges». Den var viktig fordi den satte de polsk-norske relasjonene på dagsordenen og trakk fram de bidragene Polen har gitt for å bygge det norske velferdssamfunnet. Men konferansen handlet også om norsk-polsk økonomisk samarbeid. I tillegg er det verdt å nevne norske studenter som får sin medisinske utdanning i Polen. Dette gir en unik kompetanse som kan brukes også når man møter polske pasienter i Norge.

Polen er en viktig samarbeidspartner for Norge både som Nato- og EU-medlem. Polen har store ambisjoner i sitt engasjement i europeisk politikk og har en tydelig stemme i EU-samarbeidet.

Antall registrerte polakker i Norge er over 80 000, og mer enn 1 500 nordmenn studerer ved polske universiteter, flere på medisinstudier. Denne kompetansen bør Norge ta vare på. Studenter med stor kompetanse om Polen og med medisintutdanning kan spille en viktig rolle i norsk arbeidsliv og arbeidsmiljø.

Polen er største mottaker av EØS-midler med i alt 9,2 mrd. kr siden 2004. Sentrale innsatsområder er miljø og klima, helse, kultur, justissektoren, sivilt samfunn og forskning. Samarbeidet bidrar til meget bred kontakt mellom tallrike offentlige og private aktører i Polen og Norge.

Disse har vært involvert i over 3 000 prosjekter i Polen. Dette styrker de bilaterale relasjonene og det bilaterale samarbeidet på områder av felles interesse.

Polen vil være en viktig samarbeidspartner for Norge også i fremtiden, både på det økonomiske og på det kulturelle planet. Historisk har mange polske gjestearbeidere vært i Norge og arbeidet. Det har vært positivt for utviklingen av Norge, men også for polsk økonomi.

Det er viktig at polske gjestearbeidere får mulighet til å lære seg norsk til bruk på arbeidsplassen, først og fremst fordi det bygger broer, men også fordi det kan hindre arbeidsulykker. Mangel på felles språk på en arbeidsplass kan skape misforståelser og arbeidsulykker, men også sosial dumping fordi man ikke blir kjent med sine rettigheter.

Polen er langt på vei til å bygge seg opp til å være en økonomisk makt i Europa. Det vil derfor være viktig for norske investorer å delta i denne utviklingen i dag og i fremtiden. Det norsk-polske industrielle samarbeidet har bare startet, og det finnes flere områder der det kan knyttes tettere bånd. Det finnes mange i Polen med høy utdanning og flere universiteter med høy kompetanse. Dette bør gi muligheter for at flere norske universiteter og høyskoler innleder samarbeid om forskningsprosjekter, men også student- og lærerutveksling.

Statsråd Vidar Helgesen [12:13:34]: La meg først få svare på noen spørsmål.

Først til spørsmålet fra Rotevatn om Norges engasjement på energieffektiviseringsområdet: Der har vi vedtatt at vi vil ta inn bygningsenergidirektivet – med forsøk på noen tilpasninger – og vi har energieffektiviseringsdirektivet til vurdering.

La meg så si at når det gjelder spørsmålet om skattefritak og ESA-saken om skattefritak for kommuner og fylker, har vi jo varslet Stortinget om denne saken i kommuneproposisjonen, og både finansministeren og kommunalministeren vil holde Stortinget orientert om det videre løp.

Så har jeg lyst til å nevne – siden Middelhavet og situasjonen der har vært et stort tema i debatten – at vi er glade for at EU og Italia i går ble enige om å utvide operasjonsområdet for Triton-operasjonen, slik at det får et tilsvarende omfang som Mare Nostrum. Det er også interessant å merke seg at kommisjonen har lagt frem – igjen – forslag om ansvarsdeling når det gjelder flyktninger og migranter, og vil forsøke å få dem opp til diskusjon på Det europeiske råds møte i juni.

La meg så si til spørsmålet om Storbritannia: Norge er tjent med et sterkt EU. Vi er tjent med et sterkt Europa, og EU er motoren i det europeiske samarbeidet. Derfor er vi tjent med et sterkt EU sikkerhetspolitisk, utenrikspolitisk og økonomisk. Vi mener at Storbritannia vil bidra til det – og et sterkere britisk engasjement vil bidra mer til det. Vi er også tjent med en regelverksutvikling og en retning i EU som er praktisk, ubyråkratisk og basert på nasjonalstatenes Europa. Storbritannia bidrar til det.

Det er vel for så vidt riktig at et britisk medlemskap i EFTA ville styrke EFTA, men det er fortsatt ikke sånn at det er i EFTA reglene for EØS-land lages. De lages i EU. Derfor er vi tjent med at Storbritannia sitter ved det bordet.

Så har jeg ikke vært i London og talt ned EØS. Det holdt faktisk med å beskrive EØS for å få en relativt klar beskjed fra britene om at det var de ikke interessert i. Det har vært gjort meget klart fra statsminister Cameron.

La meg så til sist si at jeg er glad for at Simensen tok opp viktigheten av EØS, og understreke at alternativene til EØS alle er dårligere. Derfor er det viktig at vi verner om EØS-avtalen mot de anklagene som kommer. En frihandelsavtale vil skape usikkerhet om norsk lakseeksport, det vil skape usikkerhet knyttet til skipsfart, knyttet til finans, og det vil ikke gi oss fri bevegelse av arbeidskraft.

Det er riktig at EØS er liberalt i den forstand at det legger til rette for frihandel, at det legger til rette for fri bevegelse, men det gir også felles regler som sikrer både friheter og rettigheter. Det er ikke noen trussel mot Norge, det er ikke noen trussel mot demokratiet. Tvert imot: Er man redd for rå kapitalisme, er det ikke Europa man skal se på først. Europa og EØS er vår beskyttelse i en globalisert økonomi.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:16:55]: Ingenting er viktigere for Norge enn det dramatiske som skjer innenfor EU. Og det dramatiske – det vet alle – er utviklinga på arbeidsmarkedet. Når det er utrygghet i arbeidslivet, utrygghet for inntekt til å leve av, skaper det helt grunnleggende ustabile politiske forhold.

FNs eldste organisasjon, ILO, fra 1919, er alvorlig bekymret og trekker paralleller mellom det som nå skjer, og det som skjedde i mellomkrigstida i Europa. Løsningen i USA i mellomkrigstida var New Deal-politikken, som ga store og gode resultater fordi en så de grunnleggende sammenhengene og regulerte kapitalismen på en for den tid forbilledlig måte.

EU satser i dag på større fleksibilitet i arbeidsmarkedet, fordi – som de sier – det finnes betydelige stivheter i eurolandene. Dette arbeidet for fleksibiliteten, for å ta vekk stivhetene, møter sjølsagt brei folkelig motstand, for bak ordene ligger utrygghet for dem som har svakest politisk/økonomisk makt. Dette er ikke bærekraftig. Det er en utvikling som må finne sin løsning, hvor store penger vil måtte avskrives, for gjelda er for stor. Spørsmålet er hvordan det skal skje.

Det trengs en grundig prinsipiell debatt her i Stortinget om årsaken til denne utryggheten i arbeidslivet i Europa, som har store konsekvenser for Norge. Det er for meg et tankekors at denne debatten er kort, at taletida er kort, og at engasjementet er lite, mens det i kontrollkomiteens saker, hvor en ser bakover, er lang taletid, stort engasjement. Det er et stort tankekors at Stortinget ikke er mer opptatt av det som er framover, i forhold til det som har skjedd.

Jeg håper at det kan bli en diskusjon på et annet grunnlag her, hvor en kan gå inn i årsakene til det som er, fordi det er så vesentlig for oss – at vi kan få en diskusjon om den prinsippfeilen som er konsekvensen av at EU mangler økonomiske muskler på EU-nivå til å realisere en korrigering av markedskreftene. Det er derfor et tankekors at statsråden nå nok en gang snakker om «nasjonalstatenes Europa» – ja, han snakker ikke en gang om nasjonalstatenes EU i det siste innlegget – når vi vet at det som er

hele målet med EU, gitt lederens plan, er et politisk/økonomisk fellesskap som er noe helt annet enn nasjonalstatenes Europa.

Gunnar Gundersen (H) [12:20:13]: Jeg syntes jeg hørte Lundteigen si at Europa er viktig for oss, og det er i hvert fall et framskritt! For det synes som om opposisjonen har en forkjærlighet for å diskutere ting vi ikke har innflytelse på og ikke er en del av, i og med at vi ikke er medlemmer – og heller ikke kan, for vi har ikke full innsikt – og derfor vil jeg ta litt tak i Navarsetes innspill om investorvern. Når det gjelder den beskrivelsen: Jeg vet ikke hvordan jeg skal billedliggjøre det for Navarsete, men hvis den norske stat skal bygge en vei, så har den norske stat et lovverk som gjør at vi kan få bygd den veien, men vi har også et lovverk som beskytter grunneieren av marka mot at staten bare kommer og tar verdiene. Vi har altså en beskyttelse mot at staten kommer og tar verdiene fra enkeltmennesker i sin egen interesse.

Det er det vi snakker om. Det er ikke å beskytte investorer mot kommersiell risiko, den type risiko, det er rett og slett en beskyttelse av dem som plasserer penger i andre land, mot at statene kommer og endrer rammebetingelsene så mye at lønnsomheten blir borte. Hvis det er helt nye rammebetingelser, vil enhver investor selvfølgelig kreve en erstatning. Jeg vet ikke om det er det som skjer i Tyskland, og det som skjer i Egypt, men det er mange eksempler på land som har valgt å gå til nasjonalisering, som er den ytterste konsekvens av manglende investorbeskyttelse, og det er den helt sikre vei mot velstandsnedgang. Det å sikre at investorer over hele verden har trygghet for å plassere penger i andre land, mener jeg er en av de fundamentale tingene for å få vekst i verden.

Bare for å illustrere: Det finnes 3 000 avtaler rundt omkring i verden av typen investorbeskyttelse. Europa – eller EU – har 1 400 av dem, og vi har 14. Norsk næringsliv etterspør dette, for det er faktisk en forutsetning for at vårt internasjonale næringsliv skal kunne gå ut i andre markeder og investere ute. Det er nesten ikke til å tro at et lite land – som er så internasjonalt engasjert, og som har så mye kapital, som vi også gjennom staten plasserer ute – beskriver denne typen avtaler på den måten. Det er selvfølgelig en balansegang, og man må finne den balansen mellom at staten, som jeg sa innledningsvis, fortsatt skal ha mulighet til å regulere, til å ta hensyn til kultur, miljø og alt det der, og samtidig gi en beskyttelse til dem som faktisk investerer ute, som er grunnlaget for å skape arbeidsplasser og vekst.

Per Sandberg (FrP) [12:23:24]: Jeg vil også slutte meg til dem som har gitt positiv tilbakemelding til statsråden for en bred og god redegjørelse. Jeg vil også si at det har vært en god debatt i dag, men jeg slutter meg helt og fullt til Lundteigen: Taletiden er for kort! Dette er viktige spørsmål, som burde ha fått mye bedre behandling, bredere behandling, med tanke på de utfordringene vi står overfor.

La meg få si at dette handler ikke om ja eller nei til EU, eller ja eller nei til EØS-avtale: Det handler om å finne løsninger der Norge kan møte de store utfordringene på beste

måte innenfor det avtaleverket vi har, og der har denne regjeringen lagt seg på en helt ny linje som jeg deler fullt og helt. Når vi først har et rammeverk og et avtaleverk å forholde oss til, er det viktig at vi er offensive og i mye større grad er med på vorspielet for å få de beste løsningene for Norge.

Jeg er ikke optimist når det gjelder det som skjer i EU, og det er fordi jeg ikke tror at alt vil gå bra. Jeg er heller ikke pessimist når jeg ser utviklingen i EU, og det er fordi jeg ikke tror at alt går galt, heller. Men innenfor det må det finnes veldig mye håp, og det er det vi må holde oss til. Derfor er det viktig, tror jeg, at vi i tiden framover også tar de store og grundige debattene, som jeg føler at Lundteigen også etterlyser, om det som går på suverenitetsavgivelse og selvråderetten. Den får for lite oppmerksomhet. Siden EØS-avtalen i 1992 har Stortinget overført myndighet – eller avgitt suverenitet – til EU- eller EFTA-organer 13 ganger, ved bruk av § 26 i Grunnloven, og det er mange saker på vei. Der vil jeg sitere jusprofessor Eirik Holmøyvik, som sier: Det er kanskje ikke den enkelte saken som er alvorlig, det er de mange små myndighetsoverføringene i sum som utgjør et vesentlig inngrep i Norges suverenitet og selvråderett.

Den debatten synes jeg får for lite oppmerksomhet. Vi ser nå at det gjelder energiunion, persondata og forbrukervern, forbrukersammenslutninger, jernbanepakke, luftfart, overtredelse av konkurranseregler, osv. – vesentlige saker, der Norge må ha en hard hånd på rattet for å styre denne utviklingen.

En kunne ha brukt veldig mye tid på EUs nye, eventuelle migrasjonspolitik. Her ligger det mange saker og mange tiltak som det blir en stor debatt om innenfor EU, men det som er vesentlig med tanke på den debatten vi har hjemme, er at flere land innenfor EU kanskje bør ta et større ansvar for den migrasjonspolitikken som skal legges til grunn.

Svein Roald Hansen (A) [12:26:40]: Det er noe fascinerende over Lundteigens opptatthet av det han kaller en innebygd systemfeil, og som han mener må ta slutt. Men han har rett i at EU-samarbeidet, og også felles valuta, er noe nytt og uprøvd. Jeg tror at om de som startet dette på 1950-tallet, hadde kunnet se hvordan det arbeidet har utviklet seg i dag, ville de aldri ha drømt om at det var mulig å komme så langt i et så integrert samarbeid mellom nå 28 land – og de har overvunnet motforestillinger og problemer underveis. Det er ikke første gang noen har sagt at dette går ikke lenger.

Jeg tror Lundteigen undervurderer politikkenes mulighet og evne til å løse problemer. Robert Kennedy siterte i sine taler ofte Robert Frost, som sa: Altfor mange ser verden som den er, og sier: Hvorfor? Jeg drømmer om ting ingen har sett, og sier: Hvorfor ikke? Jeg tror Lundteigen trenger litt mer av den holdningen.

Det er ikke EU som styrer landenes økonomiske politikk. EU-samarbeidet legger noen rammer. De ble enige om ikke mer enn 3 pst. underskudd, ikke mer enn 60 pst. gjeld. Det greide ikke landene å holde da finanskrisen rammet. Så har de nå gjort mye på finanssamarbeidet, men in-

nenfor de rammene er det EU-landenes eget ansvar å føre økonomisk politikk. Det er Hellas' ansvar at de har ført landet ut i «uløkke». Så må de hjelpes ut av det, og det gjøres gjennom IMF og gjennom EU-samarbeidet. Men kjerne spørsmålet er: Hvem skal ta regningen? Det kan godt hende, som Lundteigen sier, at det må en gjeldsnedskrivning til. Men hvem skal ta regningen? Den debatten Lundteigen etterlyser, blir ført på feil premisser hvis man sier at det er Brussel som bestemmer. Det er altså EU-landene sammen som blir enige om regler og tiltak.

Så litt om trygdeeksporten, som flere har berørt. Jeg har bare lyst til å utfordre dem som er så opptatt av det, til å tenke igjennom om en innstramning, en endring, i det regelverket også skal ramme det nordiske samarbeidet. For i Helsingforsavtalen går man faktisk lenger enn i EU-samarbeidet eller EØS-samarbeidet. Da får svensker rettigheter fra dag én når de kommer til Norge. Og disse partiene, som er opptatt av dette når de er i Nordisk råd, hva sier de der? Er de med på stadig å prøve å få bort enhver hindring som gjør det vanskeligere å leve på tvers i Norden?

Til slutt: Jeg synes det er interessant at Heikki Holmås etterlyser implementering av energieffektiviseringsdirektivet. Hvorfor i all verden det? Ville ikke han stå utenfor dette samarbeidet fordi vi skal kunne gjøre akkurat som vi vil på det området? Det er jo bare å sette i gang.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:30:09]: Gunnar Gundersen synest framleis det er eit problem at eg er kritisk til investor–stat-løysinga. Eg skjønar godt kva som ligg bak at ein ynskjer investor–stat. Det beskyttar jo selskap som Telenor og Statoil når dei investerer i fattige utviklingsland. Kanskje burde me i staden hjelpe til med å utvikle eit rettsystem i dei landa, for poenget med desse tvisteløysingane er jo at ein hoppar bukk over det nasjonale rettsystemet. Alle utanlandske selskap kan gå til sak mot den norske stat, innanfor norsk rettsvesen. Philip Morris prøvde jo det då me merkte tobakk, men dei tapte. Ved ei slik investor–stat tvisteløysing har ein altså ein internasjonal, overnasjonal rett, der dei ikkje har dommarar, men meklarar, vel godt betalte slike, som sit og tek avgjerder. Avgjerdene er ofte hemmelege, og erstatningane er ofte i milliardklassen. Mykje kunne vore sagt om dette, det kjem me tilbake til, men det er ei viktig sak som fortener ei brei drøfting.

Presidenten: Representanten Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:31:25]: Jeg vil takke representanten Hansen for at vi kommer litt videre. Det er nå en erkjennelse at det er et spørsmål om hvem som skal ta regninga. Det er en erkjennelse at det EU driver med, er nytt og uprøvd. Det er en erkjennelse av det som skjedde på 1950-tallet, det ble vel korrigeret til slutten av 1940-tal-

let, det var der det startet. Om det er kommet lenger eller kortere enn det en drømte om, det vet ikke jeg, men det som var drømmen den gangen, var i hvert fall etablering av Europas forente stater, som en økonomisk, politisk union.

Representanten Hansen sier at jeg undervurderer politikkens muligheter til å løse problemer. Nei, jeg gjør ikke det – dersom systemet er sånn at de folkevalgte har redskaper til å løse problemene. Men det er nettopp det som er problemet. EU-landene, på nasjonal basis, bestemmer så mye at for det som blir bestemt på overordnet nivå, har man ikke økonomiske virkemidler gjennom et finansdepartement og en finansminister. Det er et av hovedproblemene, og det må debatteres.

Presidenten: Svein Roald Hansen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Roald Hansen (A) [12:32:42]: Jeg tror også det ville bidratt til å bringe debatten videre hvis Lundteigen kunne legge bort sin påstand om at dette samarbeidet egentlig er en overnasjonal union. Det er overnasjonale bestemmelser, men det er landenes Europa. Landene beholder sin selvstendighet. Det er også en av de nye nyskapingene i dette samarbeidet, at man blir enige om å løse enkeltutfordringer i fellesskap, som bare kan løses i fellesskap. Man overfører noe myndighet til felles organer og institusjoner, men man beholder sin selvstendighet. Jeg tror ikke Lundteigen mener at Tyskland ikke er et selvstendig land.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

S a k n r. 2 [12:33:30]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Vegar Solhjell og Audun Lysbakken om anerkjennelse av Palestina som egen stat (Innst. 273 S (2014–2015), jf. Dokument 8:19 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marit Nybakk (A) [12:34:20] (ordfører for saken): Først en hjertelig takk til komiteen for et godt samarbeid om en krevende sak. Selv om vi ikke er enige, er ryddighet i behandlingen viktig for å komme i mål.

Så vil jeg be utenriksministeren merke seg at for første gang åpner nesten halvparten av Stortinget for å anerkjen-

ne Palestina uten at det foreligger en fredsavtale – selv om det naturligvis hadde vært en fordel. Det er Høyre, Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti som sørger for at det ikke er et flertall.

Det finnes for øyeblikket ikke en forhandlingsprosess som kan sikre en tostatsløsning og fred mellom Israel og Palestina. Det finnes ingen vilje eller evne til å ta grep som bidrar til en løsning.

Israels bygging av bosettinger på okkupert område fortsetter. Israels statsminister utelukker opprettelse av en palestinsk stat, noe som på sikt for øvrig også er en tragedie for Israel som stat. En forhandlet tostatsløsning ville faktisk gitt Israel tryggere grenser.

For kort tid siden vedtok Jerusalem Planning and Building Committee å gi tillatelse til oppføring av 900 nye boligenheter på okkupert område i byen – i nabolaget til Ramat Shlomo i Øst-Jerusalem. Byggingen er ulovlig og representerer enda en hindring i arbeidet for en tostatsløsning. Så har da også både USA og EU protestert, uten at det har hatt noen innvirkning på den israelske regjeringen.

I dag er resultatet av okkupasjon, annektering og en målrettet bosettingspolitikk at Palestina består av en rekke isolerte områder – nærmest enklaver. Derfor mener vi at hvis det ikke har skjedd en reell framgang i fredsprosessen mot en tostatsløsning og byggingen av folkerettsstridige bosettinger fortsetter, bør Norge anerkjenne Palestina som egen stat.

Hvis vi ser på utviklingen totalt sett i Midtøsten, preges den av krig, ekstremistisk vold, politisk oppløsning, terror og overgrep. I lys av dette regionale bakteppet mener en samlet komité at en politisk løsning mellom Israel og Palestina er viktigere enn noen gang, og at opprettelsen av en palestinsk stat vil ha positiv virkning for hele regionen.

Dessverre er de politiske utsiktene for en bærekraftig palestinsk stat innenfor internasjonalt anerkjente grenser svakere enn på lenge. Dette høres sikkert veldig pessimistisk ut. Men i Aftenposten 26. mai sier Harald Stanghelle følgende om dette:

«Dessverre er det solid grunnlag for en slik pessimisme.»

Så bør det legges til: Det er selvsagt splittelse i Israel. Det finnes faktisk de som er redde for at landets politikk fører til at de blir ytterligere isolert.

Palestina er også splittet, og vi fikk i går melding om Hamas' likvidasjoner av politiske motstandere på Gazastripen. Terror og vold rettet mot sivile israelere underminerer også selvfølgelig en politisk løsning. Det må vilje til hos to parter for å komme fram til enighet om en tostatsløsning, en fredsløsning og en forhandlingsløsning.

Slik situasjonen nå er, mener Arbeiderpartiet og flere andre partier i denne salen at vi bør gå inn for å anerkjenne Palestina, og at en fredsavtale og et FN-vedtak ikke bør være en betingelse, selv om det selvfølgelig er en fordel.

Til slutt: Det er ingen tradisjon i Stortinget for å instruere regjeringen i utenrikspolitikken gjennom vedtak. Men nesten halvparten av Stortinget gir i dag utenriksministeren et kraftfullt signal om at Palestina må anerkjennes som en del av en tostatsløsning. Det finnes ingen annen måte

nå å skape fred i Midtøsten på enn at vi går til det skrittet, dersom ingen andre tiltak virker.

Sylvi Graham (H) [12:39:33]: Vi ser med bekymring at utviklingen i Midtøsten preges av krig, ekstremistisk vold, politisk oppløsning og grunnleggende brudd på internasjonal og humanitær rett. Fra både israelsk og palestinsk side brukes uakseptable virkemidler, som hemmer muligheten for en fredelig løsning. Utvidelsen av bosettingene på israelsk side undergraver respekten for internasjonal rett og virker hemmende for fredsprosessen. Det gjør også bruken av vold og terror på palestinsk side. Vi ser stadig grelle eksempler fra begge sider.

Det israelske forslaget om å nekte palestinere å kjøre buss på Vestbredden satte heldigvis Netanyahu ned foten for. Rakettangrepene mot Israel fortsetter, samtidig som israelske jagerfly går til angrep mot Hamas. En Amnesty-rapport som nettopp ble kjent, viser at Hamas torturerte og drepte flere palestinere under den israelske militæroffensiven mot Gazastripen i fjor. Amnesty mener islamistgruppen brukte konflikten til å kvitte seg med politiske motstandere.

Dette er en konflikt med mange fasetter. Høyre mener at en politisk løsning av konflikten er viktigere enn noen gang. Mangelen på fremgang i de siste års fredsforhandlinger mellom Israel og Palestina er urovekkende. Både FN og Den internasjonale domstolen i Haag har slått fast at områdene som Israel tok kontroll over i krigen i 1967, er okkupert område, og at bosettingspolitikken dermed er i strid med folkeretten. Det er et faktum at presset på Israel og Palestina er økende for å gå tilbake til forhandlingsbordet.

Det internasjonale samfunnet, inkludert Norge, er utålmodig og ønsker at Israel og Palestina virkelig skal begynne å forhandle om en tostatsløsning. 135 av FNs 193 medlemsland har anerkjent Palestina som selvstendig stat, men kun åtte av dem er EU-land. Sverige er det eneste vest-europeiske landet som har anerkjent Palestina som egen stat.

De formelle fredssamtalene mellom partene endte sist i april i fjor. Siden har det ikke vært noen offisielle kontakter mellom lederne på toppnivå. Det er i den sammenheng nesten pussig å tenke på at det mellom hjemmene til Netanyahu og Abbas er bare 14 km. Den politiske avstanden tør jeg nesten ikke å tenke på.

Norge har et sterkt engasjement i Midtøsten. Etter partenes eget ønske skal vi fortsatt lede koordineringen av bistanden til Palestina i giverlandsgruppen, AHLC. Som leder for giverlandsgruppen vil Norge måtte legge stor vekt på å formidle den økende utålmodigheten fra det internasjonale samfunn. En ensidig norsk anerkjennelse nå kan svekke Norges lederrolle i AHLC og giverlandssamarbeidet for Palestina. Det kan også gjøre forhandlingsspoet mer krevende og dermed svekke arbeidet for en gjenopp-takelse av forhandlingene om en tostatsløsning.

Vår utenriksminister var den første utenlandske lederen som besøkte Israel etter valget nå sist. Deretter kom EUs Frederica Mogherini, og til henne har Netanyahu, ifølge The Guardian den 21. mai, sagt: «I support the vision of

two states for two peoples (...)» Da er det tid «to walk the talk.»

Jeg synes det er viktig å understreke her i denne debatten at det er tverrpolitisk enighet i Norge om at det palestinske folket har rett til selvbestemmelse. Derfor synes jeg også det er klokt at flertallet i komiteen i forbindelse med dette Dokument 8-forslaget ikke instruerer regjeringen i enkeltspørsmål i utenrikspolitikken, og at man dermed ikke foreslår å innføre ny politikk på dette området – som komitelederen også sier til avisen Vårt Land den 20. mai:

«Det tilligger regjeringen å utforme utenrikspolitikken.»

Og som min ærede medrepresentant og saksordfører Marit Nybakk også sier i samme avis:

«Det er ingen norsk tradisjon at Stortinget instruerer norsk utenrikspolitikk.»

Det er svært bekymringsfullt hvordan situasjonen for befolkningen på Gaza er – ikke minst at gjenoppbyggingen av det palestinske området går så tregt. Over 100 000 mennesker er fortsatt hjemløse. Det internasjonale samfunnet innfrir ikke raskt nok sine løfter om bistand. Hjelp og varige løsninger haster.

Vår utenriksminister gjør kloke vurderinger i hvordan Norge best kan gå fram, skritt for skritt, og for hvordan Norge kan bidra i prosessen for å nå målet om en tostatsløsning. Han har også hørt utålmodigheten i denne sal. Jeg deler vurderingen om at det ikke er hensiktsmessig å anerkjenne Palestina som en egen stat nå. Norge har bedre muligheter til påvirkning og dialog med både Israel og Palestina som leder for giverlandsgruppen. Norge skal bruke den posisjonen til å legge trykk på partene slik at de kommer i gang med fredssamtaler igjen. Det styrende for norsk politikk må være hvordan vi best kan bidra til reelle forhandlinger om en tostatsløsning som står seg over tid.

Til slutt vil jeg takke saksordføreren for et godt samarbeid i denne saken.

Kristian Norheim (FrP) [12:44:37]: Veien fram til en tostatsløsning der israelerne og palestinerne kan leve fredelig side om side, synes ikke å ha blitt kortere med tiden – dessverre.

Jeg vil begynne med å understreke Fremskrittspartiets prinsipielle støtte til en tostatsløsning som inkluderer en fremtidig palestinsk stat. Dette er fremdeles en målsetting Fremskrittspartiet støtter opp om, og selv om det kan være ulike veier til dette målet, er vi helt tydelige på at det etter vår mening vil være å begi seg inn på en blindvei om man i land etter land legger seg på en linje der man allerede nå gjennom liksomvedtak i de ulike parlamentene anerkjenner en palestinsk stat.

Ved å anerkjenne en palestinsk stat før det er en realitet, vil man ikke komme nærmere målet om en fredelig og levedyktig løsning på den evige konflikten i Midtøsten. Snarere tvert imot – ved å anerkjenne en palestinsk stat nå risikerer man at prosessen frem mot en endelig fredsløsning ikke bare blir satt på vent, men blir satt tilbake. Etter Fremskrittspartiets oppfatning kan en palestinsk statsdannelse først se dagens lys gjennom et FN-vedtak og etter en fremforhandlet fredsløsning mellom partene.

Det er positivt at en enstemmig komité understreker at nye forhandlinger må ledsages av at begge parter forplikter seg til å avstå fra handlinger som undergraver en tostatsløsning. Dessverre er det regelen fremfor unntaket i Midtøsten-debatter at nær sagt all skyld for manglende fremdrift i retning nye forhandlinger veltes over på den ene parten, nemlig Israel. For enkelte sitter det langt inne å påpeke og forsvare Israels åpenbare rett til å forsvare sine innbyggere mot vold og terror fra militante islamistiske organisasjoner på palestinsk side. Fremskrittspartiet har ingen problemer med å påpeke at nybyggervirksomheten på omstridt territorium ikke er et konstruktivt bidrag fra Israels side. Derfor har vi heller ikke noe problem med å ta avstand fra dette. Men Fremskrittspartiet er uenig med dem som forsøker å fremstille dette som hovedutfordringen i Midtøsten-konflikten.

Fremskrittspartiet vil understreke det som burde være en selvfølge for alle partier i denne sal, nemlig Israels rett til å forsvare sine innbyggere mot vold og terror fra militante palestinske organisasjoner. Hamas og andre terrororganisasjoner på palestinsk side bidrar med sin aggresjon og fremferd ikke konstruktivt til en prosess i retning av en selvstendig palestinsk stat. Fremskrittspartiet er ikke bare venn av israelerne, men også venn av palestinerne. Men det er nettopp fordi vi også er en venn av palestinerne at vi ikke er en venn av Hamas og lignende islamistiske terrororganisasjoner på palestinsk side.

Ingen parter i Midtøsten-konflikten er feilfrie, ei heller Israel. Det er ofte faktisk Israel de første til å innrømme. Men til forskjell fra samtlige andre land i regionen er Israel et fullverdig demokrati med en velfungerende rettsstat, en fri presse, en mangfoldig politisk debatt og et variert flerpartisystem. Israelsk media er uavhengig, og de kritiserer ofte sin egen regjering. Religionsfrihet er også et kjennetegn i Israel.

Det ville nesten være fristende å utfordre noen i denne salen på om de kunne nevnte ett annet land i regionen som har religionsfrihet, som har fri presse hvor det tillates at man kritiserer den sittende regjeringen, og som er et demokrati. Jeg tror jeg vet svaret på det.

Det vises ofte til en del av disse vedtakene som er gjort rundt omkring i parlamentene. Da vil jeg bare vise til f.eks. vedtak i det britiske parlamentet, der under halvparten av parlamentsmedlemmene møtte opp og stemte i saken om anerkjennelse.

Jeg kan også vise til det spanske parlamentet, hvor det fremstilles som at man går inn for en anerkjennelse av palestinsk stat nå. Realiteten er at resolusjonen ble endret rett før, og teksten går nå på at man anerkjenner ved en fremforhandlet løsning. Så en del av disse vedtakene som er gjort rundt omkring i parlamentene, misbrukes ganske kraftig.

Som avslutning: Å anerkjenne en palestinsk stat i forkant av en eventuell fremforhandlet fredsløsning vil være en handling preget av uansvarlighet, aktivisme og populisme. Ingenting av dette bør kjennetegne norsk utenrikspolitikk. Derfor er det en god ting i dag når dette forslaget blir nedstemt.

Astrid Aarhus Byrknes (KrF) [12:49:55]: Kristeleg Folkeparti har lenge hatt eit sterkt engasjement for fred, demokrati og menneskerettar i Midtausten. Historisk sett har denne regionen opplevd meir krig enn dei fleste. Folket har ikkje fått leva i demokratiske samfunn, med eitt einsleg unntak: staten Israel. Og regionen er prega av mange og grove brot på menneskerettane.

Dei siste åra har krigen i Syria og krigen i Irak domi- nert nyheitsbiletet. Håpet om ein arabisk vår er avløyst av brutal krigføring med enorme sivile lidningar. I Syria er det gamle, autoritære Assad-regimet kraftig utfordra av ekstreme islamistiske væpna grupper. Det same gjeld delar av Irak. Råskapen i den syriske borgarkrigen er så omfattande at det meste bleiknar i samanlikning. Den uløyste konflikten mellom Israel og palestinarane kjem lett i bakgrunnen når media verda over fokuserer mest på trusselen frå islamistiske terroristgrupper i ei rekkje arabiske land.

Vi må ikkje gløyma engasjementet vårt også for ei fredeleg løysing for Israel og palestinarane. Det er positivt at det i debatten er tverrpolitisk einigheit om betydninga av ei fredsløysing – ei tostatsløysing. Ei slik fredsløysing må gje Israel tryggleik og fred innanfor anerkjende grenser, og palestinarane sjølvstyre, demokrati og fred innanfor ein eigen stat.

Dessverre er utsiktene til ein slik forhandla fred i dag svakare enn på lenge. Det beklagar vi alle. Nærmast ein fredsavtale var partane under meklinga som blei leia av USAs tidlegare president Bill Clinton. Rundt hundreårs- skiftet levde mange i håpet om ein snarleg fredsavtale. No står håpet svakare enn på lenge.

Både israelske og palestinske leiarar må bera sin del av ansvaret for at dei ikkje har skapt grunnlag for ei fredsløysing. Busetjingar og manglande fridom til å bevega seg fritt ute på grunn av militære sjekkpunkt frustrerer palestinarane. Sjølvmoordsaksjonar frå palestinske drapsmenn inne i Israel, rakettar frå Gazastripa mot sivile israelske mål og palestinsk statsløn og heider til fengsla terroristar frustrerer israelarane.

Det som har vanskeleggjort fredsforhandlingar mest i nyare tid, er den palestinske splittinga – politisk og geografisk. Den islamistiske organisasjonen Hamas har bokstaveleg talt bomba i stykke klimaet for fredsforhandlingar i fleire omgangar. Dei nektar å godta staten Israel sin rett til å eksistere. For tostatsløysinga er ikkje målet til Hamas, for dei er målet ei einstatsløysing, eit islamistisk Palestina som også omfattar Israels territorium. Difor er vi frå Kristeleg Folkeparti si side glade for at ein samrøystes komité understrekar kor viktig det er med ei samling på palestinsk side, og at denne samlinga byggjer på dei tre grunnleggjande krava som FN's Midtausten-kvartett har halde fast overfor palestinske grupper som Hamas.

Det som trengst for å gjenskapa ein reell fredsprosess, er tiltak som dempar konfliktnivået, fjernar frustrasjon, byggjer ned frykt og byggjer tillit mellom israelarar og palestinarar. For fred er å skapa. Anerkjenning av ein fiktiv palestinsk stat som ikkje oppfyller normale krav til statar, vil ikkje bidra positivt til eit forhandlingsklima. Snarare kan det skapa ekstra barrierar for ein fredsprosess.

Eg er difor glad for at komitébehandlinga viser at det

ikkje er eit fleirtal for at Noreg skal anerkjenna Palestina som sjølvstendig stat no. Etter vårt syn må ein fredsavtale på plass først, så kjem anerkjennning som ei naturleg følgje.

Noreg si moglegheit til å bidra til ein slik fredsprosess ligg i vår unike rolle som leiari av gjevar samarbeidet for Palestina. Ei einseitig norsk anerkjennning no kan svekkja leiarrølla til Noreg. Også difor er det viktig og riktig å halda fast ved den linja som skiftande norske regjeringar til no har halde fast ved i spørsmålet om anerkjennning.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:54:47]: Det er ei viktig og alvorleg sak SV har sett på dagsordenen i Stortinget gjennom dette private lovforslaget. Eg vil også seie takk til Marit Nybakk for ryddig og godt arbeid som saksordførar i ei krevjande sak.

Ingen som gjennom mange år har følgd utviklinga i Midtausten, kan vere urørt av dei til dels håplause vilkåra menneska i dette området lever under. Krig, ekstremistisk vald, politisk ustabilitet og splitting og grunnleggjande brot på internasjonal og humanitær rett er kvardagen for menneska.

Det er brei politisk semje i Noreg om ei tostatsløyning og etablering av ein palestinsk stat. Noreg har vore ein aktiv pådrivar for forhandlingar som skulle føre til dette målet. Den folkerettsstridige israelske busetjinga på okkupert land som stadig vert utvida, og vald og terror frå palestinske grupper mot sivile israelarar gjer at håpet om fred og ei framforhandla tostatsløyning ser ut til å vere langt unna.

Etter tiår med sterk tru på at ein framforhandla fredsavtale mellom Israel Palestina må kome før etableringa av ein palestinsk stat, er det no aukande støtte for godkjenning av staten Palestina, utan at det ligg føre ein avtale med Israel. Sverige godkjende Palestina i oktober i fjor. I løpet av hausten har parlamentsfleirtal i Storbritannia, Spania, Frankrike og Irland stemt fram uforpliktande vedtak om å godkjenne Palestina som stat. Også i Danmark og Finland pressar parti på for ei godkjenning. Parlamentariske fleirtal for desse vedtaka er ikkje forpliktande for regjeringane sine val, men det er sterke signal om ei felles internasjonal tru på at tida er moden for ein ny politikk på dette området.

Det er brei internasjonal semje om at det palestinske folket har rett til sjølvstyre. Dette har også folkerettsdomstolen i Haag slått fast. Sjølvstyre medfører at palestinarane har rett til å opprette ein eigen stat, dersom det er det dei ynskjer. Noreg har alt langt på veg gitt ei godkjenning av ein palestinsk stat gjennom oppgraderinga av den palestinske representasjonen i Noreg til ambassadørs rang. Målet om ein sjølvstendig palestinsk stat har vore ein sentral del av norsk midtaustenpolitikk i fleire år. Fram til i dag har norsk politikk vore basert på ein premiss om at staten Palestina ikkje kan godkjennast før det føreligg ein framforhandla avtale mellom partane.

Fredsprosessen i Israel og Palestina står no stilt, og det er vanskeleg å sjå klare utsikter til betring. Samstundes aukar busetjingane på Vestbredden, og blokaden av Gaza held fram. Forskarar har understreka at dersom palestinarane framleis vert motarbeidde i sitt arbeid for internasjonal godkjenning, kan dette føre til at det palestinske folket oppfattar at den frededelege forhandlingslinja

ikkje fører fram. Dette vil kunne leggje grunnlaget for rekruttering til meir ekstreme grupper, og talet på ekstreme, valdelege grupper på palestinsk side er i vekst. Foreløpig klarer Hamas å kontrollere størstedelen av dei ekstreme grupperingane, men det bildet kan fort endre seg.

Det er viktig å understreke at ei løyning i konflikten også må vareta Israel sin tryggleik. Israel fryktar at ei godkjenning av Palestina som eigen stat, utan ein framforhandla avtale, vil gjere det vanskelegare å hindre somme grupper i å bruke vald. Den palestinske administrasjonen er i dag veik, og det er frykt i Israel for at dette kan gjere Palestina til ein fristad for grupper som vil ramme Israel. Ved etablering av ein palestinsk stat må det leggjast press på Palestina frå mange land for ei effektiv nedkjemping av terrorgrupper.

Det er i dag ingen reelle fredsforhandlingar om ein avtale som får slutt på okkupasjonen, og som gir Israel og Palestina tryggleik. Dersom ingenting vert endra, er det lite som tyder på at slike reelle forhandlingar vil kome i gang. Den palestinske leiarskapen og det palestinske folket må få tru på at det løner seg, og at det ikkje straffar seg å fortsetje arbeidet mot frigjering langs eit diplomatisk, ikkjevaldeleg spor.

Senterpartiet støttar prinsippet om godkjenning av ein palestinske stat. Det må takast nye internasjonale initiativ til ei forhandla løyning med ein tidsfrist. Om slike initiativ ikkje fører fram, står Senterpartiet saman med det store mindretallet som meiner at Noreg i ein slik situasjon må godkjenne Palestina som eigen stat. Slik situasjonen no er, kan det ikkje halde fram. Det gir ingen fredelig sameksistens og heller ikkje framtidstru – verken for det israelske folket eller palestinarane.

Abid Q. Raja (V) [12:59:49]: Situasjonen i Midtøsten har vært preget av vond død, uskyldige sivile på begge sider og kaos og konflikt i fryktelig mange år. Det er en ytterst krevende situasjon – en helt uholdbar situasjon. Situasjonen i Syria har ikke akkurat gjort nabolandene tryggere og har gjort situasjonen i Midtøsten ekstra krevende. Her er det et skrikende behov for fredelig utvikling, en rask fredelig utvikling, og behovet for å nærme seg dette har blitt større enn noen gang.

Det må skapes en dynamikk, en utvikling i retning av en tostatsløsning. Statsminister Netanyahu vant valget på at han ville ha én stat, og rett etter valget snakket han om en tostatsløsning. Knesset består av 120 representanter, hvor et stort flertall, rundt 80, ikke ønsker forhandlinger, mens et stort mindretall, på 40, mener at en palestinsk stat vil være en fordel både for israelere og palestinere. Denne delen av medlemmene i Knesset er svært opptatt av et internasjonalt engasjement for å finne en løsning, og her må også Norge ta sin del. Med den israelske regjeringens velsignelse fortsetter allikevel bosetting på okkupert område, og denne prosessen kan ikke fortsette.

Internasjonalt har 133 av FN's 193 land anerkjent Palestina som egen stat. Det er et sterkt signal. I Norge er de fleste enige om at en tostatsløsning er et mål. Det har man vært enige om lenge. Resultatet lar imidlertid vente på seg. Vi ser også at i Israel ser mange på anerkjennelse av Palestina

som en viktig vei å gå for at forhandlingene skal komme på sporet igjen. Vi er alle kjent med et opprop som har blitt sendt til oss, signert av mange prominente mennesker på israelsk side.

For Venstre er det viktig at forhandlingene kommer i gang igjen, og at fred kan oppnås. Da ser vi at å anerkjenne Palestina kan være det som skal til for at disse forhandlingene faktisk kommer videre. Det er viktig å la ord og handling henge sammen. Da oljefondet gikk ut av Elbit, ble det lagt merke til. Dette er en måte å sette handling bak kravene på.

Hvor landet skal være, og hvordan vi skal finne en levedyktig løsning, henger sammen. Slik situasjonen er på Vestbredden i dag, snakker stadig flere om et apartheidregime, et land hvor mange mangler grunnleggende rettigheter. Uansett hvilke begrep man bruker om situasjonen, er det åpenbart at det mangler en levedyktig løsning. Utvidelsen av bosettingene på israelsk side og bruk av vold og terror på begge sider som politiske virkemidler undergraver respekten for internasjonal rett, og det virker hemmende på fredsprosessen. Vi må videre. I det ligger det også at grensene for Palestina må tegnes, og de må respekteres.

Hva gjelder regjeringer, har flere parlamenter i andre land i senere tid uttrykt støtte. Vi her på Stortinget kan gi uttrykk for hva dette parlamentet mener, men det er regjeringen som anerkjenner. Venstre vil at dagens regjering skal ta et slikt initiativ, og regjeringen kan føle seg tryggt på Venstres støtte til et slikt initiativ. Partene må også tilbake til forhandlingsbordet. Venstre vil ikke kreve at det skal foreligge et omforent forhandlingsresultat før anerkjennelse av Palestina, men har et krav om at man faktisk starter forhandlinger.

Om storting og regjering vil ha norsk anerkjennelse av en palestinsk stat, er det ikke ensbetydende med at det faktisk etableres en stat. Men det kan bety en dynamikk som gjør at man kommer videre i en avgjørende viktig fredsprosess, som i dag ikke er noen prosess. Derfor mener Venstre at den norske regjeringen bør bidra til at partene setter seg ned ved forhandlingsbordet igjen, og anerkjenner Palestina som en egen stat.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplansen.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:04:12]: Jeg får ofte spørsmål om hvorfor jeg og andre på venstresiden er så opptatt av Palestina. Det er jo mange steder i verden hvor det er mye, mye verre, er det mange som sier – som Kristelig Folkeparti i stad. Det er det. Jeg tror ikke det er så stor uenighet her i Stortinget om å ta avstand fra verdens diktaturer eller de verste krigene i verden, men det er uenighet om dette, selv om det ikke burde vært det.

Venstresiden støtter bare Palestina fordi de er imot Israel, eller til og med hater Israel, er det enkelte andre som sier. Da slår jeg av. De har ikke skjont noen ting. Jeg tror det er omvendt. Arbeiderpartiet var i flere tiår det mest Israel-vennlige partiet i Norge, og SF-ere skrev entusiastisk om kibbutzene og det israelske statsprosjektet. Utover 1970- og 1980-tallet snudde det. Israel er i dag et av ver-

dens minst populære land, men egentlig er landet så likandes – og på mange måter veldig likt vårt. Og da forventer vi så mye mer enn å holde et folk fanget i okkupasjon i tiår etter tiår.

For to år siden besøkte jeg en mann som heter Abu Nahar. Han bor i en liten landsby som heter Fasayil Al-Wusta i Jordandalen. For fire år siden begynte det israelske militæret å jevne landsbyen hans med jorda. Og uka før jeg møtte ham, ble hans og familiens hus overkjørt av en bulldoser og fullstendig knust – ikke for første gang eller andre eller tredje eller fjerde, men for femte gang. Alt han hadde igjen, var to telt som de har fått av palestinske Røde Halvmåne, for de ti menneskene i familien.

Alt som er igjen av den lille bydelen, er små telt og ruin etter ruin etter ruin. Midt i restene av deres siste hus står inngangsdøra igjen alene, som en slags ensom monolitt over all ødeleggelsen. Døra var det eneste som overlevde rivingen.

Det å få servert te i ruinene av et hus som er revet fem ganger, fra et serveringsbrett som hviler på bulldoserspor, er ganske sterk kost. Det lille huset til Abu Nahar og familien har ingen strategisk betydning. Mange hus blir ødelagt i kriger, og uskyldige rammes, men dette er ikke engang krig. Det er systematisk ødeleggelse rettet mot familier som er forsvarsløse, i et område der bare den ene parten bruker vold og våpen.

Det er et slags moralsk bunnivå. Det er en slags moralsk konkurs, drevet fram av populistiske politikere, hensynsløse nybyggere og en kjempemektig forsvarsmakt, gjort av et land som vi forventer så mye mer av. All skryt av Israel som Kristian Norheim fra Fremskrittspartiet sto for i stad, er et argument for å stemme for anerkjennelse av Palestina i dag.

Benjamin Netanyahu spekulerer i disse ødeleggelsene. Han vet godt at han i praksis har vetorett mot ethvert framskritt for fred – så lenge land som Norge venter med å anerkjenne Palestina med slappe formalargumenter. Utenriksministeren kommer i dag til å si at anerkjennelse av Palestina vil skade fredsprosessen – og det er kanskje det største selvbedraget i denne debatten at det er noen særlig fredsprosess å snakke om. Vent til det foreligger en fredsavtale, sier regjeringen. Vi venter alle i åndeløs spenning på denne fredsavtalen, som tydeligvis skal oppstå helt på egen hånd, i et vakuum, uavhengig av omverdenens press på okkupanten.

Utenriksministeren fraråder gjerne norsk næringsliv å handle i Vest-Sahara. Han innfører gjerne sanksjoner mot Russland for dets ulovlige okkupasjon av Ukraina. Det er politikk vi i SV støtter. Men ikke ett virkemiddel er svakt nok for utenriksministeren når det kommer til okkupasjonen av Palestina.

Den fredelige palestinske frihetsbevegelsen har bygd sin strategi på internasjonal anerkjennelse. De som tjener mest på Israels sabotasje av fredsprosessen, er de ekstreme kreftene i Palestina som Kristelig Folkeparti bruker som argument for å stemme mot. Det viktigste bidraget Norge kan gi alle de gode, fredelige kreftene i Palestina nå, er å gi dem større legitimitet og gjennomslag – ikke bekrefte Hamas' og islamsk jihads fortelling om at den eneste mot-

standskampen som gir effekt, er voldelig motstandskamp. Det har over 130 land i verden forstått, nå sist Sverige. Tusen framstående israelere har levert sitt klare budskap til Stortinget: Vårt bidrag trengs. Okkupanten må ikke få sette betingelsene. Det tror jeg alle i prinsippet er enige om i denne saken.

Israelere og palestinere snakker ikke sammen mer. Ungdommene deres møtes ikke. Barna lærer å frykte hverandre. Hvem vet hvilken ideologi barna til Abu Nahar vil sverge til etter å ha kommet hjem fra skolen for sjette gang til nye ruiner. I de siste ruinene av huset til Abu Nahar så jeg en sønderrevet skolebok. Under bulldosersporene lå kunnskapen og klokskapen begravd. Vi kan grave den fram.

Arbeiderpartiet sa i innledningen at det er Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet som sørger for at det ikke er noe flertall i denne saken. Det er feil. Jeg er skuffet over at Arbeiderpartiet også stemmer mot vårt forslag, men det er fortsatt tid til å ombestemme seg og følge oppfordringene både fra palestinerne selv, Norsk Folkehjelp og norsk solidaritetsbevegelse og stemme i tråd med eget landsmøtevedtak. Det hadde jeg ærlig talt trodd at Arbeiderpartiet var i stand til.

Presidenten: Representanten skal ta opp forslag, tenker jeg?

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:09:21]: Jeg skal med den største glede og stolthet ta opp forslagene fra SV.

Presidenten: Da har representanten Snorre Serigstad Valen tatt opp de forslagene han refererte til.

Utenriksminister Børge Brende [13:09:50]: Norge stemte for FNs delingsplan i 1947, som anerkjente både det jødiske folkets og det palestinske folkets rett til å opprette en egen stat. Arbeidet for tostatsløsningen, der Israel og Palestina er selvstendige stater i fredelig sameksistens, har siden vært grunnplanken i norsk Midtøsten-politikk.

Norge bidro i 1949 til flertallet i FNs sikkerhetsråd for å oppta Israel som medlem av FN. Siden har vi vært en solid støttespiller for det jødiske folk. Norge etablerte også kontakt med PLO etter at PLO aksepterte tostatsløsningen og ble den legitime representanten for det palestinske folket.

Norge kommer også til å anerkjenne en palestinsk stat.

Palestina tilfredsstiller kriteriene man tradisjonelt krever av en statsdannelse. Giverlandsgruppen for Palestina, som møttes i går, sa allerede i april 2011 at oppbyggingen av palestinske statsinstitusjoner var vellykket, og at palestinske myndigheter er institusjonelt rede til å danne en stat.

Partene ble i Oslo-avtalen enige om at de utestående og vanskelige spørsmålene bare kan løses gjennom bilaterale forhandlinger. Regjeringens syn, som representantene også har redegjort for i sine innlegg, er at en anerkjennelse av staten Palestina – og dette er det samme standpunkt som den forrige regjeringen hadde – bør gjøres når det foreligger en fredsløsning som det internasjonale samfunn kan støtte.

Hvordan vi best kan bidra til varig fred i Midtøsten, må være styrende for vår politikk. Etter den siste ukens besøk til Israel og Palestina og gjennom det viktige møtet i giverlandsgruppen i går, er jeg mer overbevist enn på lenge om at vi må legge økt press på partene for at de igjen skal komme til forhandlingsbordet. Jeg fremholdt at det haster med å gjenskape det handlingsrom for forhandlinger som er nødvendig, hvor målet må være at Israel og Palestina, som to stater, eksisterer i fred innenfor sikre og internasjonalt anerkjente grenser.

Norge blir lyttet til på begge sider. Under besøket hadde jeg lange samtaler både med statsminister Netanyahu i Israel og med president Abbas på palestinsk side. Det var viktige beskjeder fra begge, og vi fikk mulighet til å diskutere viktigheten av at det igjen skapes politiske løsninger, og at forhandlingene gjenopptas.

Regjeringen mener at det ikke er hensiktsmessig for Norge å anerkjenne en palestinsk stat i den nåværende situasjonen. Norge har en særlig rolle. Hvis Norge alene anerkjenner staten Palestina nå, vil det svekke og ikke styrke våre muligheter til å bidra til en fredsløsning. En slik handling vil bare stenge dører.

I den nåværende situasjonen er det særlig to utfordringer. På den ene siden fortsetter Israels folkerettsstridige bosettingspolitikk, som undergraver arbeidet for fred. Jeg gjorde det klart i samtalene med statsminister Netanyahu at før forhandlinger om tostatsløsning igjen kan gjenopptas, må Israel gjøre det klart at under forhandlingene må det ikke komme nye bosettinger. På den andre siden styrker de ytterliggående kreftene seg faktisk på begge sider. Nå må europeiske stater stå samlet i kravet om å gjennomføre tostatsløsningen. Støtten til palestinsk samfunnsutvikling må fortsette. Norge må ikke ta skritt som gjør vårt arbeid på begge disse områdene vanskeligere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [13:14:28]: En anerkjennelse vil svekke Norges rolle i fredsprosessen, sa utenriksministeren. Jeg synes det er et problematisk standpunkt rent prinsipielt fordi hensikten med Norges rolle er at vi skal se framgang i denne fredsprosessen. Så hvis vi ikke kan anerkjenne på grunn av at det kan ødelegge vår rolle, eller at vi ikke kan ta avstand fra å handle med varer produsert på okkupert land fordi det kan svekke vår rolle, ja da taper vi av syne det som er selve målet.

Vi har jo hatt en diskusjon tidligere, spesielt etter krisen i Ukraina, hvor vi tar avstand fra folkerettsbrudd og sier at vi ikke skal kjøpe varer produsert på okkupert land, men det samme skjer ikke i denne konflikten. Utenriksministeren sa at han skal utrede dette, men er heller ikke dette mulig på grunn av Norges rolle? Er det slik at vi ikke kan ta avstand fra folkerettsbrudd i denne konflikten fordi vi har en forhandlingsrolle?

Utenriksminister Børge Brende [13:15:29]: Først vil jeg slå fast at i alle de samtalene jeg har med israelske politikere, gjør jeg det klinkende klart at Norge på det sterkeste tar avstand fra f.eks. ulovlige bosettinger og de hand-

linger som er i strid med folkeretten. Det er viktig. Og det er kun gjennom en tostatsløsning man kan skape varige og gode løsninger.

Kompleksiteten i dette, også knyttet til Norges spesielle rolle som leder av giverlandsgruppen, innebærer at vi ikke synes det er hensiktsmessig på dette tidspunktet ensidig å anerkjenne Palestina fra norsk side.

Dette var jo også holdningen til den forrige regjeringen, som styrte i åtte år. Da sa tidligere utenriksminister og nåværende leder av utenrikskomiteen at Norge anerkjenner ikke visjoner, men realiteter.

Norge vil være det første land til å anerkjenne Palestina i det øyeblikk det foreligger et forhandlet resultat.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:16:43]: Vi har fått brakt på det rene at regjeringen og utenriksministeren er mot sanksjoner mot okkupasjonsøkonomien i Israel, mot å fraråde handel med varer fra de okkuperte områdene og mot en anerkjennelse av Palestina som stat, men samtidig sa utenriksministeren i sitt innlegg at det er viktig å legge press på partene. Jeg har vanskelig for å se hva det er hvis man er mot alle tiltak som innebærer press. Kan utenriksministeren komme med noen eksempler på hvilke konkrete tiltak han er for å fatte overfor Israel for å sørge for at okkupasjonen kan ta slutt?

Utenriksminister Børge Brende [13:17:17]: Jeg redegjorde for noen av dem i svaret til representanten Huitfeldt, hva som er viktige saker for Norge når vi møter det israelske lederskapet. Jeg gjorde det klinkende klart overfor den israelske statsministeren, Netanyahu, at bosettingen må opphøre umiddelbart. Norge forsøker også gjennom sin lederrolle i giverlandsgruppen å fortsette oppbyggingen av de nødvendige statsinstitusjonene i Palestina som må til for at man skal få på plass en endelig fredsløsning som bidrar til en tostatsløsning. Men det er verdt å merke seg at i de åtte årene SV satt i regjering, førte også den regjeringen akkurat den samme politikken, at man ikke anerkjente visjoner, men realiteter, og jeg fikk ikke med meg – kanskje jeg har gått glipp av noe – at det kom sanksjoner mot Israel eller råd mot investeringer i de åtte årene.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:18:27]: På samme dag som Høyre har gjort helomvending i spørsmålet om kull i oljefondet, er det interessant å bli belært av en statsråd fra Høyre i å stemme for noe man er mot, og andre veien. Nå er det sånn at mens SV var med og styrte, stemte den rød-grønne regjeringen for å oppgradere Palestinas status i FN, og det gikk også ut instruks til alle norske utenriksstasjoner om at det heretter heter Palestina og ikke de okkuperte områdene. Det er en konkret handling som har stor betydning, og som palestinerne satte stor pris på, og som vi ikke finner maken til i den nåværende regjeringens virke når det gjelder konflikten i Midtøsten.

Utenriksministeren sikter gjerne til at han gjør ting «klinkende klart» i samtaler med den israelske statsministeren. Jeg vet ikke hvor stort inntrykk det gjør på statsminister Benjamin Netanyahu. Men hvordan kan det ha seg at utenriksministeren er mer enn villig til å fraråde han-

del med varer fra okkuperte områder i Vest-Sahara, og at han er villig til å ta initiativ til økonomiske sanksjoner mot Russland når de bryter folkeretten og okkuperer andre land, men at det er helt uaktuelt akkurat i dette tilfellet?

Utenriksminister Børge Brende [13:19:30]: Jeg tror det er viktig at vi ikke gjør denne diskusjonen mer polarisert enn nødvendig. Det er et samlet Norge som står bak et sterkt ønske om etableringen av en palestinsk stat. Jeg bruker mye av min tid på å jobbe for å kunne tilrettelegge også for at disse forhandlingene gjenopptas, og at vi vil se en palestinsk stat bli en realitet. Det er den eneste måten å sikre både fred og rettighetene til palestinerne på fremover. Det er vi enige om.

Så håper jeg at jeg ikke blir oppfattet som at jeg belærte, for det var ikke det jeg ønsket. Jeg bare gjorde oppmerksom på at det er kompleksiteter i denne saken ikke minst på grunn av at Norge har rollen som leder av giverlandsgruppen, og at vi må gå mellom Israel og Palestina for f.eks. å finne den løsningen som man nå kom frem til, at de rettmessige skatteinntektene som palestinerne har krav på, ble frigjort. Det er jo disse kompleksitetene som den rød-grønne regjeringen sto overfor også. Derfor gjennomførte man ikke sanksjoner, man frarådet ikke, og man anerkjente ikke. Men jeg sier ikke at det er lette løsninger, det er kompliserte løsninger, og jeg ber om respekt for det, iallfall fra noen som har erfaring med å sitte i regjering.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:20:52]: Palestina sin FN-delegasjon har tidlegare i år søkt om medlemskap i Den internasjonale straffedomstolen i Haag. Straffedomstolen vil vel ikke ha jurisdiksjon over Israel, men vil likevel kunne gå inn og behandle saker der ein meiner Israel har gjort brot mot palestinsk befolkning. Korleis ser utanriksministeren på søknaden frå Palestina om å verte medlem av Den internasjonale straffedomstolen i Haag?

Utenriksminister Børge Brende [13:21:31]: Først vil jeg slå fast at det er helt avgjørende at partene både på israelsk side og på palestinsk side forholder seg til folkeretten, til menneskerettighetene. Vi vet at de israelske bosettingene er i strid med folkeretten. Det har vi visst lenge. Det er helt avgjørende for å kunne få til en tostatsløsning at disse opphører. Jeg tror ikke det er realistisk – etter mine samtaler med president Abbas – at de vil gå inn i nye forhandlinger uten at det er garantert på forhånd, noe som de ikke fikk i forrige runde.

Så er det riktig at palestinerne har anmeldt sitt medlemskap i Den internasjonale straffedomstolen. Dette har vi tatt til etterretning. Det er slik at ICC vil kunne se på folkerettsbrudd fra israelsk side, men også fra palestinsk side hvis det har skjedd.

Åsmund Aukrust (A) [13:22:42]: Jeg merker meg at utenriksministeren er opptatt av å vise til åtte rød-grønne år i sine svar på ganske gode spørsmål om dagens situasjon i Palestina.

Nå er det gått to år. Situasjonen er annerledes, for okkupasjonen har fått fortsette og har fått forsterke seg. Vi kla-

rer ikke å få et ordentlig svar fra utenriksministeren vedrørende fraråding av handel med varer fra okkupert jord. Det gjør vi når det gjelder Vest-Sahara. Det er stadig flere EU-land som gjør det når det gjelder Palestina. Så dette er på ingen måte noen enegang, som utenriksministeren er redd for.

I fjor, under Gaza-krigen, gikk Arbeiderpartiet ut og sa at Arbeiderpartiet tok det standpunktet at vi ønsket å fraråde all handel med okkupert land. Da sa utenriksministeren at dette er komplisert, men han lovet også en rask avklaring. Er det sånn at avklaringen nå har kommet? Er det sånn at regjeringen har bestemt seg – det blir ingen frarådingspolitikk fra norsk side?

Utenriksminister Børge Brende [13:23:36]: Som jeg sa i det nest siste svaret, til SVs representant, synes jeg vi alle skal være ydmyke når vi behandler dette spørsmålet, for det er komplekst.

Det jeg prøvde å si, er at det er grunner til at de rød-grønne utredet i åtte år hvordan man mest hensiktsmessig skulle bidra til å legge økt press på Israel for at man skulle få til en reell tostatsløsning. Noen av de tingene som ble vurdert i løpet av disse årene også, var dette med merking og dette med fraråding.

Men det store spørsmålet er å få i gang de politiske forhandlingene igjen. Dette er et spørsmål som jeg diskuterte også med kommissær Frederica Mogherini i går i en samtale. Også EU ser på ulike initiativ for å øke presset mot Israel.

Vi har ikke konkludert på noen av disse punktene – noe heller ikke de rød-grønne gjorde i løpet av de åtte årene. Så jeg har iallfall seks år å gå på ennå, hvis jeg skal følge den malen – men det er ikke den malen jeg følger.

Anniken Huitfeldt (A) [13:24:49]: Jeg er enig med utenriksministeren i at alle har behov for å være ydmyke. Det er derfor med noe undring jeg registrerer at han ikke kan vise til beslutninger på noen sentrale punkter, verken når det gjelder anerkjennelse eller å fraråde handel med varer produsert på okkupert land, fordi dette ikke skjedde for to år siden. Men realiteten i fredsprosessen er jo en annen nå.

På utenriksministerens vakt ser vi at det ikke er noen framgang i fredsprosessen. Okkupasjonen fortsetter, ny bombing av Gaza. Mange land vedtar en prinsipiell anerkjennelse av Palestina. Mange land tar avstand fra varer produsert på okkupert land og ønsker ikke å handle med dem. Så mitt spørsmål er: Er det slik at fredsprosessen gjør at dagens utenriksminister ikke kan ta stilling i disse spørsmålene? Hver gang han får spørsmål om å ta stilling til aktuelle spørsmål, henviser han til åtte rød-grønne år.

Utenriksminister Børge Brende [13:25:47]: Når jeg henviste til de åtte årene da det ikke ble trukket noen konklusjon i flere av de spørsmålene som representanten Huitfeldt nevnte, var det for å illustrere kompleksiteten i det, ikke minst knyttet til Norges rolle.

Det som er det viktige, er å få en gjenopptakelse av tostatsforhandlingene mellom palestinerne og israelerne

og å få til en palestinsk stat. Det er det som er det helt avgjørende.

Så er det ulike virkemidler. Sverige er det eneste av de vesteuropeiske EU-landene som har valgt en anerkjennelse. EU har ikke valgt å gå ut med det nå og mener at det er andre skritt som er viktigere.

Jeg tror at de som har fulgt saken om Israel og Palestina, har sett at jeg iallfall har forsøkt fra første øyeblikk jeg fikk denne jobben, å stå på og videreføre det viktige arbeidet som tidligere regjeringer har gjort i giverlandsgruppen. Norge har vært og er sentral i de viktige politiske overlegningene som nå foretas for å legge økt press på statsminister Netanyahu, slik at man igjen ser at vi begynner å forhandle om en tostatsløsning og fred.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Åsmund Aukrust (A) [13:27:10]: Det var et litt spesielt replikkordskifte vi akkurat avsluttet, hvor utenriksministeren ber om ydmykhet samtidig som han sier at han har minst seks år på å bestemme seg. Er det noe denne situasjonen og denne debatten ikke har tid til, er det nettopp tid, for det er mange som sier at de er frustrerte over at konflikten er så fastlåst. Men hadde det bare vært så vel, for konflikten er ikke fastlåst, den står ikke stille, den forandres hver eneste dag. Bosettingene øker, volden fortsetter, og desperasjonen blir stadig større.

Det er ikke vanskelig å finne problemer på palestinsk side, men vi må aldri miste fokus på det som er konfliktens kjerne, nemlig okkupasjonen. Før valget i Israel i mars i år var det vel ingen som var særlig optimistiske, som hadde veldig tro på at vi nå skulle få en annen situasjon. Men selv uten forhåpninger var det veldig mange av oss som ble skuffet. Israels statsminister brukte valgkampinnspurtten på å skremme med at arabere skulle bruke stemmeretten sin, og som et av sine siste valgløfter sa han at under ham skulle det ikke bli noen palestinsk stat. Selv om han har moderert seg noe, er det vel ingen grunn til å tro at dette er et valgløfte han ikke har tenkt å holde.

Dagens regjering er den mest høyrevridde regjeringen vi har hatt noen gang i Israel. Den nye israelske justisministeren sier at alle palestinere er hennes fiender. Den israelske forsvarsministeren godtok et forslag om at palestinere ikke lenger skulle ta samme buss som israelere. Heldigvis ble det forslaget fryst, men at det forslaget i det hele tatt kom så langt, sier noe om hvor langt det har gått.

Det er i dette bildet vi må diskutere vår strategi. Hva kan vi bidra med for å nå vårt mål? Den beste løsningen er selvsagt å anerkjenne Palestina etter at det er en fredsløsning på vei. Men hva om man aldri kommer dit? Hva om man aldri vil få noen stat å anerkjenne? Skal Netanyahu og den israelske regjeringen få bestemme tempoet til alle oss andre?

Derfor er politikken endret fra mange av partiene i dag. Alle partiene, med unntak av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, sier i dag at de tar det prinsipielle standpunktet å anerkjenne Palestina. Arbeiderpar-

tiet sier at vi i regjering er klare til å gjøre det samme som Margot Wallström og Stefan Löfven gjorde: å anerkjenne Palestina.

Jeg hører noen si at dette vil ikke forandre noen ting, at etter at Sverige gjorde det, har ikke ting forandret seg på bakken. Men spørsmålet tilbake til dem som sier det, er: Har vår strategi gjort det? Nei, vår strategi har ført til tiår hvor resultatene har gått den samme vei. Det Sverige har gjort, har gjort at det har blitt en ny dynamikk i debatten. Og er det noe vi trenger, er det en ny dynamikk, for den største trusselen er at alt forblir som det er, at okkupasjonen stadig forverres, at bygging av muren får fortsette, at blokaden av et krigsrammet Gaza blir værende. Vi kan aldri tillate oss å venne oss til okkupasjon og undertrykkelse.

Jeg har i mange år drevet politisk arbeid med Fatah Youth, progressiv og modig ungdom som har kjempet for sitt folk – mennesker jeg har møtt i Palestina og i Norge. I dag sitter mange av dem i israelske fengsler, og mange av dem har sluttet i politikken fordi håpet har forsvunnet. Vi må gi de progressive kreftene i Palestina håp. Ekstreme grupper vinner fram når ikke forhandlinger fører noen vei.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:30:31]: Den 17. mars i år ble Israels statsminister Benjamin Netanyahu gjenvalgt. Noen dager senere dannet han en koalisjonsregjering. På regjeringens første pressekonferanse understreket Netanyahu at han ønsket å videreføre fredsprosessen med Palestina og med alle andre arabiske land. I regjeringserklæringen står det:

«The government will advance the diplomatic process and strive to reach a peace agreement with the Palestinians and all our neighbours, while maintaining Israel's security, historical and national interests.»

Skal man ta Israels forhandlingsmotpart på ordet, finnes det neppe tilsvarende redelige ambisjoner på den andre siden av bordet. Det vi vet, er at en av partene i koalisjonen er en FN-definert terrororganisasjon, støttet av Iran. Hamas har ikke akseptert forhandlingskvartettens nær sagt selvsagte prinsipper om Israels rett til å eksistere, avståelse fra vold og aksept av tidligere inngåtte avtaler. Snarere tvert imot, Hamas fortsetter sin agitasjon om at Israel bør slettes fra kartet.

Man viser ofte til Israels manglende vilje til forsoning. Med visshet om at det i dag bor nær to millioner palestinere i Israel, kan man gjøre seg sine tanker om president Abbas' uttalelser til egyptiske journalister:

«In a final resolution, we would not see the presence of a single Israeli – civilian or soldier – on our lands».

Det palestinske samfunnet gjennomsyres av hat og propaganda mot Israel og mot jøder. Herfra florerer konspirasjonsteorier, historieforfalskninger og ikke minst indoktrinering av unge barnesinn. Barn blir ikke presentert for muligheten av at to stater kan leve fredfullt side om side. I palestinske lærebøker kan man lese at etableringen av Israel var en katastrofe uten parallell i historien. I geografibøkene er Israel fjernet fra kartet. Kampen mot Israel fremstilles som en kamp for islam, og ødeleggelsen av Israel blir fremstilt som uunngåelig og som en pales-

tinsk plikt. Slik indoktrinering kan ikke forklares, ignoreres eller forstås. Den fester seg i unge barnesinn, og den legger grunnlag for hat. Dette hatet er ikke kun forbeholdt tilhengerne av Hamas. Det er holdninger dypt forankret i alle miljøer i det palestinske samfunnet.

Den 7. mai i år ble det på palestinsk tv presentert et kart med palestinsk logo over hele Israel – dette for å symbolisere palestinernes tilbakevending. På hjemmesiden til de palestinske sikkerhetsstyrker ble det den 24. april i år presentert et kart med et stort kryss over Israel med underteksten i store bokstaver, hvor det sto: Die in your rage, zionists. Mener forslagsstillerne og deres støttespillere at slik hatretorikk, indoktrinering og historieforfalskning skal ignoreres, forsvares, forklares eller forstås? Eller mener man at institusjonell intoleranse og hat kan forklares med henvisning til Israels vrangvilje mot å akseptere en palestinsk stat? Tror forslagsstillerne og deres støttespillere at konspirasjonsteoriene og ønsket om å fjerne Israel fra kartet vil opphøre den dagen de palestinske områdene får en annen territoriell status? Eller mener kanskje forslagsstillerne at den palestinske holdningen overfor staten Israel og jøder er noe Israel selv kan takke seg for?

Uansett motiv: Fremskrittspartiet finner alle de alternative forklaringsvariablene moralsk forkastelige. Vi har sett hva Hamas er i stand til å utføre av barbari, og vi velger å ta dem på ordet.

Marit Nybakk (A) [13:33:45]: La meg som saksordfører først få takke for debatten.

Så har jeg noen spørsmål til utenriksministeren – eller litt undring. Han har i likhet med en del andre skjovet giverlandsgruppen foran seg, brukt Norges rolle i giverlandsgruppen som argument mot at man, både prinsipielt sett og reelt sett, skal anerkjenne Palestina. Nå har utenriksministeren akkurat vært på enda et møte i giverlandsgruppen. Dette var en gruppe som ble etablert for å støtte opp om en palestinsk statsbygging. Norge har en veldig sentral posisjon som leder av denne gruppen, det er det ikke tvil om, og den har gitt oss mulighet til å kommunisere med begge parter – det er også riktig. Spørsmålene er likevel på dette tidspunktet: Har giverlandsgruppen ført til noe? Finnes det noen politisk prosess som følge av giverlandsgruppens arbeid? Har giverlandsgruppen brakt oss nærmere fred, nærmere en palestinsk statsdannelse eller en palestinsk stat? Det skulle være interessant å høre hva utenriksministeren mener om akkurat dette. Og har utenriksministeren som leder av giverlandsgruppen noen plan, noen strategi, for å komme videre i retning av en tostatsløsning?

Som jeg sa i mitt innlegg, ble det for en tid tilbake fattet et vedtak i Jerusalem Planning and Building Committee for å gi grønt lys for ytterligere 900 boenheter på okkupert område i byen. Dette er for det første ulovlig, det er en trussel mot en tostatsløsning, og Palestina består snart bare av enkeltenklaver omringet av israelske områder – det er rene bantustaner, for å bruke et uttrykk fra et helt annet område i verden. Hva har utenriksministeren gjort for å ta opp dette med Netanyahu og Israel? Jeg har registrert at både EU og USA har vært ute og kritisert dette sterkt.

Til slutt: En palestinsk stat som resultat av en avtale med Israel har for Arbeiderpartiet vært et mål som vi har jobbet for i mange, mange år. Men vi er ikke der nå. Det er lenge siden vi faktisk var der. Det finnes ingen prosess. Derfor mener Arbeiderpartiet og flere andre partier i denne salen at vi bør anerkjenne Palestina som stat.

Erlend Wiborg (FrP) [13:36:53]: Jeg hadde i utgangspunktet ikke tenkt å delta i debatten, men det var flere av innleggene som trigget min interesse for å delta. Som vanlig når man diskuterer et så vanskelig spørsmål, en så vanskelig og komplisert konflikt, velger dessverre altfor mange å legge seg på den enkle linjen – den enkle linjen med å fremstille den ene parten som uskyldig, som undertrykt, mens den andre parten har alt ansvar og all skyld.

Jeg synes det kom spesielt godt frem i innlegget til representanten Snorre Serigstad Valen, da han fra denne talerstolen kom med en historie og viste til at det kun er den ene parten som bruker vold. Er det én ting denne konflikten virkelig viser, er det at det utøves vold fra begge parter. Men det er samtidig en vesensforskjell, for den ene parten utøver vold mot sivile, sivile er et bevisst mål, mens den andre parten gjør det de kan for å begrense volden for å beskytte sine sivile. Vi snakker om det eneste demokratiet og den eneste rettsstaten i den regionen. Og ja, demokrater begynner feil, det har også Israel gjort og gjør også fortsatt, men det er likevel en vesensforskjell når man snakker om et demokrati mot noen krefter som på ingen måte kan kalles et demokrati.

Det er det samme som da representanten Åsmund Aukrust sa fra talerstolen at konfliktens kjerne er Israel. Nei, konfliktens kjerne er vold, terror og at en av hovedaktørene i konflikten, Hamas, har som hovedmål å utslette staten Israel. Og det er mange utfordringer videre. Palestinian Media Watch dokumenterte nylig at finansdepartementet til de palestinske selvstyremyndighetene fortsatt er involvert i utbetaling av lønn til terrorister som er dømt for kidnapping, tortur, drap og andre grufulle terrorhandlinger. Det viser at det er utfordringer på begge sider. Fremskrittspartiet ønsker i likhet med alle å få en fredelig løsning på konflikten, med avklarte grenser, en god tostatsløsning. Men skal man få til det, må begge parter faktisk også anerkjenne hverandre, og volden må opphøre. Og da blir det galt, som flere fra denne talerstolen gjør, å gi inntrykk av at det kun er den ene parten som har alt ansvaret.

Utenriksminister Børge Brende [13:40:10]: Det var noen konkrete spørsmål fra saksordføreren som gjorde at jeg tegnet meg på nytt.

Som jeg sa i mitt innlegg, er det viktig i denne saken at vi ikke polariserer mer enn nødvendig. Jeg oppfatter det slik at det er bred enighet i salen om viktigheten av at vi finner en tostatsløsning. Det har gått altfor lang tid før man har fått på plass en palestinsk stat. Det palestinske folk har krav på en palestinsk stat, og jeg har sett det som en viktig oppgave for meg å videreføre det viktige norske arbeidet gjennom flere tiår i konflikten mellom Israel og Palestina. Norge blir lyttet til, ikke bare på palestinsk side, men også på israelsk side. Som leder av giverlandsgruppen må

vi også gå inn i mange krevende saker mellom Israel og Palestina, spørsmål som f.eks. palestinernes rett til å utøve næringsvirksomhet og sikre sitt grunnlag for arbeidsplasser fremover gjennom å kunne utnytte også område C på Vestbredden, som utgjør et stort, stort område hvor det er svært store begrensninger på palestinsk aktivitet, om de i det hele tatt kan gjennomføre aktivitet. Dette er noe som jeg har samtaler med den israelske statsminister, finansminister og viseutenriksminister om, og som vi har brakt inn i AHLC, og som vi skal forfølge til høsten.

Jeg nevnte skatte- og avgiftsspørsmålet, hvor Israel tar hånd om dette, og så refunderer til de palestinske myndighetene. Når det gjelder større åpenhet rundt dette, hva det er palestinerne får tilbake, er Norge en viktig aktør i å bidra til denne dialogen. Jeg tror også at tidligere regjeringer har lagt vekt på at denne rollen som leder av giverlandsgruppen har vært en positiv faktor for å kunne realisere en tostatsløsning. Hvis Norge går til et ensidig skritt og anerkjenner nå, eller tar ensidige skritt når det gjelder f.eks. å merke israelske varer, tror jeg – og det vil jeg tro også var begrunnelsen fra den forrige regjering – at vår rolle i AHLC vil avsluttes, og Norge har en rolle der som anerkjennes også veldig sterkt av palestinerne. Den palestinske statsministeren, Hamdallah, sa i går til meg at det er viktig nå at vi kommer i tett dialog med den nye israelske finansministeren om dette spørsmålet.

Så til Nybakks hovedspørsmål: Har Norges rolle i AHLC medført noe? Ja, siden begynnelsen av 1990-tallet har vi bygd alle de institusjonene som nå er gryteklare til å lede en palestinsk stat. Det er et utenriksdepartement, det er et finansdepartement, det er statsministerens kontor, det er president – alt dette er med basis i giverlandsgruppen.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:43:31]: Det ble litt hektisk forrige gang jeg var her oppe, så jeg tenkte jeg skulle snakke litt saktere nå.

Jeg tenkte jeg skulle referere litt fra Fatahs hjemmesider og offisiell palestinsk tv, fra kun det siste året. Der står det følgende: Israel og Den islamske staten er tvillinger. Israel forsøker å starte en religiøs krig som vil true verdensfreden. Israel står bak verdens kriger og borgerkriger. Den islamske staten er en brikke i et israelsk og amerikansk komplott for å tilfredsstille den jødiske staten. Holocaust var fordelaktig for sionistene, for nå kan de drive utpressing for å skaffe seg medfølelse. Israel bruker bosetternes biler for å drepe palestinske barn.

Jeg kunne fortsatt.

Det er en avsporing å tro at fred mellom Israel og palestinerne dreier seg om territoriell status. Fred kan kun oppnås den dagen begge parter, med ord og handling, viser et genuint ønske om å leve i fredfull sameksistens innenfor sikre forsvarbare grenser. Det er Israels ambisjon. Men hvis en har et land fullt av hat, og som stadig bygger opp nytt hat mot Israel, er det vanskelig å ha en seriøs motpart og diskutere fred.

Så jeg vil komme med en oppfordring til utenriksministeren, for så vidt også til alle andre i salen – ikke minst representanten Nybakk, som er opptatt av hva vi skal gjøre med giverlandsgruppen og vårt engasjement der: Vi bør

bruke lederskapet vårt til å sette betingelser til Palestina for de pengegavene vi overfører: fjerning av hatpropaganda i skoler, offentlige institusjoner og offisielle mediekkanaler. Det krever ikke annet enn medmenneskelighet. Det koster ingenting, og det burde være en helt selvfølgelig betingelse for at Norge skal sprøyte inn hundrevis av millioner kroner i de palestinske områdene.

Jeg har lyst å referere til et gammelt slagord fra Fremskrittspartiet: «Fremtiden skapes – den vedtas ikke!»

Truls Wickholm (A) [13:45:35]: Det har vært en spennende debatt å følge. De fleste innleggene følger en diskusjon rundt det som kan kalles en saklig linje, men det er noe med noen av innleggene som blir holdt her, der man ikke ser ut til å ta inn over seg poenget om at det her foregår en okkupasjon – okkupasjon av et land. Og under en okkupasjon – som f.eks. den vi i år hatt 75-årsmarkering for her i Stortinget – er det jo sånn at et okkupert folk har rett til å yte motstand. Det ser ut til å bli glemt av en del representanter i denne salen. Man kan selvfølgelig diskutere på hvilken måte man skal yte motstand, men man har rett til å yte motstand mot en okkupasjonsmakt – noe som også nordmenn gjorde under okkupasjonen vi var under.

Arbeiderpartiet har tatt et skritt. Vi har sagt at det ikke lenger er en forutsetning for oss at det ligger en fredsavtale i bunnen, og det er en grunn til det: Ting har endret seg. Netanyahu vant valget igjen. Og jeg hørte utenriksministeren referere til at han har vært i seriøse samtaler med viseutenriksministeren om muligheten for å åpne opp bruken av område C. Jeg vil anta at det er den samme viseutenriksministeren som 22. mai innkalte til et stort møte i det israelske utenriksdepartementet og hadde med 106 diplomater via videolink. Der hadde hun én beskjed: Vi må slutte å unnskyldte vår historiske rett til dette landet. Vi må berede grunnen og få folk internasjonalt til å forstå at dette er vårt land. Vi har en historisk rett til å bruke dette landet og bygge bosettinger fra elven, Jordanelven, til havet, Middelhavet.

Det er jo nye takter – takter som ikke akkurat gir håp om at en fredsprosess er på vei, og at den israelske regjeringen er spesielt interessert i å gå videre i samtaler for å få prosessen på riktig vei eller stoppe bosettingene. Jeg synes det er meget alvorlige signaler vi hører. Vi kan også lese i avisene at selv en del av Israels egne diplomater ble ganske sjokkert av de uttalelsene som kom fra Israels regjering den 22. mai.

Åsmund Aukrust (A) [13:48:50]: Det var innlegget til Erlend Wiborg som fikk meg til å ta ordet. Han påsto at jeg sa at konflikten kjerne er Israel. Nei, det har jeg aldri sagt. Det jeg sa, er at konflikten kjerne er Israels okkupasjon av Palestina. Det er i bunn og grunn det vi snakker om. Det er det som gjør at vi har denne debatten om hvorvidt vi skal anerkjenne Palestina eller ikke. Det er ikke snakk om to likestilte parter. Det er ett folk som er okkupert, og ett land som okkuperer. Det er ingen balanse i maktforholdet mellom de to partene.

Det framstår i innleggene fra Fremskrittspartiet som om venstresiden i Norge har et nærmest hatsk forhold til Is-

rael. Det kunne ikke vært lenger fra sannheten. Arbeiderpartiet har jo egentlig hatt et kjærlighetsforhold til Israel. Det er mange folk fra AUF og Arbeiderpartiet som har vært i Israel for å drive solidaritetsarbeid. Det var nettopp historiene fra ungdom som drev solidaritetsarbeid på 1980- og 1990-tallet, og som kom hjem og fortalte hva de hadde opplevd, som gradvis har endret norsk politikk. De så en undertrykkelse de ikke kunne forsvare. De så et folk som var under okkupasjon. De kom hjem, og siden har Norge forandret seg til å bli et av de mest palestinennlige landene i Europa.

Det er mange som peker på problemer på palestinsk side, at ekstreme grupper vinner fram. Ja, det er et stort problem, men hvorfor gjør de det? Jo, de gjør det fordi fredsstrategien ikke leder fram. Ungdom som har jobbet for fred, vinner ikke fram – de ekstreme gruppene vinner fram i stedet.

Jeg har merket meg at utenriksministeren advarer mot en polarisert diskusjon. Vel, da bør han jo starte med sin egen regjeringspartner, for maken til polariserte innlegg fra regjeringspartiet Fremskrittspartiet trodde jeg ikke jeg skulle få høre i dag. Starten av debatten om denne saken viste at det var ganske bred enighet om virkelighetsforståelsen mellom partiene – med unntak av Fremskrittspartiet. Det er oppsiktsvekkende at de to regjeringspartiene ikke har klart å skrive seg sammen i merknadene. Det er i og for seg ikke så alvorlig. Det som derimot gir grunn til bekymring, er at Fremskrittspartiet har innflytelse over regjeringens Midtøsten-politikk hver eneste dag. Jeg føler meg ikke trygg når de stemmene vi har hørt fra talerstolen i dag, skal være dem som skal avgjøre hva som skal være en såkalt balansert Midtøsten-politikk – med mindre det er sånn at utenriksministeren ikke hører på sin regjeringspartner, og at Fremskrittspartiet ikke har innflytelse over regjeringens Midtøsten-politikk i det hele tatt.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:51:43]: Jeg vil takke for en interessant debatt, selv om utfallet av avstemningen ikke ser ut til å bli veldig positivt.

I den anledning vises det fra regjeringspartiene stadig til Norges posisjon i giverlandsgruppen – Norges lederskap der. I dag betaler i praksis giverlandene for store deler av det som er Israels folkerettslige ansvar som okkupant, som representanten Nybakk helt riktig var inne på. Og om konsekvensen av å lede dette organet er at Norge ikke tydelig kan bidra til en reell fredsprosess, med konkrete initiativ, bør Norge snarere vurdere om vi bør lede giverlandsgruppen. Det som hindrer Palestina i utvetydig å oppfylle de betingelsene for en stat som foreligger, er den okkuperende parts systematiske sabotasje av tostatsprosjektet. Det er jo det okkuperende landet Israel som sørger for at Palestina ikke har en reell territoriell integritet i dag. Det virker det som Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet spesielt, men også Høyre, overser.

Om ikke de dramatiske forverringene i israelsk politikk, situasjonen på bakken og den økende graden av desillusjonert oppfatning av politikk i Palestina skal ha konsekvenser for hvordan vi agerer, bidrar Norge tvert imot til å stramme den gordiske knuten som fredsprosessen er i dag.

Det er den reelle konsekvensen av å avvise å anerkjenne Palestina som stat.

Christian Tybring-Gjedde taler kraftfullt om ekstremisme i Palestina. Jeg har ikke hørt noen stortingsrepresentant fra noe parti noen gang unnskyldte verken ekstremisme eller antisemittisme noe sted. Det kan hende det er et effektivt retorisk virkemiddel for representanten Tybring-Gjedde, men verken jeg eller noen andre i denne salen kjenner seg igjen – tror jeg – i de karakteristikkene. Men det er verdt å tenke over – og det kan gjerne Tybring-Gjedde og andre i Fremskrittspartiet gjøre – følgende: Hva tror de best forebygger ekstremisme i Palestina? Er det en slutt på de ulovlige bosettingene, de ulovlige rivningene av hus, den arbitrære volden på den okkuperte Vestbredden og blokaden av Gaza, eller er det at situasjonen i dag fortsetter som før, og forverres stadig mer?

Å påpeke sammenhengen mellom den graden av fornedrelse, undertrykkelse og ydmykelse som palestinere opplever daglig, og den formen for ekstremisme som oppstår i Palestina, er ikke å unnskyldte noen ting som helst. Det er en helt grunnleggende årsakssammenheng, som også Fremskrittspartiet burde ta inn over seg.

Til slutt: Det er holdt en rekke gode innlegg fra Arbeiderpartiet i dag som taler for at de bør stemme for – i dag – å anerkjenne Palestina som stat. Vi kan ikke vente til de eventuelt har vunnet valget i 2017. Vi vet ikke hvordan situasjonen er i 2017, men vi vet at situasjonen tilsier det i dag.

Kristian Norheim (FrP) [13:55:00]: Først skal jeg begynne med å gjøre noe som jeg burde gjort i mitt hovedinnlegg, nemlig å takke saksordfører Marit Nybakk for vel utført jobb. Hun har gjort en god jobb med å sy sammen merknadene, til tross for at det var litt uenigheter her og der.

Så over til noe som ikke er ros: Jeg synes å legge merke til at en tone i debatten i dag er dette med manglende fremdrift i fredsprosessen. Det er vi enige om, alle sammen, og vi er enige om at målet er en tostatsløsning. Så tror jeg uenigheten skilles der, for det er en del i denne salen som synes å legge all skyld for den manglende fremdriften i fredsprosessen på den ene parten, nemlig Israel. Man snakker om at okkupasjonen fortsetter, man snakker om bombingene av Gaza. Man unnlater å nevne at de som hisset til krig i fjor sommer, var terroristene i Hamas og Islamsk hellig krig, som i årevis daglig har skutt raketter over mot sivile på israelsk side. Det er også en av forklaringene på denne krigen.

Derfor synes jeg også at man bør fokusere på noe av det som sto å lese i en EU-resolusjon fra i fjor sommer, hvor EU både tok til orde for at Gazastripen måtte over i hendene på palestinske selvstyremyndigheter, og at alle militante grupper på Gazastripen måtte avvæpnes. Noe tilsvarende har tidligere fredsmegler Terje Rød-Larsen tatt til orde for. Det er en mann jeg synes ikke bare jeg skal lytte til, men som kanskje også hans partifeller bør lytte til. Han tar til orde for en internasjonal tilstedeværelse på Gazastripen og en demilitarisering av Gazastripen. Det er mye av kjernen i måten vi står lenger unna en fredsprosess nå enn

noensinne på, for etter at Israel trakk seg ut av Gaza, har Gaza kommet over i ekstremistenes hender.

Det fører meg over til en utfordring, for representanten Wickholm begynte å snakke om at palestinerne har rett til å yte motstand, og begynte med en slags sammenligning – en vag sammenligning, riktignok – med det norske motstandsfolket under krigen. Da kunne det være interessant å få vite litt mer om hva representanten Wickholm mener med dette – om han f.eks. også synes å kunne forsvare Hamas' handlinger og deres bruk av vold og terror og de andre militante gruppernes bruk av vold og terror.

Jeg vil bare avslutte med et kort sitat fra Fatahs offisielle Facebook-side 15. mai. Der står det å lese at det ikke finnes noen plass for Israel i området. Alt land fra Middelhavet til Jordanelven er vårt, sto det å lese. Det samme sier Hamas, som vil utsette staten Israel.

Presidenten: Representanten Christian Tybring-Gjedde har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:58:22]: Til Serigstad Valen, som var inne på at man ikke tok avstand fra hatet osv., som foregår i Palestina: Jeg snakket om retorikken og hvordan barna indoktrineres i hat. Det er der hatet starter. Det starter ikke med krig utenfor; det starter innenfra – hatet mot Israel og mot jødene. Det er der det starter, det er der arbeidet må settes i gang.

Og jeg kom ikke med karakteristikk; jeg kom med sitater – fra Fatahs hjemmesider, den såkalt liberale parten der nede, Fatah.

Jeg tror at hvis vi skal få til en løsning, som ble etterspurt her, må man faktisk akseptere at Israel må ha forsvarbare grenser, og så må man sette seg ned og diskutere, og bosettingen er en uklok strategi fra Israels side. Jeg synes også det bør opphøre. Men poenget er at vi må først akseptere Israels rett til å eksistere. Deretter må de sette seg ned og finne en løsning. Det er ikke slik at vi kan vedta her i Stortinget i Oslo og si at det skal være en palestinsk stat og dermed blir det fred.

Abid Q. Raja (V) [13:59:39]: Til replikkordskiftet som var her: Jeg har full respekt for det utenriksministeren uttrykker om kompleksiteten i denne saken. Jeg betrakter utenriksministeren både som redelig og etterrettelig, og jeg forstår veldig godt at dette er et vanskelig farvann å manøvrere seg i. Det må vi ha respekt for.

Jeg er ikke opptatt av en konstruert uenighet, som man forsøker å skape. Jeg forstår veldig godt at utenriksministeren og UD jobber for en tostatsløsning, og at de på det sterkeste tar avstand fra vold og fra ulovlig okkupasjon. Allikevel fortsetter okkupasjonen og volden, og jeg har et spørsmål til utenriksministeren, og det er: Hvordan kommer Norge og verden på offensiven for å få til et resultat som begge parter kan leve med? Er det en rett strategi for Norge å bli stående utenfor de 133 landene som anerkjenner Palestina?

Så har jeg også en utfordring til utenriksministeren om iallfall en klargjøring. Jeg vil på det sterkeste – på det ster-

keste – ta avstand fra det representanten Tybring-Gjedde har uttrykt her fra talerstolen nå ved tre anledninger. Den retorikken som Tybring-Gjedde har, mener jeg overhodet ikke tjener verken Stortinget eller Norge eller det utenriksarbeidet som Norge skal gjøre i verden. En utfordring vil være veldig sterkt overfor utenriksministeren å ta klart avstand fra representanten Tybring-Gjeddes uttalelser herfra, men en klargjøring vil kanskje være på sin plass: Er det slik at det er med de ordene og den måten representanten Tybring-Gjedde uttrykker seg på, som er den måten Norge driver sin utenrikspolitikk på? Er det den måten man kommer til å drive sitt utenriksarbeid på? Eller kan vi legge til grunn at den lange, gode tradisjonen som Norge har hatt i Utenriksdepartementet, uavhengig av hvilke regjeringer som har styrt, fortsatt ligger fast?

Utenriksminister Børge Brende [14:02:04]: Jeg fikk et overordnet spørsmål fra representanten Abid Q. Raja knyttet til hvordan vi jobber for igjen å få i gang reelle forhandlinger om en tostatsløsning. Jeg oppfattet ham iallfall slik.

Under det besøket jeg hadde i Israel og Palestina nå, var det et sterkt krav fra Norges side at forhandlingene gjenopptas. En kompliserende faktor er at begge partene nå viser til at det kan bli forsinkelser på grunn av de forhandlinger som nå pågår om en mulig atomavtale med Iran, og at det er vanskelig å komme i gang før det har kommet til en enighet – eller ingen enighet – om dette.

Sånn sett har vi tenkt å bruke dette giverlandsmøtet under FNs høynivåuke i New York, hvor vi skal samle ledere fra hele verden, til å sette tostatsløsning på dagsordenen. Vi skal arbeide med å øke mulighetene for palestinerne til å skape muligheter innenfor privat sektor-området, og der nevnte jeg åpenhet rundt skatteoverføringene, mulighet til å drive virksomhet i område C.

Så har det også vært spørsmål om hva Norge har gjort. I fjor høst var Norge vertskap for den store giverlands-konferansen for gjenoppbygging av Gaza. I går fikk vi, i forbindelse med møtet i Brussel, en oversikt over hvor vi står. Over tre år ble det i Kairo lovet 3,5 mrd. amerikanske dollar til gjenoppbygging. Denne prosessen har gått altfor sent, men nå er det utløst ca. 1 mrd. amerikanske dollar av de 3,5 mrd. som ble lovet over tre år. Og det å holde trykket på at disse pengene blir utbetalt fremover, slik at man kan komme i gang med den viktige gjenoppbyggingen i et humanitært sett veldig krevende område som Gaza er nå, er også vesentlig.

Så vil det være viktig for Norge – sammen med EU, USA og andre – å få til å etablere en enighet om at forhandlinger om en tostatsløsning mellom Israel og Palestina må skje på det premiss at det ikke blir noen nye bosettinger, eller utvidelse av bosettinger, når man forhandler. Jeg tror ikke, som jeg også sa tidligere, at president Abbas er villig til å gå tilbake til den type forhandlinger uten at det er gjort klart, og det er en holdning som jeg også støtter.

Så vil vi jobbe sammen med EU når det gjelder spørsmålet om anerkjennelse – og andre skritt – for å øke presset på Israel, hvis det viser seg at Netanyahu og den nye regjeringen ikke er villig til å gå tilbake til forhandlingsbordet.

Erlend Wiborg (FrP) [14:05:23]: Det har vært en relativt forutsigbar debatt og – som jeg også var inne på i mitt forrige innlegg – også en særdeles skjev debatt. Det ene var representanten Truls Wickholm, som med stor kraft forsvarte retten til å yte det han kalte «motstand» – retten til å angripe Israel. Jeg synes det er særdeles spesielt at man kan forsvare at noen har som mål å angripe sivile. Er det en krig om man angriper militære mål? Er det en annen diskusjon? Men det at man kan stå på denne talerstolen og forsvare målrettede angrep mot sivile, raketter skutt vilkårlig inn i Israel, synes jeg er særdeles spesielt.

Men det jeg synes var det mest spesielle innlegget, var det siste innlegget fra representanten Abid Q. Raja – et harmdirrende innlegg mot min kollega Christian Tybring-Gjedde, der han ba utenriksministeren ta avstand fra Christian Tybring-Gjedde, og der han mente at det var noe galt med holdningene. Da har jeg et spørsmål til representanten Abid Q. Raja: Hvilke av de sitatene som representanten Christian Tybring-Gjedde kom med, er det som er feilaktige? Tybring-Gjedde kom med konkrete sitater fra andre kilder, og da synes jeg det er meget spesielt at han dermed skal bli angrepet for å komme med sitater fra dokumenterbare kilder. Det synes jeg er særdeles spesielt.

Så har det vært én gjennomgangsmelodi, og det er at hovedgrunnen til konflikten er okkupasjonen, og at alt ansvaret ligger på Israel. Da er det verdt å minne om at staten Israel har vært utsatt for angrep, trusler og mål om utsløttelse helt fra reetableringen av staten Israel, lenge før okkupasjonen begynte. Vi ser også situasjonen etter at Israel trakk seg ut fra Gaza, hvordan det har utviklet seg på Gaza – uten demokrati, der terrororganisasjoner får styre mer eller mindre fritt, og Israel blir beskyttet fra områdene som Israel trakk seg tilbake fra.

Men det jeg savner, helt overordnet, spesielt fra Sosialistisk Venstreparti, men også fra Arbeiderpartiet, som kjører et visst dobbeltspill her i dag, er: Hvor er fordømmelsen av terror? Hvor er fordømmelsen av Hamas? Hvor er fordømmelsen av angrep på sivile? Det synes jeg er underlig at man ikke har klart å komme med, til tross for så mange innlegg.

Martin Kolberg (A) [14:08:30]: Jeg har ikke fulgt hele debatten. Det er derfor kanskje unødvendig å si det, men jeg sier det allikevel: Jeg tror ikke det er noen her i Stortinget som kan beskyldes Arbeiderpartiet for ikke å være Israels venn. Arbeiderpartiet har vært det gjennom hele historien. Det er vi også i dag. Det er ikke slik at Arbeiderpartiet ikke forstår Israels situasjon og den situasjonen som også de blir utsatt for når det gjelder angrep på deres befolkning.

Det ble etterlyst en såkalt fordømmelse av terrorhandlingene mot Israel. Den kan komme nå: Det fordømmer vi. Vi mener ikke at det er en god politikk, vi mener ikke at det er noe som skal anerkjennes, vi mener også at det skal fordømmes.

Tragedien er – til tross for minst 40 års debatt om dette – at situasjonen er vanskelig for Israel, men først og fremst for det palestinske folket. De er ikke kommet noen

vei. Det er den store tragedien. Og det ser ikke ut til at vi er i stand til å løse dette nå heller.

Jeg mener det virkelig er en blindgate det som enkelte representanter forsøker å hevde, at den territorielle diskusjonen ikke har betydning. Jo, det er nettopp den som har betydning, for roten til problemene er den ulovlige okkupasjonen av land, en okkupasjon fordømt av FN. Det er roten til problemet. Og det er ikke bare en okkupasjon, det er også en annektering av det okkuperte området – også det fordømt av FN på det groveste. Det er dette som selvfølgelig er den store terroren i området, nemlig at et folk blir fratatt sitt land. Det er blitt annektert, overtatt, av okkupasjonsmakten. Det er problemet. Det er en stor terror i det, i tillegg til at de områdene som palestinerne befinner seg på, blir utsatt for kontroll og boikott på en slik måte at det ikke er mulig å utvikle økonomi og demokrati i området. Det er dette som er problemet. Og da kommer de politiske virkemidlene inn, nemlig nødvendigheten av anerkjennelse.

Jeg hører godt hva utenriksministeren sier, men jeg vil si at hans koalisjonspartnere, slik de uttaler seg i denne salen, skaper en helt ny situasjon og en ny stemning. Det er helt legitimt og helt nødvendig, vil jeg si, at utenriksministeren kommenterer disse innleggene, for vi må få vite om dette er bakteppe for regjeringas politikk, eller om det ikke er det.

Presidenten: Representanten Snorre Serigstad Valen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Snorre Serigstad Valen (SV) [14:11:50]: Jeg gjorde det i mitt opprinnelige innlegg også, men jeg har så klart ingen problemer med å fordømme Hamas sine terrorhandlinger mot sivile. Jeg hadde den blandede fornøyelsen å besøke Gaza i 2013 for å snakke med og møte mange av de ungdommene som lider under dobbel undertrykking: Det er blokaden og Israels okkupasjon, og det er Hamas sitt religiøst konservative og reaksjonære styre. Begge deler ødelegger hverdagen og framtidshåpene til disse ungdommene.

Jeg møtte også Hamas og utfordret dem gjennom hele møtet på likestilling, på menneskerettigheter, på terror, på de tingene Wiborg er opptatt av. Det å antyde at noen fra Arbeiderpartiet eller Sosialistisk Venstreparti skulle sympatisere med sånne krefter, er dypt useriøst.

Men jeg har lyst til å utfordre tilbake: Har Erlend Wiborg som første fremskrittspartirepresentant lyst til å komme opp på denne talerstolen og fordømme Israels folkerettsstridige okkupasjon av Palestina, slik FN har gjort, eller har Fremskrittspartiet tenkt å stille seg på siden av folkeretten videre i debatten også?

Presidenten: Representanten Abid Q. Raja har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Abid Q. Raja (V) [14:13:03]: Jeg tar avstand fra all type ekstremisme, det være seg en stats ekstremisme ved

ulovlig okkupasjon, det være seg islamistenes ekstremisme eller representanten Tybring-Gjeddes ekstreme synspunkter utenfor og i denne salen. Men Tybring-Gjedde bekymrer meg ikke, det som bekymrer meg, er om slik retorikk skulle innta Utenriksdepartementet og påvirke regjeringens politikk. Derfor synes jeg det var flott med en innbakt klargjøring i utenriksministerens svar til meg: Norsk linje ligger fast og har ligget fast tidligere. UD jobber mot okkupasjonen, for tostatsløsning. Den klargjøringen er god nok for meg.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [14:13:45]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til ren energi (Innst. 239 S (2014–2015), jf. Dokument 3:12 (2013–2014))

Helge Thorheim (FrP) [14:14:25] (ordfører for saken): Denne saken gjelder Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til ren energi, og undersøkelsen dekker en periode på 13 år, fra 2000 til 2013. Målet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere i hvilken grad norsk bistand til ren energi er i tråd med Stortingets mål om å øke tilgangen til bærekraftige energitjenester for å bidra til økonomisk vekst og bedre levekår for de fattige.

Først ønsker jeg å takke komiteen for et meget godt samarbeid om denne saken, og jeg vil i særdeleshet takke for samarbeidet under komiteens studietur til Mosambik og Tanzania i månedsskiftet februar/mars, der komiteen utviste stor interesse under møter og befaringer. Jeg vil også på vegne av komiteen få takke Utenriksdepartementet og de to ambassadene i henholdsvis Mosambik og Tanzania for å legge til rette gode og faglig relevante program for studieturen, som har bidratt til å gi komiteen dypere innsikt i dette saksområdet.

Et viktig mål for norsk utviklingsarbeid er å redusere den absolutte fattigdommen og bringe mennesker ut av fattigdom på varig basis. Utbygging av elektrisk energi er således en viktig innsatsfaktor i kampen mot fattigdom, og i Innst. S nr. 93 for 2004–2005 slo utenrikskomiteen fast at bærekraftig utvikling og fornybar energi vil være viktige temaer i norsk utviklingsarbeid i årene fremover.

Rundt 1,3 milliarder av jordens befolkning har ikke tilgang til elektrisitet, og de aller fleste bor i utviklingsland i Afrika og Asia. Når det gjelder Afrika spesifikt, er befolkningsveksten så stor at det er ventet at antallet som ikke har tilgang til elektrisk energi, vil øke og ikke avta de kommende ti år.

Riksrevisjonens undersøkelse omfatter i hovedsak bistand til de sju prioriterte samarbeidslandene for ren energi, og disse er Etiopia, Liberia, Mosambik, Nepal, Tanzania, Uganda og Øst-Timor. I undersøkelsesperioden har disse landene mottatt om lag 3,9 mrd. kr i bistand til ren energi. Totalt har det i perioden 2000–2013 gått 12,26 mrd. kr i bistand til ren energi.

I Riksrevisjonens rapport fremgår følgende hovedfunn:

- Norsk bistand har i liten grad bidratt til å øke tilgangen til ren energi.
- Bistanden har i liten grad ført til økt fornybar kraftproduksjon i de prioriterte samarbeidslandene.
- Utenriksdepartementet mangler gode virkemidler for å utløse private investeringer i land med svake rammebetingelser.
- Norskstøttede tiltak for utbygging av strømmnett har svak økonomisk bærekraft.
- Bistanden til ren energi har i liten grad nådd de fattigste.
- Svakheter i planleggingen av prosjekter for kapasitetsbygging gir problemer i gjennomføringen.
- Utenriksdepartementets mangelfulle plan- og beslutningsgrunnlag svekker mulighetene for å styre bistanden effektivt.

Som et ledd i behandlingen av Riksrevisjonens rapport gjennomførte komiteen en studiereise til Mosambik og Tanzania i tidsrommet 22. februar–4. mars 2015. Siktemålet med reisen var bl.a. å se nærmere på oppfølging av resultater av bistand til ren energi.

Ambassadene både i Mosambik og Tanzania hadde utarbeidet omfattende og relevante programmer for komiteen, dels med feltbesøk og dels med møter med parlamentarikere, myndigheter på statlig, regionalt og lokalt nivå samt riksrevisjonen i begge land. I tillegg hadde komiteen møte med diverse andre organisasjoner, herunder representanter for FN og Verdensbanken, og frivillige organisasjoner som fokuserer på menneskerettigheter og antikorrupsjon.

Komiteen viser til at norsk støtte til fornybar kraftproduksjon i første rekke gis til utbygging av vannkraft, selv om landene har gode muligheter for å utnytte både sol- og vindressurser. Støtten har primært gått til opprusting av eksisterende vannkraftverk i Liberia, Tanzania, Uganda og Nepal. Det siste store statseide kraftverket i Afrika som ble bygget med norsk bistand, er vannkraftverket Kihansi i Tanzania, som ble ferdigstilt i år 2000. Etter 2005 er det gitt mindre direkte støtte til utbygging av kraftproduksjon enn tidligere år. Over halvparten av støtten til de prioriterte samarbeidslandene har gått til utbygging av strømmnett.

I perioden 2000–2013 er det bygget ut strømmnett som har gitt 100 000 husholdninger tilgang til strøm. Det er imidlertid bare de rikeste som har økonomi til å koble seg til strømmettet. I Afrika sør for Sahara har de fattigste ikke mer enn kanskje rundt 15 kr dagen å leve for, og når det koster anslagsvis et sted mellom 300 og 1 500 kr å koble seg til strømmettet, er det for mange husholdninger uoppnåelig å koble seg til nettet.

Det er derfor ofte slik at befolkningen i avsidesliggende strøk har liten betalingsevne og lavt strømforbruk. Dermed kommer en inn i en ond spiral, der elektrisitetsverkene får vansker med å dekke kostnadene med utbygging av infrastruktur til disse områdene, som igjen gjør at de får dårlig økonomi, og som i neste omgang igjen fører til manglende vedlikehold av kraftverk og strømmnett. Resultatet blir dessverre hyppige og langvarige strømbrudd.

Mosambik har over tid mottatt mer norsk bistand til

energi enn noe annet utviklingsland i Afrika og Asia, og elektrisitetsutbygging har vært en av hovedpilarene i norsk bistand til landet i alle år siden slutten av 1970-tallet. Støtten har gått til utbygging av linjenett, landsbyelektrifisering, ren energiproduksjon, utforming av regulatorisk rammeverk og deltakelse fra privat sektor.

På tross av investeringene i produksjon og nett viser det seg dessverre at dette i liten grad fører til økt produktiv virksomhet som bidrar til økonomisk vekst. Når befolkningen får tilgang til strøm, har det medført store endringer i bruken av lys, tv, radio, mobilladere o.l. Dessverre er det tilnærmet ingen som benytter seg av elektrisitet til matlaging, og dessuten relativt få som nytter strøm til lokal produksjon. En ser imidlertid en bedring i kvalitet på skole- og helsetjenester som følge av at disse institusjonene har tatt i bruk elektrisitet. Gjennom komiteens feltbesøk til området nord for Pemba i Mosambik fikk komiteen erfare dette bl.a. gjennom samtaler med regionale myndigheter samt representanter for det lokale næringslivet.

Norge har deltatt i finansieringen av en strømkabel som er lagt fra fastlandet i Tanzania og ut til øyene i Zanzibar. Komiteen besøkte øya Pemba i Zanzibar og fikk god orientering om dette prosjektet, samt kunne med selvsyn se at det her var bygget ut omfattende strømmnett, tilsynelatende av god kvalitet. Norge har bidratt med landsbyelektrifisering her siden 1980-tallet. Besøket til øya Pemba ga komiteen et positivt inntrykk, og det syntes også som det var godt kompetansenivå på den lokale prosjektledelsen.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen mener at Utenriksdepartementet har et ansvar for å sikre at norsk bistand gis til prosjekter som er økonomisk bærekraftige. Dette deles av komiteen i utgangspunktet, men samtidig er det en stor utfordring å sikre at norsk bistand skal gis til prosjekter som er økonomisk bærekraftige, samtidig som satsingen på energisektoren gjennom ren energi-initiativet skal inkludere fattigdomsrettede tiltak som landsbyelektrifisering. Komiteen finner det urealistisk å forsyne store deler av den fattige delen av befolkningen på en økonomisk bærekraftig måte uten subsidier i et lengre perspektiv. Først når befolkningen har nådd et minimumsnivå i utdanning og økonomisk vekst, kan en regne med at det er grunnlag for at driften av elektrisitetsforsyningen blir økonomisk bærekraftig.

Utenriksdepartementet mener at de siste års teknologiske utvikling og kraftige prisfall har gjort sol, vind og biomasse til mer konkurransedyktige energikilder i forhold til vannkraft, og gjør det derfor mulig å utvide bredden i energisatsingen. Dette slutter komiteen seg til.

Komiteen har merket seg at statsråden er enig med Riksrevisjonen i at støtte til utvikling i fattige land krever en overordnet og sammenhengende bruk av virkemidler, slik at bistanden blir mer målrettet. Det er herunder viktig at de norske midlene som settes inn i prosjektene i lokale selskaper, kan følges på en transparent måte, og underlegges samme innsyn og regnskapsrapportering som enhver investor ville satt som betingelse for å yte finansiell bistand.

Komiteen vil her vise til at særlig møtet med TANESCOs ledelse i Dar-es-Salaam dessverre fremviste liten

grad av imøtekommenhet til å fremlegge nøkkeltall for driften, gjeldsforhold og kontantstrømanalyser. Det ble heller ikke svart tilfredsstillende på spørsmål om avskrivninger og forholdet mellom planlagt og hendelsesstyrt vedlikehold.

På komiteens besøk i Tanzania erkjente ambassaden at dette er kompliserte forhold å følge opp, og de hadde tatt konsekvensen av dette ved å tildele controller-funksjonen til en av sine ansatte, noe komiteen finner positivt.

Riksrevisjonen påpeker at Utenriksdepartementet mangler gode virkemidler for å utløse private investeringer i land med svake rammebetingelser. Næringsutvikling er en sentral del av utviklingspolitikken og kampen mot fattigdom, noe som også understrekes av utenrikskomiteen i Innst. S nr. 93 for 2004–2005. Norfund er et etablert virkemiddel for å bidra til å utløse investeringer for å etablere små og mellomstore bedrifter.

Komiteen har merket seg at bare 4 pst. av Norfunds investeringer innen fornybar energi har gått til de prioriterte samarbeidslandene i perioden 2000–2013, og videre at denne andelen er sunket til 2 pst. i siste del av perioden, dvs. 2007–2013. Samtidig er nær to tredjedeler av Norfunds investeringer i fornybar energi gjort i øvre mellominntektsland som Brasil og Chile.

Komiteen har merket seg at Norfund har utviklet relativt kompliserte eierstrukturer, ved at Norfund sammen med Statkraft dannet selskapet SN Power i 2002 som et fellesforetak av Norfund og Statkraft, med henholdsvis 40/60 eierandel. I perioden 2000–2013 utgjorde SN Power 86 pst. av Norfunds investeringer i fornybar energi. Komiteen antar at det i et eierskap med ulike forutsetninger for investeringsstrategier kan være en fare for at terskelen for å investere i land med svak økonomi er noe høyere i SN Power enn om beslutningene hadde blitt tatt av Norfund selv. Dette har også vist seg i praksis, da SN Power bare har investert i kraftverk i Latin-Amerika og Asia.

Komiteen har også merket seg at SN Power, Norfund, TrønderEnergi og BKK i 2009 opprettet selskapet Agua Imara, med formål å øke investeringene i fornybar energi i land sør for Sahara. Agua Imara har foreløpig investert i ett vannkraftverk i Zambia og ett i Panama, der sistnevnte må kunne sies å ligge utenfor formålet til selskapet.

Norfund planlegger gradvis å selge seg ut av SN Power og på sikt dreie porteføljen innen fornybar energi mer mot Afrika og de minst utviklede landene.

Komiteen er likevel usikker på om Norfunds fremtidsstrategi vil bidra til større grad av investeringer i de fattigste landene sør for Sahara i overskuelig fremtid. Etter Riksrevisjonens vurdering gjør Norfunds nåværende rammevilkår og krav til lønnsomhet fondet til et lite egnet virkemiddel for å utløse private investeringer i landene med de svakeste økonomiene og juridiske rammevilkårene. Etter Riksrevisjonens oppfatning er det behov for alternative virkemidler for å utløse private investeringer i disse landene. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens syn.

Riksrevisjonens undersøkelse tyder på at forutsetningen om at antatte norske komparative fortrinn skal ligge til grunn for norsk bistand til ren energi, bør vurderes mer realistisk opp mot mottakerlandenes faktiske hovedressur-

ser for ren energi og hvilke teknologier som gir de beste mulighetene.

Komiteen peker her på at med delvis unntak for Nepal, er sol og ikke vannkraft den dominerende fornybare ressursen i de aktuelle mottakerlandene. Solbasert elektrisetsproduksjon har over tid utviklet seg i retning av å bli konkurransedyktig i forhold til fossil energi og vannkraft. Riksrevisjonens undersøkelse tilsier at UD i sine videre strategiske vurderinger for bistand til ren energi bør legge større vekt på å støtte de energiressurser og teknologier som har best utviklingspotensial i det aktuelle samarbeidslandet.

Riksrevisjonen har i sin rapport fremsatt anbefalinger om tiltak til UD i fire punkter, og dette er anbefalinger som også komiteen slutter seg til.

Til slutt vil jeg for øvrig vise til komiteens enstemmige innstilling og anbefaler med dette denne.

Gunvor Eldegard (A) [14:29:24]: Bistand til energi er ein veldig konkret og god måte å gje bistand på. Det å reisa ut og sjå på bistand i praksis er veldig lærerikt og gjev eit større bilete enn berre å lesa Riksrevisjonen sin rapport. Hadde ein berre lese denne rapporten, ville ein trudd at det var berre elende, men me såg at vår bistand har gjeve resultat og betre forhold for menneske. Og det er jo eit mål!

Komiteen er samd i alle merknadene, og eg syner til saksordførars innlegg, men eg har likevel lyst til å gje nokre kommentarar.

Som saksordføraren sa, drog komiteen på reise til Mosambik og Tanzania for å sjå på nokre av prosjekta. Og det gjer inntrykk når ein ser at i ein by, som Makaomia, har heile livet endra seg for befolkninga etter at dei fekk straum. Dei har fått lys også etter klokka fem på ettermiddagen, som gjev meir tryggleik for folk. Ungdom lasta ned musikk, lada mobiltelefonar og såg på tv. Og dei hadde fått kjøleskap og kunne nyta det å drikka kaldt vatn. For nokre var det faktisk fyrste gong! Små bedrifter fekk tilgang til maskiner som gjorde arbeidet meir effektivt, og ein kunne jobba lenger då ein hadde betre lys. Barna kunne lesa leksar om ettermiddagen. På helsestasjonen kunne laboratorieprøvar setjast i kjøleskap, slik ein må for at ein skal vera trygge på dei, og undersøkingane vart betre.

På vegen opp til denne landsbyen fekk me også omvising på transformatorstasjonen. Han var svært godt vedlikehalden. Transformatorstasjonen, med tilhøyrande overførings- og distribusjonslinjer, er etablert med økonomisk støtte frå Noreg og har sikra elektrifisering av hovudseta i tre distrikt og fem administrative senter. Prosjektet har så langt bidrege til at 3 654 familiar har fått straum.

I perioden 2000–2013 er det bygt ut straumnett som har gjeve over 100 000 hushald tilgang til straum. Det er likevel primært dei rikaste hushalda som nyttar seg av det auka straumtilbodet. I Afrika sør for Sahara kostar påkopling til straumnett mellom 300 og 1 500 norske kroner, ein uopnåeleg sum for mange fattige, som berre har 15 kr eller mindre om dagen å leva for. Det inneber at sjølv om straumnett vert bygd ut i ein landsby, vil store delar av befolkninga vera utan tilgang til straum i eigen heim. Spesielt folk i avsidesliggjande og vanskeleg tilgjen-

gelege strøk har ofte lita betalingsevne og lågt straumforbruk. Dette gjer det vanskeleg for det enkelte elektrisitetsverket å få dekt kostnadene ved utbygging av omfattande infrastruktur til desse områda. Dette igjen gjer at elektrisitetsverka får dårleg økonomi, som i neste omgang fører til manglande vedlikehald av kraftverk og straumnett, og dermed risiko for både hyppige og lange straumbrot. Det er mogleg me burde ha gjeve bistand til vedlikehald av prosjekta som me har sett i gang også.

Blant funna til Riksrevisjonen står det:

«– Norskstøttede tiltak for utbygging av strømmett har svak økonomisk bærekraft.

– Bistanden til ren energi har i liten grad nådd de fattigste.»

Det er vanskeleg å sørgja for at fattige får straum samstundes som prosjekta må vera lønsame. Dei fattige har ikkje råd til å knyta seg til straumnettet eller til å bruka dei moglegheitene som straumen gjev dei. Det er viktig at prosjekta er berekraftige slik at ein får vedlikehald anlegga, men det må vera eit skjeringpunkt i forhold til at menneska skal få ta del i prosjekta. Ei av anbefalingane til Riksrevisjonen er å vurdere

«alternative virkemidler som kan utløse private investeringer i ren energi i de landene som har svakest rammevilkår».

Eg er einig med Riksrevisjonen her og ser òg at statsråden skriv at

«det pågår et arbeid for å identifisere multilaterale og andre internasjonale finansieringsinstrumenter som kan bidra til flere private investeringer i ren energi i utviklingsland».

Frå Pemba i Mosambik til Pemba i Tanzania: Her har Noreg bidrege til ein undersjøisk kabel som fører straum frå Tanga på fastlandet til Pemba. Den kabelen erstatta eit gamalt og forureinande aggregat. Vidare jobbar me her med utbygging av straumnettet.

Noreg har finansiert landsbyelektrifisering på Zanzibar i fleire fasar sidan 1980-talet. Dei norskstøtta prosjekta har gjeve over hundre landsbyar tilgang til straum og har bidrege til at 80 pst. av Zanzibars befolkning har eit straumnett i nærleiken av bustaden. Her besøkte me også ein landsby som no skulle opna ein fiskemarknad med støtte frå Noreg.

Og me besøkte Sama, som dreiv ein snikkarverkstad. Då ho fekk straum, kunne ho og hennar 15 tilsette jobba lengre dagar. Ho kjøpte sirkelsag og andre nye maskiner for å driva meir effektivt. Me fekk eit positivt inntrykk av elektrifiseringa på Pemba, der det òg syntest som om det var eit godt kompetansenivå blant dei lokale prosjektleiarane.

I kampen mot fattigdom er det ein viktig faktor å gje folk tilgang til straum. Utbygging av kraft og nett vil bidra til økonomisk vekst og betre levekår for dei fattige. Rundt 1,3 milliardar er utan tilgang til elektrisitet, og dei aller fleste bur i utviklingsland i Afrika og Asia. Ifølgje det internasjonale energibyrådet er det behov for investeringar på meir enn 6 000 mrd. kr for at alle skal få tilgang til elektrisitet innan 2030.

I tillegg er befolkningsveksten i Afrika så høg at det er venta at talet på dei som ikkje har tilgang til elektrisk kraft, vil auka og ikkje avta dei neste ti åra.

Som saksordføraren også nemnde, har komiteen skrive i merknadane at me

«vurderer det som urealistisk å forsyne store deler av den fattige delen av befolkningen på en økonomisk bærekraftig måte uten subsidier i et lengre tidsperspektiv. Først når befolkningen har nådd et minimumsnivå i utdanning og økonomisk vekst, kan en regne med at det er grunnlag for at driften av elektrisitetsforsyningen blir økonomisk bærekraftig.»

Utanriksdepartementet skriv òg i sine kommentarar til rapporten at bistand til rein energi

«skal føre til økt næringsvirksomhet og sysselsetting, som så i neste omgang også kommer de fattige til gode».

Eg meiner vel eigentleg at det like godt kan gå motsett veg. Når dei fattige får tilgang til energi, kan dei setja i gang næringsverksemd og vera med på å utvikla samfunnet sitt.

Det er viktig at Riksrevisjonen ser på korleis bistandspengane vert brukte då dette utgjer store beløp av skattebetalane sine pengar. Eit viktig mål er å få fleire ut av fattigdom, men då må me organisera bistanden vår slik at han kjem dei fattige til gode.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Erik Skutle (H) [14:38:42]: Først vil jeg takke saksordføreren for et grundig arbeid. Jeg vil gjerne også takke hele komiteen for en nyttig så vel som hyggelig befaringsknyttet til denne saken.

Jeg skal ikke bruke veldig lang tid, for både saksordføreren og representanten Eldegard har sagt mye jeg kan slutte meg til, selv om jeg er nødt til å bestride det som representanten Eldegard antyder, nemlig at det at noen har fått det bedre, skal være et bevis eller et argument i seg selv for at man skal fortsette å gjøre det man gjør.

Riksrevisjonen peker, som vanlig, på en utmerket måte på svakheter og på områder med høy risiko. Man kan også se av statsrådets svar at Riksrevisjonens innspill og anbefalinger tas til etterretning. Det er vel også slik at det pågår en prosess der man skal ha en helhetlig gjennomgang av måten man i Norge gir bistand på. Man skal gå over til en noe mer resultatorientert bistand. Det vil vel også kunne korrigere noen av disse – la oss kalle det – avvikene og svakhetene som Riksrevisjonen har funnet.

Norge er – som vi i denne salen vet – et land som deler med dem som trenger det. Det er noe vi kan være stolt av. Samtidig er det viktig at vi har god kontroll med pengene, av flere årsaker – både fordi all bruk av skattebetalernes penger fordrer, etter min mening, et kritisk blikk, og kanskje vel så viktig, fordi vi, hvis vi bruker pengene på en effektiv måte, kan hjelpe flere mennesker som er i nød. Og hvis vi skulle være så uaktsomme at vi bidrar til at noen beriker seg urettmessig, er det vel neppe bistand vi driver med, men kanskje det motsatte.

Imidlertid har jeg inntrykk av at forvaltningen av norske bistandsmidler er god. Jeg tror denne rapporten bidrar til å gjøre forvaltningen enda bedre, men jeg har lyst til å komme med noen betraktninger.

Selv om ingenting i Riksrevisjonens rapport er feil, peker den selvfølgelig på de punktene som kan forbedres, og ikke nødvendigvis på det som fungerer bra. Det er slik Riksrevisjonen har fungert – og skal fungere. Men når Riksrevisjonen finner at utbyggingen av elektrisitet ikke har kommet de aller fattigste til gode, er det behov for å nyansere dette bildet lite grann.

Det er viktig at når man bygger ut et strømmnett i fattige områder, er det de husholdningene som ikke er blant de aller fattigste, som kobler seg på først. Det er vel helt naturlig. Men vi har fått vite at det også er en jevn strøm av husholdninger som kobler seg på fortløpende, etter hvert som husholdningene sparer opp penger eller blir oppmerksomme på fordelene ved elektrisk kraft.

Vi er også blitt opplyst om at en del lokale energiselskaper har begynt å tilby billige lån, slik at de som ønsker å gjøre den investeringen det er å koble seg på strømmettet, får muligheten til å gjøre det. Dette vil på sikt føre til at man kommer nærmere målet – eller kanskje når målet – om at man også skal nå de aller fattigste, samtidig som enhetskostnadene for vår bistand og vår investering vil falle betraktelig.

Samtidig er fordelene for de menneskene som ikke har elektrifisert sin husstand ennå, også av betydelig karakter. Helsestasjoner og sykehus kan nå teste mennesker for hiv/aids og malaria på en langt mer effektiv måte enn før. Skoler kan ha undervisning når solen har gått ned. Man har fått fellesgoder som gatelys. Bedrifter og andre næringsvirksomheter kan drive mer effektivt og produktivt.

Når Riksrevisjonen finner at det bare i begrenset grad har ført til økt sysselsetting i de områdene som har blitt elektrifisert, kan det etter min oppfatning ha sammensatte årsaker. Mangel på kapital, kompetanse og annen infrastruktur er nok viktige årsaker, men jeg har en mistanke om at når husholdningene bruker noe tid på å oppdage fordelene med elektrisitet og å spare opp kapital til å gjøre investeringer, vil det samme være tilfellet med bedrifter. Det tar tid å endre kultur, vaner og rutiner.

Når Riksrevisjonen påpeker at investeringene i liten grad følges opp av private investeringer, kan det kanskje ha samme årsaker. Ifølge Norfund har iallfall de kommersielle investeringene vært sterkt økende den siste tiden, bl.a. fra Statkraft og Scatec Solar.

Det får bli en slags refleksjon for komiteen i det videre arbeidet at selv om Riksrevisjonens arbeid alltid er bunn-solid, er deres samfunnsoppdrag å påpeke svakhetene. Så får det bli opp til komiteen og til Stortinget å nyansere bildet i sitt arbeid, dersom det skulle bli nødvendig. Etter min oppfatning var det nødvendig å nyansere litt i denne saken.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [14:44:18]: Et viktig mål for norsk utviklingsarbeid er å redusere den absolutte fattigdommen og bringe mennesker ut av varig fattigdom. Gjennom det ren energi-initiativet som har vært tatt av norske myndigheter, har en bidratt til utbygging av fornybar kraftproduksjon i tillegg til å bygge ut strømmnett og andre tilsvarende tiltak, som landsbyelektrifisering og generell kapasitetsbygging i de nevnte land i Afrika og Asia. Hovedmålsettingen for norske myndigheter har vært

å bringe mennesker ut av varig fattigdom. Det har i tillegg vært en målsetting at denne type prosjektstøtte også skulle utløse private investeringer.

Hovedspørsmålet for Riksrevisjonens undersøkelse har derfor vært i hvilken grad norsk bistand til ren energi virkelig har bidratt til å ta mennesker ut av fattigdom. Har prosjektene og de 8,97 mrd. kronene i perioden 2007–2013 bidratt til å oppnå Stortingets mål om økt tilgang til bærekraftig energi, økonomisk vekst og bedre levekår for de fattige? Når Riksrevisjonen slår fast at norsk bistand i liten grad har bidratt til å øke tilgangen til ren energi, og at man i svært liten grad har nådd de fattigste, så er dette et varsku som gjør det nødvendig å gå nærmere inn på årsakene og hva som i framtiden kan gjøres på en annen måte for å skape de ønskede resultatene.

Nå har saksordføreren gitt en god og grundig redegjørelse for komiteens enstemmige innstilling, så jeg skal ikke gjenta det, men jeg skal kun fokusere på et par utvalgte områder. Når undersøkelser viser at det – i de områder som elektrisitet med norsk bistand er blitt gjort tilgjengelig i – primært er de rikeste som har fått muligheten til å benytte seg av det nye strømtilbudet, så er det et klart svar på at målsettingen om å nå de fattigste ikke er nådd. Kostnadene for å koble seg til og bruken av strøm overgår det en gjennomsnittlig familie har evne til å betale. Undersøkelsen slår fast at landsbyelektrifiseringsprosjektene i liten grad har ført til økt produktiv virksomhet, og har derfor heller ikke bidratt til økonomisk vekst i nevneverdig grad.

Mens utgangspunktet for satsingen var at ren energi skulle bidra til samfunnsutvikling i form av økt næringsvirksomhet og sysselsetting, ja, så er det vanskelig å få øye på disse samfunnsøkonomiske effektene når en leser undersøkelsen og gjennom selvsyn har sett hva dette har bidratt til. Det er rett og slett for mange forhold, som f.eks. betalingsevne, manglende opplæring og andre manglende muligheter, som er store hindre for deler av befolkningen til å kunne nyttiggjøre seg av de nye mulighetene som økt strømtilførsel ga.

Derfor er det viktig å merke seg Riksrevisjonens anbefaling om å sikre at det i planlegging av kapasitetsbygging framover i større grad kan tas hensyn til mottakerorganisasjonenes utfordringer, ikke minst kapasitet, og også kompetanse, at man sørger for at det blir gjort grundige analyser, som kan legges til grunn for prioriteringer og beslutninger for bistanden til ren energi. På den måten kan en forhåpentligvis få til et enda bedre beslutningsgrunnlag, som kan gjøre sitt til at virkemiddelbruken blir bedre tilpasset forholdene i det landet en skal samarbeide med.

Så fikk vi gjennom befaringen komiteen gjennomførte, også klare inntrykk av at i planleggingen av denne type prosjekter vil selvfølgelig også de nasjonale myndigheter ha et ord med i laget. Infrastruktur er et høyt prioritert område i de fleste av de fattigste landene, og tilgang på energi blir sett på som et av de aller viktigste infrastrukturtiltakene. Da vil jo også de prioriteringene man gjør som giverland, måtte bli til i en avveining mot de ønsker mottakerlandene selv har. Det er som en representant for FN sa da vi som komité møtte ham i Tanzania: Det er forholdsvis enkelt å bidra med nødhjelp, men det å bidra på en

måte som skaper varige verdier i form av næringsutvikling, økt sysselsetting og demokratiutvikling, er atskillig mer krevende.

Men vi fikk som komité også se noen gode eksempler på hvordan tilgang på elektrisitet hadde bidratt direkte til f.eks. bedre helse gjennom å kunne ta i bruk mer avanserte instrumenter. På den måten kunne en bidra til mindre sykdom, bedre livskvalitet gjennom lavere barnedødelighet og høyere levealder.

Det er grunn til å påpeke at det er en stor utfordring å sikre at norsk bistand i hovedsak skal gis til prosjekter som er økonomisk bærekraftige, samtidig som satsingen på energisektoren – gjennom ren energi-initiativet – skal inkludere fattigdomsrettede tiltak, som landsbyelektrifisering. Skal en forsyne store deler av den fattige delen av befolkningen på en økonomisk bærekraftig måte, så er ikke det mulig uten subsidier i et lengre tidsperspektiv. Først når befolkningen har nådd et minimumsnivå i utdanning og økonomisk vekst, kan en regne med at det er grunnlag for at driften av elektrisitetsforsyningene blir økonomisk bærekraftig.

Bistanden til ren energi skal føre til økt næringsvirksomhet og sysselsetting, som så i neste omgang også kommer de fattige til gode. Bistandsmålet er dermed bredere enn å øke tilgangen til energi for den fattige delen av befolkningen. Utenriksdepartementet har lagt vekt på stabil og sikker energiforsyning som grunnlag for økonomisk vekst, sysselsetting og sosiale formål, som sikker strømforsyning til sykehus m.m.

Spørsmålet blir da: Hvordan kan en få dette best mulig til? Vi i Kristelig Folkeparti deler departementets oppfatning om at de siste års teknologiske utvikling og kraftige prisfall har gjort sol, vind og biomasse mer konkurransedyktig, noe som gjør det mulig å utvide bredden i ren energi-satsingen. Derfor tror vi det blir viktig framover å styrke satsingen for økt energitilgang på landsbygda med fornybare småskalaløsninger. Det er positivt at Utenriksdepartementet i større grad vil se på mulighetene framover for hvordan økt tilgang på energi, f.eks. gjennom den norske støtten til netttutvidelse, på den måten nettopp kan bidra til økt næringsutvikling.

Støtte til utvikling i fattige land krever en overordnet og sammenhengende bruk av virkemidler for å gjøre bistanden mest mulig målrettet. Det er derfor viktig, som departementet selv understreker, at man ser nærmere på hvordan kvaliteten på ambassadens planlegging, kan økes for å utnytte norske komparative fortrinn på en best mulig måte.

Riksrevisjonens undersøkelse understreker behovet for et mer kritisk søkelys på satsingen på store og kapitalkrevende vannkraftprosjekter. I stedet bør en se på de muligheter som kan åpne seg for å utløse mer privat kapital, og satse på mindre prosjekter hvor en også vurderer andre teknologier eller energikilder.

Vi i Kristelig Folkeparti er opptatt av at bistand til ren energi skal fortsette, men at man i fortsettelsen, for å kunne oppnå best mulig effekt for de fattigste, i større grad kan vektlegge støtte til de energiressurser og teknologier som har et best mulig utviklingspotensial i disse samarbeidslandene som vi snakker om i dag.

Rasmus Hansson (MDG) [14:52:41]: Takk til kontroll- og konstitusjonskomiteen og framfor alt saksordføreren, som har sørget for at vi har fått en enstemmig innstilling om et viktig spørsmål. Den enstemmige innstillingen er det viktig å lese som en klar marsjordre til å tenke nøye gjennom videre norsk bistand til ren energi i fattige land.

For 20 år siden – kanskje også for bare 10 år siden – var det rimelig å tenke at satsing på vannkraft, netttutbygging og storskalaløsninger var det Norge kunne bidra best med når vi skulle bidra til en utvikling av lønnsom, fornybar og varig energiforsyning i fattige land. Det var også fornuftig å tenke at deler av bistanden bør basere seg på å utvikle prosjekter som tiltrekker seg andre investorer, og som blir kommersielt lønnsomme.

Denne strategien har opplagt gitt viktige enkeltresultater, til glede for mange mennesker og mange regioner. Men Riksrevisjonens gjennomgang viser jo, som alle talere her har vært inne på, at den norske strategien for bistand til ren energi i for liten grad har virket, den har gitt for få prosjekter, og den har framfor alt gitt for lite energi, i form av leveranser til fattige mennesker, som er hovedformålet for denne virksomheten, i forhold til den innsatsen Norge har lagt i det.

Parallelt med Norges innsats for å utvikle ren energi i samarbeid med fattige land velger mange fattige land nå å utvikle en fossil energibase. Det har de rett til å gjøre. Men selv om mange fattige land kan øke sine klimagassutslipp mye før det nærmer seg Norges klimaansvar og Norges fotavtrykk, er ikke dette en utvikling som jordas klima trenger, og svært mye taler for at det er en utvikling som heller ikke gagnar de fattige landene det gjelder, på sikt. Det er dette som er utfordringen som vi må diskutere når vi diskuterer Norges videre bistand til ren energi i fattige land.

Norge har fortsatt mulighet, fortsatt midler og fortsatt en forpliktelse til å bidra med kompetanse og ressurser til å bistå fattige land i deres energiutvikling. Og energiutviklingen i et hvilket som helst land – særlig land som har en dårlig energibase nå – er en av de aller viktigste politiske og strukturelle sektorer og oppgaver for slike land, og det er en av de sektorene hvor man vil kunne oppnå aller størst resultater om man gjør det riktige.

Riksrevisjonens gode gjennomgang er usedvanlig godt timet. Det er av to grunner:

Den ene er at en nå – etter en god stund – viser at en strategi for energibistand til utviklingsland basert på norsk vannkraftkompetanse og norsk nettkompetanse støter mot viktige strukturelle hindringer. Mange av de fattigste landene vi skal samarbeide med, har ganske enkelt veldig begrensede vannkraftressurser. Vassdrags- og nettstrategien resulterer i et fåtall store, tunge, sentralisert og veldig kapitalkrevende energiprosjekter, som er meget tidkrevende og i praksis veldig vanskelige å redusere. Dette gjelder både de store utviklingsprosjektene og de store nettprosjektene.

Strategien møter økonomiske hindringer i begge ender. Det er vanskelig å tiltrekke seg partnere og kapital i mange av de fattigste landene, og – som mange har vært inne på, og som Riksrevisjonen slår fast med nesten oppsiktsvekkende klar penn – svært mange i den primære målgruppen,

fattige mennesker, har ikke råd til å knytte seg til nettet og har ikke råd til å kjøpe strømmen.

Riksrevisjonens gjennomgang er veldig godt timet også av en annen grunn, og det er at den treffer tidspunktet for et globalt teknologiskifte helt perfekt. Verdens energibilde er nå dramatisk endret, og det har skjedd over veldig kort tid. Vindkraft koster plutselig halvparten av kullkraft. Prisen på solceller og solcellestrom går ned enda raskere enn prisen på vannkraft. Og det er viktig å stoppe opp ved dette faktumet, for det er ikke slik at vi nå ser en gradvis utvikling hvor det fortsatt er de gamle energibærerne som først og fremst er de store, tunge og viktige energibærerne, og så får vi litt mer effektiv solkraft og litt mer effektiv vindkraft. Det er ikke slik. Det er slik at en helt ny energiform, en helt ny teknologi plutselig framstår som et helt nytt og fullgodt alternativ til en energiutvikling og til energikilder som har trukket med seg store problemer, og som har hemmet mange lands utvikling.

Alle de fattige landene som Norge har som hovedsamarbeidspartnere, har tilgang på mye mer innstrålt solenergi enn de noen gang vil kunne få brukt, målt i ren energi. Sol, vind og ressurser som geotermisk energi er gratis, evigvarende, rene, og de har ikke klimakonsekvenser. Sol og til dels vind er jevnt fordelt over alle disse landene, og de er under full nasjonal kontroll. Solteknologi og vindteknologi er nå hylleware, og de er fleksible i en skala fra stråhytte til veldig store anlegg. De er fleksible i en skala fra veldig lite kapitalkrevende til veldig store og kapitalkrevende løsninger, og de er fleksible til å binde sammen i ymse typer nettverk for å løse helhetlige energiutfordringer.

Disse nye, fornybare energikildene framstår med svært åpenbare fordeler, sammenliknet med den strategien som svært mange fattige land faktisk og dessverre velger, nemlig import av lampeparafin – Kenya bruker opp omtrent hele sin inntekt fra turisme til å fyre opp parafinlamper – og kostnadene for dieselmotorkraftverk, olje, kull osv.

Sannsynligheten for at disse nye teknologiene kan skape flere arbeidsplasser, flere initiativer, involvere flere mennesker, skjerpe konkurransen, utløse mer initiativ og mer innovasjon er veldig stor, fordi fleksibiliteten er så stor, og fordi det kan utbres så mye raskere.

Dette er hensyn som Norge må ta i mye større grad når vi skal revurdere den strategien vi legger til grunn for samarbeid med utviklingsland om energipolitikk. Norge skal fortsatt ikke diktere andre lands energipolitikk, men vi må på hjemmebane ta ansvar for hvilken utvikling vi ønsker å fremme, og hvordan. Og blant de tingene vi heretter åpenbart kan bidra med, er de virkemidlene som har fått ren energi til å ta av i andre land, og vi må nå i større grad se på den typen virkemidler basert på hva mottagerlandene faktisk selv kan bruke, og faktisk selv kan bidra med, enn hva som er i norske miljøers interesse å lære bort utenlands.

En av de tingene vi vet har fungert veldig godt i mange land – selv om det ikke i altfor stor grad er utprøvd i utviklingsland – er sektorvise tilskuddsordninger, som gir subsidier, feed-in-tariffer, investeringsmuligheter, mikrolån eller større lån, som kan utløse aktivitet basert på etablert teknologi og landenes egne ressurser. Dette er en type ordninger som er noe annet enn f.eks. Norfund-modellen,

men som har fungert vesentlig bedre i mange land for å utløse stor bevegelse på energisektoren.

Det foregår for tida en revurdering av energibistanden i Utenriksdepartementet. Det er bra, og Miljøpartiet De Grønne oppfordrer på det sterkeste regjeringen og utenriksministeren til å bruke denne muligheten til en reell nytenkning som går til roten av problemene, og som går til roten av mulighetene for den helt nye æraen vi står overfor. Og vi håper at det for all del ikke nå utvikler seg en forsvarsøvelse for etablert tenkning og etablerte strukturer som ikke tar inn over seg at vi faktisk står overfor både nye krav og helt nye muligheter.

Med utgangspunkt i Riksrevisjonens evaluering har vi nå en veldig god mulighet til å tenke nytt. Miljøpartiet De Grønne kommer til å komme tilbake med initiativer for ny strategi i miljø- og energibistanden, og vi ser fram til en dialog med alle partier om dette.

Utenriksminister Børge Brende [15:03:38]: Riksrevisjonen gjennomførte i 2013–2014 en undersøkelse av bistanden til ren energi i perioden fra 2000 til 2013. Rapporten foretok en kritisk gjennomgang. Jeg har i brev til riksrevisor gjort rede for hvordan rapportens anbefalinger blir fulgt opp i departementet.

Utenriksdepartementet har igangsatt en full gjennomgang av bistanden til fornybar energi. Denne leder til en ny strategi som skal sørge for at midlene Stortinget bevilger til fornybar energi, gir mer målbare resultater.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har gjennomført en grundig behandling av Riksrevisjonens rapport, noe også debatten så langt i dag dokumenterer. Komiteen har besøkt to av våre viktigste samarbeidsland: Mosambik og Tanzania. Der har komiteen sett både på utfordringene og på de mange gode resultatene som er oppnådd.

Komiteen har levert en veldig solid innstilling. Jeg er glad for at det er stort samsvar mellom Riksrevisjonens merknader, komiteens merknader og analysen som ligger bak de grep Utenriksdepartementet har tatt, og de endringene som vil gjennomføres i tiden som kommer.

Utenriksdepartementet arbeider på mange fronter med ny politikk som tar høyde for de erfaringene vi har gjort oss, og som svarer på komiteens merknader om behov for konsentrasjon, bedre styring og skarpere resultatorientering. Vi legger bl.a. frem en ny stortingsmelding om næringsutvikling og fører eierstyring og dialog med Norfund.

Utenriksdepartementet har siden 2013 iverksatt viktige endringer i den overordnede utviklingspolitikken. Endringene svarer på flere av de utfordringene som Riksrevisjonen peker på, bl.a. behovet for konsentrasjon, sterkere medvirkning fra privat sektor, bedre planlegging og styring og sterkere resultatorientering.

Jeg konsentrerer mitt innlegg om disse fire tematiske områdene:

- konsentrasjon
- privat sektor
- planlegging, styring og resultatorientering
- de krevende avveiningene som man fortløpende står overfor

Men først vil jeg gjerne dele noen overordnede betraktninger om fornybar energi:

Jeg er glad for at komiteen i sin innstilling slutter seg til at bistand til ren energi skal føre til næringsvirksomhet og sysselsetting, som igjen kommer de fattige til gode gjennom ikke minst en vekstkraftig økonomi i utviklingslandene. Bistandens mål er bredere enn å øke tilgangen til energi for den fattige delen av befolkningen. Energi er viktig fordi en sikker og stabil energiforsyning er grunnlaget for økonomisk og sosial utvikling.

Det er mange analyser som ser på hva det er som bringer et land varig ut av fattigdom, og dette er jo kjernen i en fremtidsrettet utviklingspolitikk. Vi kan se på to land som Kenya og Sør-Korea. I 1960 hadde Sør-Korea og Kenya den samme BNI per innbygger – like høy verdiskaping per innbygger. I dag er det slik at Sør-Korea har en BNI per innbygger som er 27 ganger høyere enn i Kenya. Dette er en dramatisk utvikling over disse årene, og hvis man ser på hva som har kjennetegnet Sør-Koreas vekst, er det bl.a. at man har skapt en vekstkraftig privat sektor som har investert, som har tiltrukket seg investeringer. Det dreier seg om styresett, og det dreier seg ikke minst om å ha skole-system som er godt, men også om å ha en velfungerende elektrisitetsforsyning. Uten energi, ingen utvikling.

Så er vi inne på disse dilemmaene, og jeg har tidligere henvist til den tidligere utviklingsministeren Erik Solheim. Etter seks og et halvt år på reise verden rundt i norsk bistand ga han et intervju til Aftenposten den 18. mai 2012 – og dette synes jeg er meget interessant:

«Norsk utviklingspolitikk har vært for fokusert på fattigdom, sier Solheim.

Han mener hovedmålet med utviklingspolitikken fortsatt må være å bekjempe fattigdom, men at det ikke kan realiseres ved å kanalisere penger direkte til de fattigste. Pengene må gå til å støtte opp under næringslivet og bygge staten og velferden rundt næringslivet. Kaken må bli større. Derfor må vi tåle at noen kanskje blir *vel-dig* rike først, før folk flest i lavinntektsland kan løftes ut av fattigdom, mener den tidligere utviklingsministeren.»

Jeg vet ikke om jeg ville gått riktig så langt, men poenget til Erik Solheim er at det må også skapes grunnlag for en privat sektor, samtidig som vi har et fattigdomsfokus.

Det første tematiske området for en mer resultatorientert energibistand er, som jeg sa, konsentrasjon.

Riksrevisjonen peker på at spredt bistand og til dels mangelfull planlegging svekker departementets mulighet til å styre bistanden effektivt og sikre at målene nås.

Regjeringen har siden begrenset antall bistandsland og dessuten valgt 12 fokusland. Vi har gått fra 116 bistandsland til 85. Det har ikke vært noen enkel prosess. I utgangspunktet foreslo jeg overfor Stortinget at det skulle gjelde alle, men vi har gjort noen unntak underveis. Det viser også at dette er prosesser som krever bredt eierskap, ikke minst i Stortinget.

Konsentrasjonsprosessen følges opp innenfor bistanden til fornybar energi. Antall samarbeidsland innenfor fornybar energi vil med dagens politikk bli redusert fra 27 til maksimum 15.

Departementet legger videre opp til resultatmåling med konkrete indikatorer for ulike innsatsområder og presise mål på tiltaksnivå.

Det andre tematiske området jeg vil fokusere på, er privat sektors rolle – det har jeg i og for seg vært inne på allerede, ikke minst med det sitatet jeg hadde fra tidligere utviklingsminister Solheim. Forslaget til FNs bærekraftsmål for energi, som skal behandles under FNs høynivå-uke i høst, legger opp til at alle skal ha tilgang til moderne energitjenester innen 2030. Det henger igjen sammen med den overordnede målsettingen om at vi skal utrydde all ekstrem fattigdom i verden innen 2030.

IEA har beregnet at det vil kreve investeringer på mer enn 6 000 mrd. kr for å nå det målet. Dette store løftet forutsetter en kraftig mobilisering av privat sektor.

Bistanden vil alltid bare være en liten del av dette bildet. Men med mer strategisk bruk av bistand kan vi bidra til å bedre investeringsklimaet og redusere risikoen for privat sektor. Dette er sentrale tema i en egen melding til Stortinget om næringsutvikling og utviklingspolitikk, som regjeringen legger frem før sommeren.

Et kritisk punkt fra Riksrevisjonen er at bistanden i liten grad har ført til økt fornybar kraftproduksjon i de prioriterte samarbeidslandene.

Komiteen stiller videre spørsmål ved om Norfunds strategi vil bidra til større grad av investeringer i de fattigste landene i Afrika sør for Sahara. Gjennom nye SN Power og partnere og samarbeidet med Scatec Solar har Norfund økt sin Afrika-fokusering i tråd med strategien og styringssignalene fra eier, og lagt grunnlaget for økte investeringer i fattige land fremover. I 2014 ble 800 mill. kr, eller 58 pst. av de samlede fornybare energiinvesteringene, investert i Afrika sør for Sahara. Tilsvarende tall for 2013 var 121 mill. kr, altså 14 pst.

Selv om Norfund skal ta risiko ved sine investeringer, er Norfund pålagt å foreta lønnsomme investeringer. Jeg er derfor enig med komiteen i at vi ikke kun kan basere oss på Norfund og privat kapital i de mest krevende landene. Her må vi være forberedt på å bruke gavebistand i større omfang enn i mer utviklede land.

Planlegging, styring og resultater er det tredje tematiske området.

Komiteen påpeker at ambassadene bør gjennomføre bedre analyser som grunnlag for prioriteringer og forbedre kvaliteten på planleggingen. Jeg er helt enig.

Departementet legger opp til at ambassadene i fokusland skal utarbeide analyser som forankrer Norges plass i det brede samarbeidet med hvert enkelt land. Energi blir ett av temaene i disse planene. Norges innsats skal bygge på landets egne energi- og klimaplaner, arbeidsdeling mellom givne og Norges komparative fortrinn.

Riksrevisjonen påpeker at svak planlegging fører til at målene ikke alltid nås. Det er behov for tydeligere mål, bedre operasjonaliseringer, men også forståelse for at noen resultater er lettere å måle enn andre, og at energibistand er en langsiktig satsing.

Jeg vil anerkjenne komiteen for mange gode observasjoner om hva vi har oppnådd i Mosambik og i Tanzania. Det har også blitt tatt opp i flere av innleggene som har blitt

holdt. Som komiteen understreker, er mange av resultatene oppnådd over tid. Fornybar energi er en langsiktig innsats, og langsiktighet gir resultater.

Det fjerde tematiske området knytter seg til avveininger.

Stortinget er kjent med arbeidet i FN med å etablere de bærekraftsmålene som jeg henviste til i forbindelse med årets generalforsamling. For energi bygger dette på generalsekretærens initiativ fra 2012 om Sustainable Energy for All. Målene for Sustainable Energy for All er universell tilgang til moderne energitjenester innen 2030, som jeg nevnte, og økt andel fornybar energi og forbedring av energieffektiviteten, som også flere representanter har vært inne på. Dette er de overordnede strategiske målene, også for vår innsats innen fornybar energi i bistanden.

Riksrevisjonen peker på dilemmaet knyttet til å nå de fattige samtidig som det stilles krav om økonomisk bærekraft. Jeg deler komiteens syn: Vi må benytte gavebistand, ikke bare lån og investeringer, slik at vi både kan nå flere fattige og samtidig sikre økonomisk bærekraft – som jeg var inne på da jeg henviste til Kenya og Sør-Korea.

Vi må også innse at for å skape vekstkraft i økonomien må det utvikles en middelklasse. Det må utenlandske investeringer til, og det må skapes nødvendige forutsetninger for at et land skal gå fra å være fattig til å bli mellominntektsland. Det er hele den saumfaringen som vi nå foretar av norsk utviklingspolitikk: Vi må støtte opp om de prosessene som gjør at landet ikke lenger er fattig, men blir et mellominntektsland, og se på erfaringene fra de landene som har løftet seg ut av fattigdom. Når vi har gitt masse bistand i tiår etter tiår, og landet fortsatt forblir fattig og ikke gjennomfører de nødvendige reformene, må vi diskutere i Stortinget hvordan vi skal utforme en mer bærekraftig strategi for de landene fremover.

Komiteen viser til at en viktig innsatsfaktor i kampen mot fattigdom er å bygge ut elektrisk kraftproduksjon og nettdistribusjon. Vi vil støtte både utbygging av kraftproduksjon for det sentrale nettet og energitilgang på landsbygda med fornybare småskalaløsninger.

De senere års utvikling har gjort sol, vind og biomasse mer konkurransedyktig. Det blir tydelig også i Norfunds investeringer, som nå omfatter sol- og vindkraft i Afrika sør for Sahara. Den raske teknologiske utviklingen på energiområdet legger viktige føringer for fremtidig bistandsinnsats. Samtidig har Norge et komparativt fortrinn på vannkraft – det må vi ikke glemme – og som komiteen helt riktig påpeker: Bare 5 pst. av Afrikas vannkraft er bygd ut. Som et land som har 98 pst. av sin elektrisitetsproduksjon fra fornybare ressurser, har vi komparative fortrinn, og vi viser at det er mulig å bygge en industriell utvikling og gå fra å være et av Europas fattigste land til å bli et land som gjør det bra. Det er ikke minst bygd på vannkraften i norsk industrihistorie. Vannkraft er også nødvendig som alternativ til fossil kraft for å stabilisere nettet.

For å oppsummere: 1,3 milliarder mennesker mangler tilgang til energitjenester. Fattige land trenger energi for økonomisk og sosial utvikling.

For å nå globale klimamål må vi gjøre fornybar energi

til et attraktivt valg for utviklingslandenes myndigheter.

Norge er en etablert partner i energisektoren i mange utviklingsland. Norsk kompetanse og erfaring er etterspurt, ikke minst på områder som vannkraft, drift av strømmettet og regionalt kraftsamarbeid.

Jeg har presentert fire tematiske områder som vi følger opp, i tråd med komiteens merknader og også Riksrevisjonens merknader. Med denne innsatsen mener jeg at Norge har et godt utgangspunkt for å oppnå resultater som bidrar til sosial og økonomisk utvikling og mindre utslipp av klimagasser.

Fornybar energi forblir en av regjeringens viktige utviklings- og klimapolitiske satsinger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [15:18:42]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av PROGRESS-aksen i forordning (EU) nr. 1296/2013, programmet for sysselsetting og sosial innovasjon EaSI (2014–2020) (Innst. 277 S (2014–2015), jf. Prop. 76 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bengt Morten Wenstøb (H) [15:20:06] (ordfører for saken): Jeg vil først benytte anledningen til å takke komiteens medlemmer for godt og konstruktivt samarbeid, der målet har vært å respektere ulikhet i standpunkter med hensyn til Norges tilknytning til Europa.

Regjeringens europastrategi for perioden 2014–2017 viser til at vi må ha en åpen og inkluderende europapolitikk. Europapolitikk er et nasjonalt lagarbeid, og det er viktig at det er en åpen debatt om den europeiske utviklingen slik den påvirker Norge.

Arbeidskraft fra andre EU/EØS-land bidrar til vekst og verdiskaping i Norge, og regjeringen ønsker at det skal være enkelt og attraktivt å søke jobb over landegrensene i Europa.

Det er viktig for Norge å ta del i det europeiske samarbeidet på det arbeidslivspolitiske og sosialpolitiske området. Regjeringen ønsker at Norge skal sikre seg god og løpende kontakt om politikktutviklingen og være en bidragsyter til arbeidet med å skape et solidarisk, inkluderende og trygt Europa.

EU-programmet EaSI har til formål å bidra til gjen-

nomføringen av Europa 2020-strategien gjennom å gi bistand til oppfyllelse av EUs mål om å fremme et høyt sysselsettingsnivå, sikre anstendig sosial beskyttelse, bekjempe sosial utstøting og fattigdom og forbedre arbeidsvilkårene.

Regjeringen foreslår at Norge fra 2015 også deltar i EaSI-programmets PROGRESS-akse. Norsk deltakelse i PROGRESS er viktig for å kunne ivareta omfattende faglige interesser på arbeidsretts- og arbeidsmiljøområdet, som i sin helhet er innlemmet i EØS-avtalen. Norge er sterkt berørt av utviklingen av europarett på disse områdene.

PROGRESS-aksen har som mål å

- støtte utvikling og formidling av komparativ analytisk kunnskap av høy kvalitet for å sikre at politikktutforming er basert på god dokumentasjon og er relevant for behov, utfordringer og forhold i de enkelte landene som deltar i programmet
- fremme effektiv og inkluderende informasjonsdeling, gjensidig læring, formidling av dialog på EU-, nasjonalt og internasjonalt nivå
- gi økonomisk støtte til utvikling og utprøving av innovative tiltak innenfor arbeids- og sosialpolitikken
- gi økonomisk støtte til europeiske og nasjonale organisasjoner for å styrke deres evne til å utvikle, fremme og gjennomføre tiltak, aktiviteter, relevant regelverk og lovgivning

Programmet omfatter områder som er sentrale i norsk politikk, og hvor det er, og vil være, stor aktivitet i årene som kommer. Dette gjelder bl.a. arbeidet med å styrke samarbeidet mellom ulike håndhevingsmyndigheter og mellom myndighetene og andre berørte aktører for å bekjempe arbeid som ikke innrapporteres til myndighetene.

Det er viktig for Norge å ha et godt og tett samarbeid med EU – nå og i framtiden.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:23:13]: Saken gjelder deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av PROGRESS-aksen av EaSI-programmet fra 2015 for perioden fram til og med 2020. Saksordføreren har beskrevet fakta i saken på en grei måte.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre smykker seg med formuleringer som «åpen og inkluderende europapolitikk».

Og videre:

«Europapolitikk er et nasjonalt lagarbeid, og det er viktig at det er en åpen debatt om den europeiske utviklingen slik den påvirker Norge.»

Jeg er enig i det siste, at vi kan få et grunnlag for en debatt, men – som debatten tidligere her i dag har vist – det er veldig vanskelig å få til. De tre partiene er en del av årsaken til at det er vanskelig å få til, dessverre.

Senterpartiet er enig i at vi skal ha et samarbeid på det arbeidspolitiske og sosialpolitiske området mellom land og mellom land i Europa, sjølsagt. Men det å samarbeide på dette området innenfor det som er EUs ideologi – som er et eksperiment uten forbilde i verden – gjør at det er lite grunnlag for å få gode resultater.

Og det står ikke til troende når flertallet sier at Norge er «en bidragsyter til arbeidet med å skape et solidarisk,

inkluderende og trygt Europa». Det som skjer i Europa, er jo det stikk motsatte.

Arbeiderpartiet har også en merknad, hvor en «viser til at regjeringa gjennom tilslutning til EURES-aksen vel å halde fram med å fremje mobilitet og auke sysselsettingsmølegheiter ved å utvikle ein open arbeidsmarknad». Videre heter det at «sosial solidaritet i Europa bør vere prioritert for Noreg».

Og videre:

«I tillegg vil større deltaking i EaSI-programmet gi Noreg tilgang på fleire verkemiddel, tiltak og program som kan bidra til å få fleire personar med nedsett arbeids-evne og ungdom inn i den norske arbeidsmarknaden.»

Senterpartiet er grunnleggende uenig i at det her gis muligheter til å få bedre virkemidler, all den tid hele politikken som følger av EØS-avtalen, innebærer at vi har en fri arbeidsinnvandring fra EØS-området og ikke en kontrollert arbeidsinnvandring, med alle de problemer som mange erfarer i dag.

Det viktigste Norge kan gjøre, er å vise andre europeiske land at det er mulig å beholde den norske modellen, med høy sysselsettingsgrad både for kvinner og for menn og ikke minst jambyrdighet mellom folk, økonomisk og kulturelt – jambyrdighet i forholdet mellom folk dersom vi har nasjonale, demokratiske redskaper som kan korrigere de frie markedskrefter. Det er helt avgjørende å ha nasjonale, demokratiske redskaper som kan korrigere de frie markedskrefter, enten det gjelder arbeidsinnvandring fra EØS-området, fri bevegelse av kapital eller virkemidler for å sikre en eiendomsrett med tilhørende samfunnsmessige plikter. Denne avveininga er en avbalansering i interessekonflikter som krever demokratisk styring på nasjonalstatens grunn.

Det er frivillig for Norge å slutte seg til PROGRESS-aksen i EU-programmet. Senterpartiet går imot deltakelse og komiteens tilråding.

Helt til slutt: SV sier i innstillinga at en «vil sikre at EØS ikke kan overprøve tariffavtaler, at lovgivningen for arbeidslivet ikke kan svekkes av EU og at EU-regler ikke kan sette til side ILO-konvensjoner Norge har forpliktet seg til å følge».

At SV vil sikre dette, er sjelden lesning. Hvis dette skulle være mulig, er det spesielt at SV er mot EØS-avtalen om fri flyt av arbeidskraft. Det er for meg et spørsmål om SV-ledelsen kan stå inne for disse formuleringene, for i forhold til deres standpunkt til EØS-avtalen har det lite logikk. Jeg vil derfor tilrå Senterpartiet også å stemme mot SVs forslag.

Kirsti Bergstø (SV) [15:27:56]: Sosialistisk Venstreparti ønsker å erstatte dagens EØS-avtale med en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale. SV vil sikre at EØS-avtalen ikke kan overprøve tariffavtaler, at lovgivningen for arbeidslivet ikke kan svekkes av EU, og at EU-regler ikke kan sette til side ILO-konvensjoner som Norge har forpliktet seg til å følge. Det står fast.

Saken vi nå diskuterer, har som formål å fremme et høyt sysselsettingsnivå, sikre anstendig sosial beskyttelse, bekjempe sosial utstøting og fattigdom og forbedre arbeids-

vilkår. Det er formål som SV støtter. Vi mener at Norge burde være en del av også den tredje akse, som handler om mikrofinans og sosial innovasjon. Hvis Norge ble med i den, ville det bli lettere å drive med sosialt entreprenørskap i Norge, på lik linje med andre europeiske land. Derfor vil jeg løfte fram SVs forslag om å delta også i den tredje akse av EaSI-programmet. Forslaget om å tilslutte seg tredje akse er viktig for at flere norske aktører innenfor sosialt entreprenørskap og mikrofinans skal få tilgang på garantiordninger og lån til sosialt entreprenørskap og inkludering i arbeidslivet.

Ifølge Mikrofinans Norge er flertallet av dem som starter opp egen næringsvirksomhet med midler fra Progress Microfinance i EU, arbeidsledig. I Norge finnes tilsvarende muligheter gjennom Nav, og for dem som ikke kan få lån i bank. Mikrofinans har eksistert siden 1992 i Norge og har bidratt til at mange har fått nye levebrød og kommet i gang, bl.a. innvandrerkvinner og kvinner i distriktene. Mikrofinans Norge viser til at man i Hordaland har omsatt omtrent 65 mill. kr i 2013, og viser også til at uten deltakelse i den tredje akse sier Norge nei til å ta del i mer enn det det koster å delta i programmet.

Vi i SV mener det er viktig at også Norge får ta del i de finansielle ordningene når det gjelder sosialt entreprenørskap og mikrofinans. Vi mener det er viktig at folk også her får muligheten til å ta del i programmer som bidrar til finansiell inkludering, og kunne løse viktige samfunnsoppgaver. Derfor håper SV på støtte til vårt forslag, og vi viser også til at styret i Senter for Sosialt Entreprenørskap støtter oss i det. De representerer 15 brukerstyrte organisasjoner innenfor sosialt entreprenørskap. Jeg håper også partiene på Stortinget vil lytte til de stemmene.

Presidenten: Presidenten oppfatter det slik at representanten Kirsti Bergstø har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kirsti Bergstø (SV) [15:31:28]: Ja, det er riktig.

Statsråd Robert Eriksson [15:31:38]: La meg først bare understreke det som saksordføreren fremførte på en glimrende måte. Fra 2015 velger Norge å delta i EaSI-programmet PROGRESS-akse. Som kjent deltok vi fra 2014 i programmet EURES-akse, noe som er videreført i år.

Jeg tror det er viktig at vi henter inn kompetanse og kunnskap, er med og får nødvendig innsikt når det gjelder det arbeidsrettslige og arbeidsmiljøområdene innenfor EU-området.

Vi ser at en av de store debattene som foregår i Norge, bl.a. er om arbeidslivskriminalitet. Skal vi kunne følge utviklingen, vil det også være nødvendig å kunne følge utviklingen i de europeiske landene, se hvilke trender som brer om seg, kunne delta i et slikt arbeid på en god måte og få den nødvendige innsikten. Det vil også være en god måte å angripe problemstillingene knyttet til svart arbeid på. Derfor er jeg glad for at det både i komiteen og i Stortinget er bred enighet om at dette er det fornuftig å delta i – at det er bra å bli med på dette.

Jeg har lyst til å understreke at vi også ser at mye er i

endring. Kunnskap og kompetanse gjelder også med hensyn til den debatten som foregår i Europa nå, om trygdeordningene. Det at vi kan bli med, sitte og følge med – ha våre fagmiljøer inne og følge med på hva som foregår – vil være en styrke også for den norske interessen og den norske debatten.

Så det er mange gode grunner til at man bør delta i dette arbeidet. Derfor har regjeringen vært tydelig på hvorfor man ønsker deltakelse i dette. Derfor er jeg også glad for at et bredt flertall i Stortinget er med på dette arbeidet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [15:33:52]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2015 under Arbeids- og sosialdepartementet (kompensasjon til tidligere nordsjødykkere) (Innst. 268 S (2014–2015), jf. Prop. 78 S (2014–2015))

Kirsti Bergstø (SV) [15:34:31] (ordfører for saken): Jeg viser til Stortingets behandling av Prop. 88 S for 2013–2014, og jeg viser til Stortingets beslutning om at pionerdykkerne skal tilkjennes en kollektiv og individuell kompensasjon for sitt banebrytende arbeid i Nordsjøen.

Nemnda som fikk i oppdrag å behandle saken om kompensasjon for dykkerne og deres etterlatte, har avsluttet sitt arbeid. Status er at åtte dykkere er innvilget ny kompensasjon og fire dykkere innvilget utvidet kompensasjon. De tolv dykkerne har til sammen krav på om lag 28 mill. kr i kompensasjon. I den forbindelse fremmer en samlet arbeids- og sosialkomité at det gjøres endringer i inneværende budsjett ved at kap. 646 post 70 Tilskudd til pionerdykkerne tildeles 28 mill. kr.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [15:35:43]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om årsmelding 2014 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer (Innst. 265 S (2014–2015), jf. Meld. St. 23 (2014–2015))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 7 [15:36:28]

Interpellasjon fra representanten Karianne O. Tung til helse- og omsorgsministeren:

«Norge har i dag tre regionale sikkerhetsavdelinger (RSA) for psykisk helsevern; Brøset, Dikemark og Sandviken. 1. juli 2012 trådte nye endringer i loven om psykisk helsevern i kraft etter vedtak i Stortinget. Lovendringene inneholdt en generell heving av sikkerhetsnivået ved de tre enhetene, og la til rette for at man kan opprette en ny og

egen enhet for særlig høyt sikkerhetsnivå innenfor psykisk helsevern, lokalisert ved en av de tre eksisterende RSA-ene. Arbeiderpartiet ser at det kan være flere grunner til at den nye enheten for særlig høyt sikkerhetsnivå legges til RSA Brøset, St. Olavs Hospital HF, og at dette ses i sammenheng med den planlagte lokaliseringen av hele RSA Brøset til Østmarka i Trondheim.

Hvilken organisering og hvilket innhold ser statsråden for seg at den nye enheten for særlig høyt sikkerhetsnivå skal ha, og ser statsråden muligheten for at den nye enheten kan legges til RSA Brøset?»

Karianne O. Tung (A) [15:38:05]: Vår helsetjeneste har en viktig rolle i samfunnsvernet knyttet til behandlingen av noen svært få farlige pasienter. La det være sagt: Jeg ønsker størst mulig frihet og minst mulig tvang, men det er dessverre en risiko for ulike forhold knyttet til sikkerheten rundt de aller farligste pasientene i tvungent psykisk helsevern, som kan føre til utrygghet og fare for liv, både for personalet, andre pasienter, pasienten selv og omgivelsene for øvrig. Slike situasjoner kan oppstå i morgen, eller de kan oppstå på lengre sikt.

Den 1. juli 2012 trådte nye endringer i loven om psykisk helsevern i kraft, etter forutgående debatt og behandling i Stortinget. La meg først få si meg enig i den stortingsbehandlingen som var, de utfordringene som den gangen ble påpekt, og den enigheten Stortinget og Stortingets flertall kom fram til.

En ny nasjonal enhet for særlig høy sikkerhet åpner for at man i helt spesielle tilfeller kan ta i bruk enda et sikkerhetsnivå utover det dagens regionale sikkerhetsavdelinger, som Sandviken, Dikemark og Brøset, har, og hvor den nye nasjonale enheten har egne regler som kan ivareta behovet nettopp for særlig høy sikkerhet.

Hovedforskjellen mellom en regional sikkerhetsavdeling og den nye nasjonale enheten vil være at de sikkerhetstiltakene som kan brukes ved en regional avdeling, i all hovedsak vil være obligatoriske ved en slik avdeling. Kriteriene for overflytting til en slik avdeling er svært strenge. En overføring kan bare vedtas i de tilfellene hvor det er særlig risiko for rømning, gisseltaking, alvorlig og voldelig atferd eller angrep mot pasienten selv, medpasienter eller personell.

I stortingsdebatten om den nye lovhjemmelen om en ny enhet ble det også presisert at det her vil være snakk om så få pasienter og plasser at det vil være hensiktsmessig å legge avdelingen til ett sted, gjennom noen bygningsmessige tilpasninger eller et nybygg.

Det er ingen hemmelighet at 22. juli-saken aktualiserte deler av disse lovendringene, og da spesielt forholdet som omhandlet lovhjemmelen om en ny enhet for særlig høyt sikkerhetsnivå. I dag har vi ingen rettssak hengende over oss, men problemstillingen er fremdeles viktig å diskutere.

Det er ganske tydelige tilbakemeldinger fra dem som jobber i denne sektoren, og med disse pasientene, at det har vært en utvikling på feltet. Flere av pasientene er dårlige, mer sammensatte og mer krevende å jobbe med enn før. Det er derfor på denne bakgrunn, slik jeg har forstått det, også en sterk oppfatning blant de regionale sikker-

hetsavdelingene at de nå ønsker seg en ny enhet for særlig høyt sikkerhetsnivå, og at det videre bør være en arbeidsdeling innenfor dette feltet mellom de ulike regionale avdelingene.

Det vil fremdeles ikke være snakk om mange pasienter. Vi snakker fremdeles om en liten håndfull. Jeg mener dette vil være et klokt steg å ta, slik at vi sikrer tryggheten og sikkerheten til de ansatte, pasienter og samfunnet for øvrig.

Lovhjemmelen er altså der. Undertegnede mener at det nå er på tide å ta diskusjonen om nødvendigheten av en slik enhet, hva en slik enhet skal inneholde, og hvor den bør plasseres.

Når det gjelder plassering av den nye enheten, ble det i stortingsbehandlingen i saken om endringer i psykisk helsevernloven sagt og skrevet fra flere, bl.a. daværende helseminister Anne-Grete Strøm-Erichsen og daværende leder av helse- og omsorgskomiteen Bent Høie, at en slik ny nasjonal enhet for særlig høy sikkerhet skal være en del av de regionale sikkerhetsavdelingene, men at den fysiske kan lokaliseres et annet sted.

Selv finner undertegnede flere grunner til at en slik enhet bør vurderes lokalisert til Regional sikkerhetsavdeling Brøset, St. Olavs Hospital. Brøset har den nødvendige erfaringen med kompliserte pasienter, de er av riktig størrelse, pasientmessig sett, og har god og faglig kompetanse på sitt felt. De har videre allerede en landsdekkende oppgave gjennom Sentral fagenhet for tvungen omsorg, og de ligger langt framme, både nasjonalt og internasjonalt, innenfor sitt felt. De innførte i sin tid START, som førstemann ut – et kartleggingsverktøy for strukturert klinisk vurdering av risiko og behandling. Brøset-modellen er også et annet kjent begrep på feltet.

I dag mottar Brøset flere observander til observasjon, de har en egen forskningsenhet, bl.a. med landets eneste professorat i rettspsykologi og rettspsykiatri. De har også den daglige driften av nettverket SIFER. Til sist er det også verdt å nevne at Brøset har et nasjonalt pilotprosjekt, tildelt av tidligere justisminister Grete Faremo, hvor det skal utredes en optimal samhandling innen feltet rettspsykiatri.

Undertegnede mener det er på tide å diskutere behovet for en ny nasjonal enhet for særlig høy sikkerhet basert på de tilbakemeldingene som kommer fra sektoren. Det har vært en utvikling også på dette feltet, hvor flere pasienter blir dårligere, mer sammensatte og mer krevende å jobbe med. Vi må derfor tørre å sette spørsmålsteget ved om vi i dag har den optimale strukturen og ikke minst bygningene for å løse denne samfunnsoppgaven.

Så spørsmålet til statsråden er: Hvilken organisering og hvilket innhold ser statsråden for seg at den nye enheten for særlig høy sikkerhet skal ha? Og ser statsråden muligheten for at denne nye enheten kan legges til regional sikkerhetsavdeling Brøset?

Statsråd Bent Høie [15:44:13]: De tre regionale sikkerhetsavdelingene i Bergen, Trondheim og Oslo-området yter tjenester til pasienter med alvorlig sinnslidelse, med vedvarende utagering eller med så alvorlige voldshandlinger at det kreves ressurser utover det som de generelle psykiatriske avdelingene og de lokale sikkerhetsavdelingene

kan tilby. De tar videre imot pasienter hvor det av sikkerhets- og etterforskningsmessige hensyn er nødvendig med en slik ramme som disse avdelingene kan tilby, og pasienter til judisiell døgnobservasjon etter straffeprosessloven § 167. Alle avdelingene yter høyt spesialiserte helse-tjenester, og alle er knyttet til kompetansesentre i retts-, sikkerhets- og fengselspsykiatri.

I Prop. 108 L for 2011–2012 om Endringer i psykisk helsevernloven – regionale sikkerhetsavdelinger og enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå m.m. – ble det drøftet og lagt til rette for opprettelse av en nasjonal enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå. Her heter det bl.a.:

«Når det gjelder etablering av enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå, skal som nevnt departementet ta beslutning om etablering av en slik enhet under en regional sikkerhetsavdeling. Departementet antar at det sjelden vil være behov for overføring av pasienter til enhet for særlig høyt sikkerhetsnivå, og at det ikke kan utelukkes at det i perioder ikke vil være behov for en slik enhet.» Det heter videre:

«Utgifter til beredskap og eventuelle bygningsmessige tilpasninger for enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå vil blant annet avhenge av sikkerhetsmessige behov og hvor en slik enhet plasseres. Det er ikke tatt stilling til etablering av en slik enhet ennå, og departementet vil komme tilbake til eventuelle behov for midler til drift og investeringer i de årlige budsjettforslagene.»

Det foreligger nå ingen politisk beslutning om etablering av en slik avdeling, og per i dag har ingen av de regionale helseforetakene søkt om etablering av en slik enhet. Fagfeltet har tidligere meldt at det kan være behov for kanskje fire–fem plasser på landsbasis. Dette er et usikkert anslag. Erfaringsmessig har man funnet løsninger innenfor dagens regionale sikkerhetsavdelinger.

Organisering og innhold i en ny framtidig enhet må vurderes nærmere av helseregionene i en planprosess, som eventuelt fører fram til søknad om etablering av en nasjonal behandlingstjeneste, hvor behandlingen av denne pasientgruppen er sentralisert til ett sted i landet. En slik søknad forutsettes å følge etablerte rutiner for opprettelse av nasjonale behandlingstjenester.

Karianne O. Tung (A) [15:47:16]: Jeg vil takke statsråden for et godt og relativt åpent svar. Jeg opplever det heller ikke som et avvisende svar.

Det er en kjent sak at de pasientene som i dag er innlagt ved de regionale sikkerhetsavdelingene, ikke er de pasientene som roper høyest. På mange måter har de jo heller ikke anledning til det. Samtidig vet vi at mange av disse pasientene og de ansatte som behandler dem, både jobber og bor under uverdige forhold. Det er snakk om mye gammel bygningsmasse, som langt fra holder den standarden vi ser i mange andre deler av helsevesenet og spesialisthelsetjenesten. Det er jo heller ikke bare snakk om dem som er innlagt ved regionale sikkerhetsavdelinger, men også innenfor psykiatrien som helhet.

Som statsråden kanskje har hørt før, henger ofte alt sammen med alt, og i Trondheim forsøker man nå i et vans-

kelig farvann å løse flere av disse utfordringene, bl.a. med et nytt psykiatribygg på Østmarka, hvor det er anbudsåpning i disse dager, byggestart til høsten og ferdigstillelse i 2017. I den forbindelse har det fra både Brøset-miljøet selv, styret og administrasjonen ved St. Olavs hospital og Helse Midt-Norge – og ikke minst kommunen – vært et ønske at den aktiviteten som i dag drives på Brøset i utdatterte og ganske slitte bygninger, kan flyttes og bli nabo med resten av psykiatrien på Østmarka. For fagmiljøet vil dette gi et betydelig løft gjennom både de faglige, de økonomiske og ikke minst de organisatoriske synergiene, men kanskje det viktigste: Det vil gi dem som i dag er pasienter ved den regionale sikkerhetsavdelingen en bedre behandling. Man skal i denne sammenheng ikke undervurdere den betydningen en hensiktsmessig bygningsmasse kan ha, også med tanke på bruk av tvang og behovet for sikkerhet. Alt ligger klart for at Brøset kan flytte, men som statsråden kjenner til, er det kompliserte eiendomsforhold på Brøset, hvor staten også er en kompliserende faktor.

Jeg hadde i det første innlegget i denne saken forsøkt å synliggjøre det faglige og samfunnsmessige behovet for at vi nå kan se på etableringen av en ny nasjonal enhet for særlig høy sikkerhet, og at den kan være en del av Brøset. Men jeg har lyst til å utfordre ministeren videre på hvordan han ser på denne pasientgruppen som helhet, om han i så fall stiller seg positiv som bidragsyter i prosessen for å gi denne gruppen det bygningsmessige tilbudet de faktisk fortjener, bl.a. gjennom å være med på å flytte Brøset-miljøet til Østmarka, og om statsråden også ser at en ny nasjonal enhet for særlig høy sikkerhet kan spille en rolle i dette spillet – for å si det slik.

Statsråd Bent Høie [15:50:27]: Det var flere spørsmål i representantens innlegg nå.

Når det gjelder den konkrete situasjonen knyttet til utfordringen med bygningsmassen for tilbud innenfor psykisk helse under St. Olavs hospital i Helse Midt-Norge, er det en sak som har gått over lengre tid. Helse Midt-Norge jobber nå med avklaring av sine investeringsplaner, som styret snart skal behandle.

Så er det riktig – som representanten var inne på – at det er en del kompliserte forhold knyttet til tomtespørsmål, der også Statsbygg er en av aktørene. Men det er viktig at det er Helse Midt-Norge som får drive denne prosessen. Hvis de har behov for at staten bidrar her – løser floker eller avklarer spørsmål – er jeg til enhver tid selvfølgelig åpen for det.

Når det gjelder det å etablere det nasjonale tilbudet her, redegjorde jeg i mitt forrige innlegg for hvilken prosedyre som eventuelt må igangsettes fra helseregionen for å søke om å få en slik nasjonal tjeneste.

Når det gjelder tilbudet til grupper som sådanne, antar Helsedirektoratet at det finnes en liten gruppe med alvorlig syke som må være bak låst dør over lengre tid. Noen av disse er av forskjellige grunner på avdeling G på Ila, hvor det er satt inn tiltak for å bedre soningsforholdene. Andre er i sikkerhetspsykiatrien. Det er en svært utfordrende samfunnsoppgave å legge til rette for et verdig liv for denne aktuelle gruppen.

Helsedirektoratet har bedt nettverket av kompetansesentre innen retts-, og sikkerhets- og fengselspsykiatrien om å utarbeide en status som viser organisering, kapasitet, kapasitetsbehov og etterspørsel etter tjenester på dette området. Rapporten er planlagt ferdig ved årsskiftet 2015/2016. Rapporten vil også gi en detaljert oversikt over lokale avdelinger. Grunnen til at antall enheter og plasser er usikre, er at betegnelsene rundt i landet ikke er ensartede og entydige. Tidligere rapporter, fra 2009, har vist at en vesentlig andel av de innlagte ville profitert på å bli overført til et lavere omsorgsnivå, men pasientenes forhistorie gjør det ofte vanskelig å overføre dem til andre sykehusavdelinger, til DPS-ene eller til kommunene.

Jeg føler meg trygg på at den rapporten som kommer ved årsskiftet, vil gi svar på en del av de spørsmålene som representanten tok opp i sitt siste innlegg.

Kari Henriksen (A) [15:53:23]: Takk til representanten Tung, som tar opp et veldig viktig tema. Som representanten også sa, er det en liten gruppe, og det er lett å glemme dem som ikke er så mange.

Det skjer en del ting på feltet nå. Nå har vi nettopp også mottatt proposisjonen som er en oppfølging av Tilregnelighetsutvalgets utredning innenfor justisfeltet, så den skal vi behandle snart. Jeg ser at det er utfordringer, og at det er forskjellige momenter knyttet til hvor en fysisk skal plassere tilbudet, men jeg tenker at et viktig element er, som representanten også tok opp, det som dreier seg om innhold. Det er jo slik at også i fengslene blir det brukt sikkerhetstiltak overfor innsatte, selv om de ikke fysisk er plassert i sikkerhetsavdelinger. Da er vi inne på den gruppen innsatte som har store psykiske utfordringer, og som ikke nødvendigvis behøver å ha et langvarig sykdomsbilde.

Jeg kunne tenke meg å få litt tilbakemeldinger. Jeg synes det er veldig bra at både justisministeren og helseministeren er her – det skulle jo bare mangle når det er saker som bare går på dem. Men det er i hvert fall veldig bra at de er her, slik at begge to kan få anledning til å gi noen tilbakemeldinger på hva de fra sine forskjellige ståsteder tenker om det samarbeidet som må til for at samhandlinga mellom helsetjenesten og fengselstjenesten skal bli god, uavhengig av om det er på en egen institusjon, innenfor helsetjenesten eller innenfor fengselsvesenet. Jeg ville sette stor pris på om dere kunne komme med deres perspektiver fra deres ståsted. Hva har dere gitt av styringssignaler, hva tenker dere er viktige styringssignaler å gi framover når det gjelder denne lille gruppa mennesker, og også kanskje i det litt større perspektivet med tanke på de innsatte, som vi vet har til dels store og alvorlige utfordringer? Noen ganger blir det en kasteballsituasjon mellom de forskjellige etatene, og andre ganger er det veldig godt samarbeid. Oslo fengsel f.eks. har et veldig godt samarbeid med psykiatrien for enkelte innsatte. Men kunne dere si litt om hva dere tenker? Hva og hvilke tiltak mener dere fungerer bra, og hvilke tiltak kan ivareta de utfordringene vi ser på dette området, både når det gjelder de alvorligste syke, og når det gjelder dem som har behov for spesielle tiltak i fengslet, som har store utfordringer der?

Karianne O. Tung (A) [15:56:58]: Igjen har jeg lyst til å takke statsråden for gode og åpne svar. Dette er et veldig, veldig viktig tema i grenseoppgangen mellom helse og justis, som jeg tror vi er nødt til å komme tilbake til.

Signalene om en ny nasjonal enhet og selve lokaliseringen er også mottatt. Så vil jeg, som representanten Henriksen, ta opp det viktige spørsmålet om hvilket innhold en slik avdeling skal ha. Det tror jeg også er det viktigste spørsmålet.

Så bare en liten kommentar til slutt, og det er egentlig tilbake til saken som ble behandlet i Stortinget da selve lovhjemlingen ble diskutert. I den saken ble det også vedtatt endringer i sikkerhetsbestemmelsene for de regionale sikkerhetsavdelingene, ved at man hadde anledning til å foreta større ransaker enn det som tidligere var tilfellet. I forbindelse med den behandlingen av saken ble det – også i en enstemmig komitémerknad, så vidt jeg husker – sagt at departementet skal følge med på effekten av de nye bestemmelsene, og at Stortinget skal orienteres på egnet måte. Jeg skulle ønske at vi kanskje hadde fått en slik orientering ved en senere anledning, om hvordan de nye sikkerhetsbestemmelsene også er fulgt opp.

Statsråd Bent Høie [15:58:32]: Nå er det nok en tilfeldighet at justisministeren også er her, siden han har neste sak, men det er ikke en tilfeldighet at justisministeren og jeg møtes. Det gjør vi nå med faste mellomrom, nettopp for å følge opp en del av disse sakene som ligger mellom Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet på dette området.

For det er ingen tvil om at her er det mange saker – også mange saker der det ikke har manglet på utredninger, men der det har manglet på vilje til å trekke konklusjoner og å følge opp. Vi jobber nå med oppfølgingen av Cramer-rapporten i fellesskap. Vi har styrket tilbudet på Ila vesentlig, bemanningsmessig, fordi det var klare indikasjoner på at noen av dem som var der, ikke fikk et godt nok tilbud. Dette har gitt positive resultater. Vi har nå også fulgt opp Mæland-utvalgets rapport. Forrige fredag ble proposisjonen om strafferettslige særreaksjoner for det som har gått under overskriften «særlig plagsomme kriminelle», fremmet for Stortinget.

Så jobber vi også videre med det som er oppfølgingen av stortingsbehandlingen av den saken som interpellanten trakk opp, nemlig muligheter for sikkerhetstiltak også på avdelinger under de regionale sikkerhetsavdelingene. Så må jeg nesten be om å få komme tilbake til henvisningen til at Stortinget ønsket en orientering og en oppfølging av de tiltakene som der ble vedtatt.

Så er jeg veldig enig både med interpellanten og andre representanter som har hatt ordet, som tar opp at dette er mennesker som ofte får liten oppmerksomhet i den daglige politiske diskusjonen, og så dukker det opp enkeltsaker som gjør at det blir veldig store overskrifter og mye kort engasjement, men som da ofte ikke fullføres. Så både justisministeren og jeg har, sammen, et klart engasjement for å løse opp i noen av disse områdene ved å finne gode løsninger i fellesskap. For her har vi nok sett at det har vært ulike tilnærminger mellom justis og helse, som ofte ikke

nødvendigvis har bidratt til løsninger, men vi prøver nå systematisk å løse opp i en del av disse sakene.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 7 avsluttet.

Sak nr. 8 [16:01:08]

Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til justis- og beredskapsministeren:

«Terrorberedskap påvirker politiets prioriteringer. I Aftenposten 20. april kunne vi lese at et økt antall vaktoppdrag fører til at andre enheter enn ordenspolitiet nå må bidra med vakttjeneste, f.eks. i Stortinget. Dersom etterforskere og forebyggende politi brukes som vaktmannskap, går det ut over politiets arbeid med å forebygge og bekjempe kriminalitet, noe som vil kunne føre til økt kriminalitet.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at økt vakthold i hovedstaden ikke svekker Oslo-politiets innsats på andre områder?»

Trine Skei Grande (V) [16:01:59]: Det er mulig at jeg er den eneste som er opptatt av dette på Oslo-benken, i hvert fall hvis vi skal dømme etter den «prangende» tilstedeværelsen i salen nå. Det var et lite signal ut i bygget, i håp om at kanskje noen flere Oslo-folk skulle bry seg.

Oslo er en trygg by – en av de tryggeste hovedstedene vi har. Og den har hatt en veldig positiv utvikling i kriminalitetsstatistikken. Jeg fant – da jeg jobbet med denne interpellasjonen – oppslag fra 2006, da det var fire ganger så mange anmeldte lovbrudd per innbygger i Oslo som i New York. Men etter det ble det startet en stor omlegging, som førte til at Oslo-politiet har veldig gode statistikker når det gjelder kriminalitetsutviklinga. De har jobbet systematisk med f.eks. boliginnbrudd, som har gjort at vi i perioder har hatt en nedgang på 60–70 pst., fordi man har jobbet strategisk og systematisk mot de gruppene som har begått dette.

I en periode oppfattet vi som bor i Oslo, at lommetyveri nærmest var en litt skjermet næring, men da Oslo-politiet bestemte seg for at dette var noe man skulle bekjempe, og la et spesielt ansvar på ett av politikamrene i byen for å følge det opp, så man at også den typen kriminalitet – gjennom systematisk og godt gammeldags politiarbeid – forsvant. Dette er ikke den typen kriminalitet som er den farligste, men det er den typen kriminalitet som gjør at folk ikke føler seg trygge i byen sin, og som gjør at folk føler at man ikke har kontroll over deres egen by.

Politiet har også jobbet godt med gjengprosjektene, som har vært veldig målrettet mot noen av de ungdomsmiljøene som har rekruttert til disse gjengene. Utelivsvoldden har gått dramatisk ned sammenlignet med det vi kan huske for bare noen få år tilbake.

Da vi opphevdde taximonopolet, klarte man, sammen med Oslo kommune, å få bort det som skjedde i mange år,

nemlig flere drap i taxikø. Nå husker jeg ikke sist noe sånt skjedde ute på byen i Oslo.

Oslo-politiet har fått til et veldig godt samarbeid med Oslo kommune når det gjelder forebygging, med mange gode prosjekter som er veldig målrettede for å få ungdom på riktig «track». I sum kan vi si det sånn at vi må tilbake til veldig tidlig middelalder i Oslos historie for å finne et tidspunkt da vi hadde så lite kriminalitet som vi har akkurat nå.

Vi må også si at vi kanskje aldri noen gang tidligere har hatt en generasjon av Oslo-ungdom som har vært så lite kriminelle som de er nå. Vi må også veldig langt tilbake for å finne – om det i det hele tatt er mulig å finne – en ungdomsgenerasjon som verken gjør kriminelle handlinger eller ruser seg så lite som de gjør nå.

Dette synes jeg, som borger av Oslo, er kjempebra, og det er tydelig at det skjer mange gode ting i Oslo-politiet. Da blir jeg bekymret når det den 20. april 2015 er et oppslag i Aftenposten om at tillitsvalgte i Oslo-politiet begynner å bli bekymret for ressursbruken knyttet til alle truslene som har sammenheng med nasjonale og internasjonale spørsmål. De tillitsvalgte tok opp at de er bekymret for at hverdagskriminaliteten og kampen mot den, som vi nå har kommet så langt i, skal tape i kampen mot de store terrortruslene, objektsikring og andre oppgaver som politiet får – når vi ikke får bekjempet hverdagskriminalitet, og når ordenspatroljene heller må stå og holde vakt. De var også bekymret for overtidsbruken. De tillitsvalgte i Oslo-politiet karakteriserte situasjonen som «halvt knestående».

På det meste bruker Oslo-politiet 180 av sine årsverk til vakthold. Det tilsvarer 8 mill. kr i måneden. Det å ha en dobbel bilpatrolje, som vi f.eks. har hatt utenfor Stortinget i perioder, utgjør 18 årsverk – det tilsvarer 18 årsverk for politifolk å ha en sånn bilpatrolje stående.

Det er ikke bare Stortinget som har fått økt vakthold. De jødiske miljøene har også fått økt vakthold – og det er helt riktig at de får det – noe som også tar av de politiressursene vi ser rundt omkring i byen.

Vi har sett Pegida-demonstrasjonene, som har krevd enorme ressurser fra Oslo-politiet. Oslo-politiet har på en veldig god måte sørget for at alle får muligheten til å uttrykke sine meninger i Oslos gater – også når man blir møtt av tøffe motdemonstranter. At Pegida-demonstrasjonen fikk pågå, mener jeg var bra, men jeg syns også det var bra at SOS Rasisme og de andre gruppene fikk lov til å demonstrere imot. All honnør til politiet, som klarer å gjøre dette på en måte som vi syns er demokratiet vårt verdig. Men vi ser her at man gang på gang bruker opp politiets byressurser på nasjonale oppgaver. Det er i Oslo folk demonstrerer. Det er her det er naturlig å foreta politiske markeringer.

Oslo-politiet vet at det deles ut en nobelpris i desember hvert år, noe som stiller ekstra krav, og man klarer alltid å gjøre en dugnad sjøl om det kniper med ressursene. Men når hele det nasjonale trusselnivået øker og mye av det blir lagt på Oslo-politiet, blir vi som er borgere i Oslo, bekymret, for det er felleskassa til Oslos borgere som brukes til å løse nasjonale oppgaver. Vi kan love at vi mestrer de nasjonale truslene, men vi må også huske på å klare å opprett-

holde den positive utviklinga vi har hatt med kriminaliteten i Oslo. Jeg tror også at det er viktig i det lange løp når det kommer til terrorberedskap.

Mange av ungdomsprosjektene og forebyggingsprosjektene vi har, er viktige når det gjelder de truslene vi ser.

Jeg har merket meg at statsråden hadde lest interpellasjonen min før han leverte revidert nasjonalbudsjett. Jeg synes det er veldig bra at man der har en påplussing for Oslo-politiet, for det betyr antakeligvis at statsråden er enig med meg i at det har kommet ekstra belastninger. Men jeg vil ha en forsikring om at vi ikke kommer til å svekke det gode kriminalitetsforebyggende arbeidet som gjøres av Oslo-politiet, og det samarbeidet vi har med Oslo kommune, for jeg tror det er viktig for tryggheten til folk og for terrorbekjempelsen. Det er viktig at vi klarer å opprettholde den trenden, sjøl om nasjonale oppgaver kommer opp, og sjøl om nasjonale trusselvurderinger kommer.

Statsråd Anders Anundsen [16:09:27]: La meg først få lov til å takke interpellanten for en god interpellasjon, og – jeg hadde nær sagt – et enda bedre innlegg i salen. Jeg tror jeg kan si at jeg er enig med representanten Skei Grande i alt hun sa. Jeg er veldig begeistret for at også Oslo-representanter er så tydelige i sin honnør til den jobben som Oslo politidistrikt har gjort over mange år, og som har gitt veldig, veldig gode resultater for borgerne i Oslo, med redusert kriminalitet. Nå ser det også ut til at oppklaringsprosenten faktisk går opp. Det er også veldig positivt. Så skulle jeg kanskje ønske at det var flere til stede i salen og i presselosjen for å høre den positive omtalen som representanten Skei Grande gir av Oslo-politiet, for det er vel fortjent. Det skjer også veldig mye positivt arbeid rundt om i hele Politi-Norge.

Men jeg forstår også bekymringen som representanten Skei Grande uttrykker i denne interpellasjonen. Oslo politidistrikt er et veldig spesielt politidistrikt på mange områder. Interpellanten har vært inne på en del av det, men det er altså vårt største politidistrikt. De er robuste og ganske godt rustet til å håndtere spesielle situasjoner. De disponerer også over nasjonale beredskapsressurser. I tillegg er et hovedstadspoliti preget av at det er mange viktige objekter som i spesielle tider krever mer oppmerksomhet.

La meg også si at politiet er en rammefinansiert virksomhet, og vi har tydelige forventninger til at politiet løser sine oppdrag innenfor de økonomiske rammene som Stortinget har vedtatt. Det betyr i utgangspunktet at spesielle utfordringer på ett område må løses gjennom omdisponeringer og endringer på andre. Siden regjeringsskiftet har politiet hatt sterk prioritet også budsjettmessig. De to siste budsjettårene har politiet og påtalemyndigheten samlet fått en budsjettvekst på om lag 1,56 mrd. kr korrigert for lønns- og prisvekst og inkludert merverdiavgift. Det skal bl.a. gi rom for 700 nye politistillinger, 100 mill. kr til endringer og sivilt ansatte som frigjør politikraft – en helårseffekt på 140 mill. kr – 50 nye påtalejurister, om lag 16 nye statsadvokatembeter og flere saksbehandlerstillinger hos statsadvokatembetene og om lag 30 nye stillinger til Oslo politidistrikt direkte for økt politiooperativ innsats på utlen-

dingsfeltet. Sånn sett har tilførselen av ressurser også en positiv virkning for Oslo politidistrikt og setter distriktet noe bedre i stand til å håndtere sine oppgaver helt generelt.

Samtidig har politiet i Oslo, som nevnt, noen særskilte oppgaver som følge av at de har ansvaret for hovedstaden. Dette er i noen grad hensyntatt i fordelingen av midler til politidistriktene, men når det oppstår en situasjon som medfører en midlertidig høyning av beredskapsnivået med det som resultat at en må øke vaktholdet rundt helt sentrale objekter, vil det kunne føre til en for høy belastning innenfor de tildelte rammene. Selv om Oslo politidistrikt er i stand til å håndtere situasjonen, vil det kunne gå ut over andre prioriterte områder, akkurat som representanten Skei Grande skisserer at hun frykter, og som også politiet har uttrykt i media.

Oslo politidistrikt leverer gode resultater på mange områder, og det er en tendens til ytterligere forbedring. Det vil være vanskelig å akseptere at deler av dette arbeidet må settes tilbake fordi politidistriktet må sikre økt vakthold.

Siden november 2014 har antallet faste vaktoppdrag og oppdrag ved arrangementer økt. Det er ingen tvil om at de iverksatte tiltakene er nødvendige, men de påvirker også Oslo politidistrikts mulighet til å levere på andre områder. Vi har en viss erfaring rundt dette også fra trusselsituasjonen i fjor sommer, da merkostnadene for politiet ble anslått til om lag 60 mill. kr. Oslo politidistrikts andel av kostnadene var om lag 21 mill. kr, selv om den intensiverte økte beredskapen bare varte i noen dager. Regjeringen foreslo, som kjent, å kompensere politiet for disse merutgiftene, noe Stortinget også sluttet seg til.

Ifølge Politidirektoratet håndterte Oslo politidistrikt i 2014 ca. 650 demonstrasjoner, 275 større og mindre arrangementer, 80 mottagelser og 44 besøk. Oslo står med alle sine institusjoner i en helt spesiell stilling i forhold til landet for øvrig. Det skjerpede trusselbildet siden november i fjor har medført økt beredskapsbehov og vaktholdsbehov i 2015, og derfor har regjeringen, som representanten Skei Grande helt riktig bemerket, i revidert nasjonalbudsjett foreslått en økning til Oslo politidistrikt på om lag 38 mill. kr. Det er penger som er ment å sikre at den økte beredskapen i minst mulig grad skal gå ut over andre viktige politioppgaver. Revidert nasjonalbudsjett ligger, som kjent, i Stortinget for behandling i disse dager.

Økt beredskap er samtidig ikke bare et spørsmål om penger, men også om bemanning. Selv om politiet gjør sitt ytterste for å ivareta øvrige oppgaver på en god måte, kan det ikke utelukkes at et vedvarende økt beredskapsnivå midlertidig kan gå på bekostning av enkelte av politiets øvrige oppgaver. Oslo politidistrikt har fått tildelt midler til 80 nye politistillinger som er ment for ferdigutdannede studenter fra Politihøgskolen, og syv nye påtalejurister. Dette vil også bidra til å gjøre politidistriktet enda mer robust til å håndtere økt beredskap. Det er viktig for regjeringen å fortsette oppbyggingen av politiet, slik at en kan nå målet om to polititjenestemenn og -kvinner per 1 000 innbyggere i løpet av 2020. I tillegg vil endringer som kommer i forbindelse med oppfølgingen av nærpolitireformen, der regjeringspartiene sammen med Venstre har funnet svært gode løsninger for fremtiden, kunne bidra til å

styrke Oslo-politiets muligheter til enda bedre leveranser i fremtiden.

Så er det selvfølgelig slik at jeg vil følge denne situasjonen også fremover. Jeg kan nok ikke tilfredsstillende representanten Skei Grandes ønske om å gi noen forsikringer om at alle oppgaver Oslo-politiet skal løse, vil bli løst på en like god eller bedre måte enn det har vært gjort så langt, men dette er noe vi kommer til å følge nøye, og som jeg vet at også Politidirektoratet følger nøye opp. Jeg mener at vi gjennom å foreslå denne tilleggsbevilgningen på drøye 38 mill. kr til Oslo-politiet også følger opp den bekymringen som representanten Skei Grande har gitt uttrykk for både i innlegg og i interpellasjonen, og jeg mener at vi derved også gir Oslo-politiet gode rammevilkår til å sikre opprettholdelse av den vesentligste delen av sin ordinære virksomhet på en sånn måte at det økte vaktholdet ikke i for stor utstrekning går ut over andre prioriterte oppgaver.

Trine Skei Grande (V) [16:16:35]: Det virker som om dette blir en debatt bare mellom meg og statsråden. Jeg syns dette er et viktig tema, og det angår veldig mange.

Da Venstre hadde justisministeren, ble det en stor økning i antall ambassader som krevde vakthold. Da så man for seg å lage en egen budsjettpost for de nasjonale oppgavene. Det som er utfordringa for politiet i Oslo, er å kunne planlegge ressursene sine når store nasjonale hendelser inntreffer. Oftest har vi et system der vi i ettertid prøver å rydde opp når vi merker at ting har gått galt.

Mitt oppfølgingsspørsmål til statsråden, som jeg syns svarte bra på de utfordringene vi står i i dag, er: Kunne man sett for seg en budsjettmessig organisering av dette som hadde skilt noe mer mellom det som er byens oppgaver, og det som er de nasjonale oppgavene? Jeg forstår at det ikke er så lett for et hovedstadspoliti, for byens oppgaver er jo ofte også hovedstadens oppgaver. Men da man økte trusselnivået, kunne man også vært forpliktet til å la budsjettmidler følge den type økning, slik at det var mulig for byens politi å planlegge mye klarere enn i dag?

Jeg syns det som er lagt inn i revidert nasjonalbudsjett, er bra. Man hadde panikk på politikontoret da man på det meste brukte 180 stillinger på dette. Man hadde ikke trengt den type oppslag og den type omdisponering av ressurser som man må gjøre kjapt på grunn av nasjonale hendelser. Nobelprisutdelinga, f.eks., vet vi når er, så det kan politiet planlegge for. Men når det skjer store endringer i trusselnivået, bør det være budsjettert også for de endringene det må føre til i ressursbruken ved et stort politikammer som Oslo.

Statsråd Anders Anundsen [16:19:04]: Når det inntreffer store nasjonale hendelser, eller når det skjer store endringer, vil det også i en del sammenhenger ha konsekvenser for flere politidistrikt enn Oslo politidistrikt, selv om Oslo vil være helt særegent med tanke på de institusjonene som de skal ivareta. Det er nok krevende, tror jeg, å ha et system som skal kunne justere budsjettkapitlet opp og ned ut fra hva slags type hendelser som til enhver tid inntreffer. Jeg må egentlig innrømme at tanken på å ha et over-

slagsbudsjett for politiet definitivt er en interessant tanke, men jeg tror nok at f.eks. finansministeren og andre ville hatt noen motforestillinger mot å gjøre det på den måten. Det handler også om at det er nødvendig å sikre forutsigbarhet uavhengig av hvilke hendelser som oppstår. Det vil nok være krevende hvis man skal skille ut det som er politiets ordinære oppgaver i Oslo, og det som er knyttet til nasjonale oppgaver. Men det er, når Oslo-politiet tildeles ressurser, tatt høyde for hva slags oppgaveportefølje Oslo politidistrikt rent faktisk har.

Når det har vært spesielle hendelser, både da terrortrusselen rammet i fjor, og i den situasjonen vi nå står i, hvor Oslo-politiet har mye ekstra arbeid og mange ekstra utgifter til vakthold, har man kommet til Stortinget og fremmet forslag om tilleggsbevilgninger for å kompensere, for å sikre at ikke dette i for stor grad skal påvirke politiets øvrige oppgaver.

Så er det ett element til, som for så vidt ikke er helt innenfor rammen for det interpellanten spør om, men Oslo-politiet har også ansvar for de nasjonale beredskapsressursene. Der vil det nå bli en gjennomgang etter at Stortinget har landet behandlingen av hvordan de nasjonale beredskapsressursene skal organiseres og finansieres. Det vil i alle fall være et bidrag til å se på dette i en litt større helhet, men jeg tror ikke jeg kan love representanten at vi skal komme tilbake med et forslag om en flytende budsjettbevilgning. Jeg tror det vil være krevende å gjennomføre i praksis, selv om intensjonen bak det er god.

Hårek Elvenes (H) [16:21:50]: Interpellanten så litt mørkt på debattsituasjonen og antydte at det så ut til å bli en debatt utelukkende mellom minister og interpellant. Temaet er for viktig til det.

Interpellanten skal ha honnør for å ha tatt opp et svært så viktig tema. I disse dager hører man jo ofte om det som politiet ikke lykkes med, men faktum er at Oslo-politiet i stor grad lykkes med det Oslo-politiet setter seg fore å jobbe med. Det var nevnt lommetyvgruppene, og vi har boliginnbruddsgruppen på Majorstua politistasjon, som kan vise til veldig gode resultater. Fra kriminalitetsområde til kriminalitetsområde ser vi nå at Oslo-politiet gjennom sine «task force»-organiseringer klarer å komme kriminalitet til livs, kriminalitet som tidligere har vært et betydelig problem i hovedstaden. Oslo-politiet ligger også i spiss når det gjelder bekjemping av organisert kriminalitet. Den kompetansen som Oslo-politiet har opparbeidet på det området, er det viktig at også det øvrige Politinorge kan trekke på. I så måte vil politireformen, som nå er i sluttforhandlingsfasen, være et viktig bidrag, nemlig til å få brutt ned disse mange grensene mellom politidistriktene i Norge, slik at man kan få brukt denne spesialkompetansen i Oslo politidistrikt på tvers av politidistriktene.

Oslo politidistrikt er jo særegent i den forstand at de har ansvar for så mange nasjonale vakt- og sikringsoppgaver. Det er klart at det drar veldig store personellressurser og er kostnadsdrivende i seg selv. Det gode arbeidet som Oslo-politiet nå har gjort innenfor de områdene som jeg nevnte, er det svært så viktig ikke blir forlist i den situasjonen vi er

inne i nå, der de må pløye veldig mye av sine ressurser over i vakt og sikring. Det er nettopp på den bakgrunn regjeringen i revidert nasjonalbudsjett har styrket Oslo-politiets budsjett og kompenserer dem.

Interpellantens ønske om å få en deling av Oslo-budsjettet, slik at en bedre kan se hva pengene faktisk brukes til, tror jeg er urealistisk. Man har jo egentlig politisk gått motsatt vei og nå lagt Oslo politidistrikts budsjett inn i det øvrige justisbudsjettet. Det er greit at Oslo politidistrikt er spesielt, men en budsjettmessig særbehandling vil over tid ikke være riktig.

Mye bra gjøres i Oslo politidistrikt, men Oslo politidistrikt har også forbedringspotensial. Statsadvokatens inspeksjonsrapporter tre år på rad ved Grønland politistasjon viser et betydelig forbedringspotensial. Det vet jeg at Oslo politidistrikt nå er i ferd med å jobbe med, men når vi vet at 15 pst. av kongerikets vinningskriminalitet faktisk blir begått i området rundt Grønland politistasjon, er det særdeles viktig at Oslo politidistrikt også klarer å komme denne kriminaliteten til livs, eller så langt det er mulig å bekjempe ordinær vinningskriminalitet. Det har vært et problem i Oslo politidistrikt, men det vet jeg at Oslo politidistrikt også jobber med.

Så får vi håpe at Oslo politidistrikt, som en konsekvens av politireformen, får mer ut av sine ressurser enn de gjør i dag, gjennom et effektivt sambruk med omkringliggende politidistrikter og muligens visse organisasjonsmessige justeringer internt i sitt eget politidistrikt.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [16:25:59]: Jeg vil takke interpellanten for å reise en viktig debatt.

Det er ganske mange av oss som har et stort hjerte for Oslos borgere, og ikke minst for politiet i Oslo, som gjennomgående gjør en god jobb. I så måte synes jeg det er interessant at problemstillingen blir reist, og at statsråden har en bevissthet om og fokuserer på det. For selv om det gjøres mye godt arbeid, kan ting sikkert stadig gjøres bedre. Jeg har i alle fall etter mange år som medlem av justiskomiteen opplevd at Oslo-politiet har hatt minst like store utfordringer som resten av landet. Oslo er hovedsete for regjeringen, Stortinget og kongehuset, men er også gjennomgående hovedsete for mye av kriminaliteten som begås i dette landet. Hvis man spør folk som jobber i politiet i Østfold eller i Agder, og som stopper ganske mye kriminalitet som egentlig er på vei hit, tror jeg at de tidvis kunne ønske at Oslo-politiet gjorde enda mer selv enn det de er i stand til i dag.

Det oppleves som et paradoks – og statsråden var så vidt inne på det i stad – at så lenge Oslo har en del av det nasjonale ansvaret, er det midler som går ut av den samme potten som til den ordinære driften. Jeg tror ikke Oslo-politiet i stor grad bestemmer over hvor mange statsbesøk vi skal ha, eller hva som er av ulike tiltak rundt ambassadene på grunn av mulige trusselbilder, men de er nødt til å håndtere utfordringene når de får dem. Det gjør de gjennomgående på en god måte som tar vare på innbyggerne i Oslo. Samtidig har jeg en viss forståelse for at de som bor her, av og til føler at de kommer til kort

når Oslo-politiet må prioritere mellom nasjonale og lokale oppgaver. At det kan oppfattes som urimelig, har jeg full forståelse for. Derfor setter jeg pris på det som statsråden sa i sitt forrige innlegg, at man er nødt til å se på også denne dimensjon når man nå går igjennom politireformen.

Trine Skei Grande (V) [16:28:05]: Jeg er oppriktig glad for at vi i hvert fall har stortingsrepresentanter for Nordland og for Akershus som ønsker å delta i debatten om Oslos borgeres sikkerhet.

Jeg er helt enig, det er ikke alt i Oslo-politiet som er perfekt. Det var ikke det jeg forsøkte å si. Det jeg forsøkte å si, var at veldig mye i Oslo-politiet er på riktig vei. Det er en bra utvikling på mange av kriminalitetsstatistikene, og det er viktig for sikkerheten til hele Norge.

Jeg bor i Gamlebyen. Jeg bor sånn at jeg ser politihuset. Jeg bor i det området der også de aller fleste ranene i Norge begås. Jeg oppfatter ikke det som utrygt, men for meg er det viktig å ha et nærpolti som tar det på alvor.

For meg er det viktig å ha et nærpolti som klarer å snu ungdom som er på feil spor. For meg er det viktig å ha et politi som jobber med å forebygge, som jobber med ungdom på forebyggende nivå, som samarbeider med kommunen på en god måte. Jeg tror at det er veldig bra for å forebygge kriminalitet og terrorisme i hele Norge. Den basisjobben som gjøres, spesielt blant ungdom, er avgjørende for vår sikkerhet framover.

Derfor kan vi ikke komme i en situasjon der vi skruer opp sikkerhetsnivået og flytter etterforskere fra forebyggende barne- og ungdomsarbeid til den type sikkerhet vi ser f.eks. her på Stortinget. For meg som stortingsrepresentant for Oslo er det viktigere å ha politimenn som går ute på gata på Grønland og snakker med ungdom, enn å ha de to her. Jeg tror at det er mer forebyggende for min sikkerhet, både som borger, som politiker og som aktiv deltaker i demokratiet. Vi kan ikke komme i en situasjon der det ene fører til at vi ikke får gjort forebyggingsjobben vår.

Mitt ærend her i dag er at Oslo-politiet må få gjøre denne «basic» jobbinga, spesielt blant ungdom, spesielt med hverdagskriminalitet, spesielt med den organiserte kriminaliteten som sprer seg utover landet hvis Oslo ikke gjør jobben sin.

Og i en tid da vi har hatt avsløringer av dårlige kulturer ved mange andre politikammer, synes jeg at vi skal vise til dem som har en viktig og god utviklingstrend, for å få snudd nettopp dette.

Min utfordring til statsråden framover er: Jeg hadde helst ønsket at det hadde vært ett budsjett for byoppgavene og ett budsjett for de situasjonene som oppstår, der politikere hadde vært forpliktet til å la det følge med penger når f.eks. en trusselsituasjon inntreffer.

Jeg må i hvert fall ha en lovnad fra justisministeren om at han kommer til å følge dette tett, for dette angår den forebygginga som sørger for at vi har et sikkert land også framover.

Statsråd Anders Anundsen [16:31:22]: La meg da få takke for en viktig, men kort debatt. Jeg synes også det er bra at flere som har deltatt i debatten, ikke kommer fra Oslo, for en kan i stort si at Oslo er en motor både når det gjelder kriminalitet, og når det gjelder kriminalitetsbekjempelse. Hvis man lykkes godt i Oslo, vil det ha betydning for resten av landet, både med hensyn til eksport av kriminalitet og fordi det de håndterer i Oslo, også vil være av et sånt omfang at det er viktig for resultatet nasjonalt.

Så er jeg helt enig i representanten Skei Grandes vurdering knyttet til hva en kan forvente av et nærpoliti, og hvor viktig det er at vi har et nært og godt politi. Jeg er glad for det samarbeidet som Venstre og regjeringspartiene har om politireformen, som skal bidra til å levere akkurat på planken der representanten Skei Grande tok opp disse problemstillingene.

Jeg er også enig i at det er helt avgjørende at vi lykkes godt med det forebyggende arbeidet. Det langsiktig forebyggende arbeidet, særlig relatert til ungdomsmiljøer, er helt avgjørende for at vi skal fortsette den utviklingen vi nå ser, hvor det er en jevn nedgang i kriminaliteten, både i Oslo og andre steder. Det å være tydelig på satsing på det forebyggende arbeidet er viktig, men det er også viktig at en ikke kommer i en situasjon hvor det går utover beredskapen på den andre siden igjen.

Jeg er nok ikke helt enig med representanten Skei Grande i at en må prioritere mellom det å jobbe forebyggende og det å sikre nasjonalforsamlingen med tilstedeværende politi. Begge deler er viktig. Begge oppgavene må løses. Derfor er det viktig at både regjeringen og Stortinget tar på alvor den situasjonen vi nå befinner oss i, og det har regjeringen gjort gjennom å foreslå tilleggsbevilgninger til Oslo politidistrikt i revidert nasjonalbudsjett. Så vil vi, og det vil helt sikkert Stortinget også, følge nøye med på utviklingen over tid, hvor mye ressurser, ekstraressurser, som vil bli brukt på disse nasjonale vaktholdsoppgavene med tanke på hva slags oppgaver det eventuelt kan gå på bekostning av. Men det er politimesteren i Oslo som må disponere over de ressursene som politimesteren har til rådighet. Jeg har tillit til at politiet i Oslo klarer å prioritere det på en god måte, men det er åpenbart noe som vi også vil følge med på. Jeg kan forsikre om – selv om jeg sa i stad at jeg ikke liker å komme med forsikringer – at både politimesteren i Oslo, politidirektøren og justis- og beredskapsministeren har god dialog om hvordan dette bildet utvikler seg fremover.

Presidenten: Debatten i sak nr. 8 er dermed avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er vi klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten vil foreslå at redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren ved Statsministerens kontor for samordning av EØS-saker og for-

holdet til EU holdt i Stortingets møte 26. mai vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Snorre Serigstad Valen satt fram to forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forberede anerkjennelsen av Palestina som egen stat.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem for Stortinget hva Norges rolle bør være i fredsprosessen i Midtøsten.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 92 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.42.34)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:19 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Vegar Solhjell og Audun Lysbakken om anerkjennelse av Palestina som egen stat – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:12 (2013–2014) – om Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til ren energi – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Kirsti Bergstø satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge deltar i den tredje aksen av EaSI-programmet.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.43.26)

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av PROGRESS-aksen i forordning (EU) nr. 1296/2013, programmet for sysselsetting og sosial innovasjon EaSI (2014–2020).

Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 77 stemmer for og 7 stemmer mot komiteens innstilling.

(Voteringsutskrift kl. 16.43.59)

Marianne Marthinsen (A) (fra salen): President! Jeg stemte feil.

Marit Nybakk (A) (fra salen): Jeg har ikke fått registrert min stemme.

Presidenten: Da tar vi voteringen en gang til.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 7 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 16.44.56)

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

I statsbudsjettet for 2015 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
646	70	Pionerdykkere i Nordsjøen Tilskudd til pionerdykkere	28 000 000

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 23 (2014–2015) – om årsmelding 2014 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sakene nr. 7 og 8 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 9 [16:45:37]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.45.